

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Simo Aho & Ari Mäkiäho

KOULUTUS KANNATTA!

Toisen asteen koulutuksen läpäisseiden ja keskeyttäneiden myöhemmän työmarkkinamenestyksen vertailu - vuonna 2001 opinnot aloittaneiden 10 vuoden seurantaan perustuva tutkimus

© Opetushallitus ja tekijät

Raportit ja selvitykset 2015:4

ISBN 978-952-13-6072-5 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (verkkojulkaisu)

Taitto: Grano Oy

www.oph.fi/julkaisut

SISÄLTÖ

1	Johdanto	4
	Tutkimuksen tausta ja tavoitteet	4
	Toteutus ja tutkimusaineisto	4
	Raportin sisältö	5
2	Seurannan lähtökohta: Tutkintojen suorittaminen ja opintojen keskeyttäminen	7
3	Opintojen kesto ja välivuodet	11
	Ensimmäisen tutkinnon suorittamisen tai keskeyttämisen ajoittuminen	11
	Opiskelun kesto seuranta-aikana.....	13
	Välivuodet ennen ensimmäistä tutkintoa tai keskeyttämistä.....	16
4	Työmarkkinauran seuranta	18
	Työmarkkinauran luokitukset.....	18
	Toisen asteen opinnot vuonna 2001 aloittaneiden työmarkkinaura 2010–2011: vertailu tutkinnon suorittamisen mukaan.....	19
	Työmarkkinauran muutos.....	25
	Yhteenveto.....	26
5	Tulojen määrän jakauma eri työmarkkinaurilla tutkinnon suorittamisen mukaan	29
6	Tutkinnon suorittaneiden ja opinnot keskeyttäneiden tärkeimpien tulolähteiden vertailu	31
	Suurin tulonlähde	31
	Toimeentulotuen saannin kesto.....	33
	Eri tulolähteiden merkityksen tarkasteluja	35
	Yhteenveto.....	39
7	Mikä ennustaa menestystä työmarkkinoilla?	41
	Hyvää työuraa opintojen läpäisyn tai keskeyttämisen jälkeen ennustavat seikat ..	41
	Työttömyyttä opintojen läpäisyn tai keskeyttämisen jälkeen ennustavat seikat	45
	Yhteenveto.....	49
8	Opintojen jatkaminen ensimmäisen tutkinnon jälkeen	51
	Jatko-opintojen yleisyys ylioppilastutkinnon ja toisen asteen ammatillisen tutkinnon jälkeen.....	51
	Välivuodet ennen opintojen jatkamista	53
	Jatko-opintojen taso ja ala.....	54
	Jatko-opintojen aloittamista ennustavat seikat.....	55
	Yhteenveto.....	58
9	Yhteenveto ja johtopäätöksiä	59
	Liitetaulukkoita ja kuvioita	63

1 Johdanto

Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Tämä tutkimus on jatkoa aikaisemmalle toisen asteen koulutuksen läpäisyä ja keskeyttämistä koskevalle tutkimuksellemme (Aho, S. & Mäkiäho, A.: Toisen asteen koulutuksen läpäisy ja keskeyttäminen. Vuosina 2001 ja 2006 toisen asteen opinnot aloittaneiden seurantatutkimus. Opetushallitus: raportit ja selvitykset 2014:4), jossa selvitimme muun muassa keskeyttämisen yleisyyttä ja siihen vaikuttavia seikkoja sekä vertailimme koulutuksen läpäisseiden ja keskeyttäneiden tilannetta viiden ja kymmenen vuoden kuluttua koulutuksen aloittamisesta.

Tutkimuksessa havaittiin muun muassa, että varsinkin lukion tai opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon keskeyttäneistä huomattava osuus oli seurantaajankohtana työvoiman ulkopuolella; tämä osuus oli selvästi suurempi kuin työttömäksi työnhakijaksi rekisteröityneiden osuus. Heräsi kysymys, voitaisiinko selvittää tarkemmin, mikä tämän ryhmän tilanne oli.

Edellisessä tutkimuksessamme toteutettu yksittäisen poikkileikkausajankohdan toimintaa koskevaan karkeaan tietoon perustuva seuranta on sikäli ongelmallinen, että tieto työllisenä tai työttömänä tai työvoiman ulkopuolella olosta yhtenä ajankohtana ei kovin luotettavasti kerro henkilön asemasta työmarkkinoilla pitemmällä aikavälillä. Tässä tutkimuksessa *päättävöitteena on täydentää ja täsmentää toisen asteen koulutuksen läpäisseiden ja keskeyttäneiden myöhempiä tilannetta koskevaa vertailevaa seurantaa*. Poikkileikkausseurannan asemasta tilannetta tarkastellaan *usean vuoden pituiseen seurantaan perustuvan työmarkkinaurien tyypittelyn ja sen obella henkilöiden tulolähteitä ja eri lähteistä saatujen tulojen määrää seuranta-aikana koskevien tietojen avulla*.

Lisäksi tutkimuksessa *selvitetään jatko-opintoihin bakeutumista toisen asteen tutkinnon jälkeen ja siihen vaikuttavia seikkoja*, muun muassa ns. välivuosien ja opintoaikaisen työssäkäynnin merkitystä.

Toteutus ja tutkimusaineisto

Tutkimus toteutettiin Tampereen yliopiston työelämän tutkimuskeskuksessa opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella. Hankkeen päätutkijana toimi erikoistutkija Simo Aho. Tutkimussihteeri Ari Mäkiäho toteutti Ahon ohjauksessa tilastolliset analyysit sekä laati taulukot ja kuvat.

Tutkimus perustuu eri hallinnollisten rekisterien tietoja yhdistämällä muodostettuun vuoden 1997 väestöä edustavaan laajaan otosaineistoon (noin kahdeksan prosenttia väestöstä), joka mahdollistaa mm. opiskelun, työmarkkinauran ja tulojen yksityiskohtaisen yksilötasoisien tarkastelun pitkällä aikavälillä. Aineisto on muodostettu tutkimusryhmän käyttöön Tilastokeskuksessa. Tutkimuskohteena ovat vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneet, joita on aineistossa yhteensä 8 931 henkilöä. Aineisto mahdollisti tutkimuskohteeksi valitun populaation monipuolisen seurannan vuoden 2011 loppuun saakka.

Taulukossa 1 on tarkasteltu tutkittavan populaation eli vuonna 2001 toisen asteen koulutuksen aloittaneiden ryhmän sukupuoli-, ikä- ja koulutusrakennetta. Lukion aloittaneista 58

prosenttia oli naisia, 90 prosenttia 16–17-vuotiaita, jotka olivat yleensä suoraan peruskoulusta tulevia ja siis vailla aiempaa perusasteen jälkeistä koulutusta. Opetussuunnitelmaperusteiset ammatilliset opinnot aloittaneista molempia sukupuolia oli suunnilleen yhtä paljon ja selvä enemmistö oli nuoria peruskoulutusta tulevia, mutta 30 prosenttia oli 18–25-vuotiaita ja lähes 10 prosenttia sitä vanhempia. Heistä runsaalla kymmenesosalla oli takanaan ylioppilastutkinto ja yhtä suurella osalla jokin toinen ammatillinen tutkinto ja pienellä osalla korkea-asteen tutkinto. Oppisopimuskoulutuksen tai näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista naisia oli enemmän kuin miehiä ja valtaosa oli aikuisia. Viisissäkymmenissäkin olevien osuus oli huomionarvoisen suuri. Kolmella neljäsosalla oli jokin aikaisempi tutkinto, noin puolella toisen asteen ammatillinen tutkinto ja 15–17 prosentilla korkea-asteen tutkinto.

Taulukko 1. Vuonna 2001 toisen asteen koulutuksen aloittaneet: sukupuolen, iän ja aikaisemman koulutustason jakaumat koulutuksen tyyppin mukaan

Vuonna 2001 aloitetun koulutuksen tyyppi	Lukio	Ammatillinen perustutkinto (OPS)	Näyttötutkinto	Oppisopimus	Yhteensä
Sukupuoli					
Mies	42 %	52 %	44 %	40 %	46 %
Nainen	58 %	48 %	56 %	60 %	54 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Aiemman tutkinnon taso					
Ei aiempaa tutkintoa tutkintoa	94 %	76 %	22 %	24 %	72 %
Yo-tutkinto	0 %	11 %	9 %	10 %	7 %
Keskiaste	4 %	11 %	52 %	51 %	17 %
Korkea-aste tutkinto	2 %	2 %	17 %	15 %	5 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
Ikä 2001					
< 18	90 %	61 %	1 %	1 %	59 %
18–25	5 %	30 %	24 %	18 %	19 %
26–35	2 %	6 %	31 %	32 %	10 %
36–45	2 %	2 %	30 %	31 %	8 %
> 46	2 %	1 %	15 %	18 %	4 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %
N aineistossa	3365	3691	1284	590	8930

Raportin sisältö

Seuraavassa luvussa tarkastellemme seurannan lähtökohtia eli sitä, miten analyysissä erotamme keskenään vertailtavat ryhmät toisistaan. Kolmannessa luvussa esitämme jakaumatietoja opintojen kestosta seuranta-aikana ja väli vuosien yleisyydestä ennen ensimmäisen tutkinnon suorittamista tai opintojen keskeyttämistä.

Neljännessä luvussa raportoimme työmarkkinaurien seurannan tulokset. Tässä tarkastelun kohteena on työssäolon ja työttömyyden määrän vaihtelu seuranta-aikana tutkinnon suorittamisen mukaan.

Viidennessä ja kuudennessa luvussa tarkastelemme kokonaistulojen ja eri tulolähteistä saatujen tulojen määrän vaihtelua seuranta-aikana tutkinnon suorittamisen mukaan.

Seitsemännessä luvussa esitämme regressiomalleihin perustuvia tuloksia siitä, miten eri seikat ennustavat opiskelun jälkeistä menestystä työmarkkinoilla.

Kahdeksannessa luvussa tarkastelun kohteena ovat vain tutkinnon suorittaneet. Tarkastelemme, miten yleistä on opintojen jatkaminen toisen asteen tutkinnon jälkeen ja mitä seikat sitä ennustavat.

Viimeisessä luvussa teemme yhteenvedon tutkimuksen tärkeimmistä tuloksista ja keskustelemme tulosten merkityksestä.

2 Seurannan lähtökohta: Tutkintojen suorittaminen ja opintojen keskeyttäminen

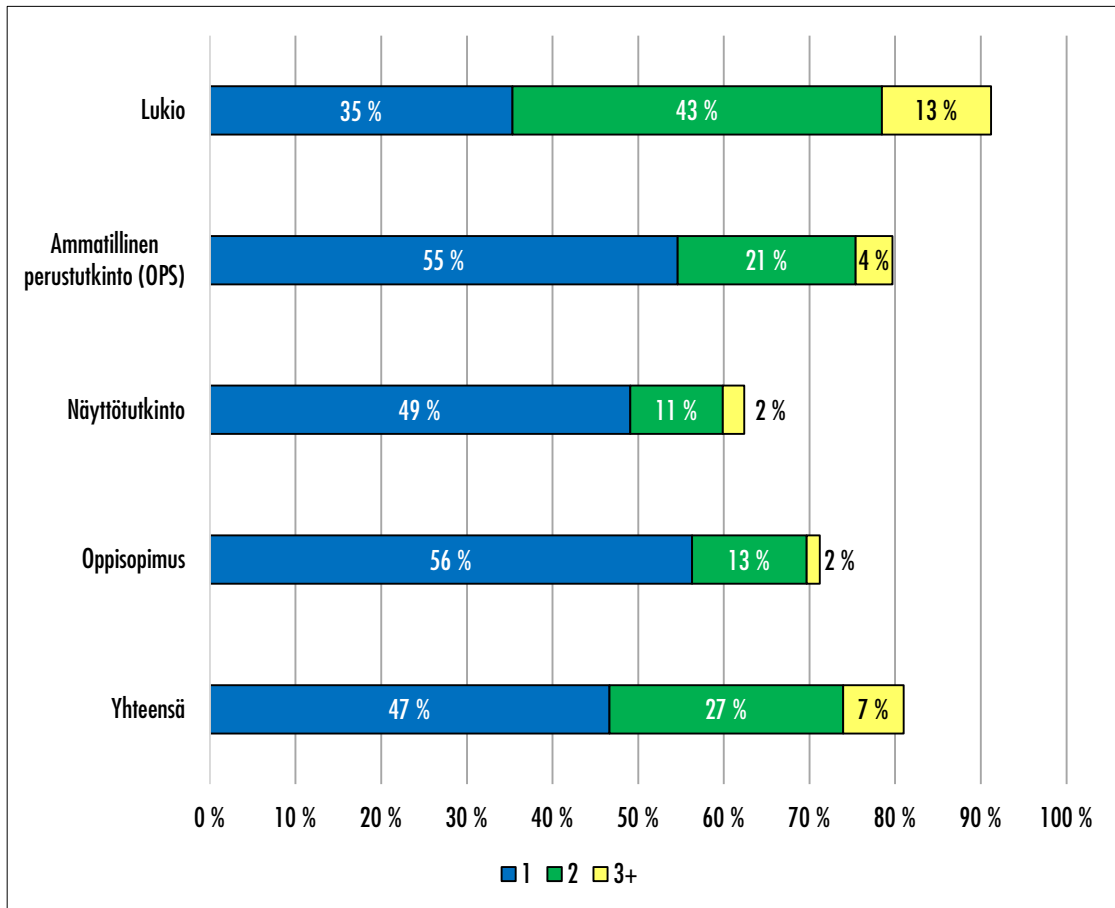
Seuranta-analyyseissä vertailtavat ryhmät määrittelemme yksinkertaisesti sillä perusteella, ovatko niihin kuuluvat suorittaneet kymmenen vuoden seuranta-aikana jonkin tutkinnon tai useampia vai eivät. Edellisessä raportissamme tarkastelimme läpäisemistä ja keskeyttämistä pääasiassa viisivuotisen seurannan jälkeen neljaluokkaisella muuttujalla, jonka kategoriat olivat aloitetun tutkinnon suorittaneet, jonkun muun tutkinnon suorittaneet (”alan vaihtajat”), keskeyttäneet sekä ne, joiden opinnot seurannan lopussa olivat kesken (esim. kuvio 1, Aho & Mäkiäho 2014, 17). Tässä raportissa on pääasiassa vertailtu toisiinsa yhden tutkinnon suorittaneita ja niitä, jotka eivät olleet suorittaneet yhtään tutkintoa kymmenen vuoden seuranta-aikana. Olemme kuitenkin eri analyyseissä huomioineet alan vaihtamisen sekä opintojen jatkumisen seurannan lopussa silloin, kun se on ollut tarkoituksenmukaista.

Niitä, jotka eivät olleet suorittaneet vuonna 2001 aloittamaansa toisen asteen tutkintoa tai mitään muutakaan tutkintoa vuoden 2011 loppuun mennessä, voidaan pitää opintonsa keskeyttäneinä. Kuitenkin tähän ryhmään kuuluu myös sellaisia, jotka seuranta-ajan lopussa ovat pitkän tauon jälkeen palanneet opiskelemaan tai ovat suurimman osan seuranta-ajasta opiskelleet (yleensä useampaa kuin yhtä) tutkintoa, ja opinnot ovat seurannan lopussa edelleen kesken. Kaikki kymmenvuotisen seurannan lopussa vailla tutkintoa olevat eivät siis ole välttämättä lopullisesti jättäneet opintoja. Tämä on huomioitu siten, että opintoja seurannan lopussa jatkavat on työmarkkinaurien tyypittelyssä luokiteltu omaksi kategoriakseen (vrt. luku 4).

Toisaalta tutkinnon suorittaneissakin on sellaisia, jotka ovat jossakin vaiheessa seuranta-ajan kuluessa välillä keskeyttäneet opintonsa ja sitten taas jatkaneet niitä. Näitä henkilöitä ei seurannassamme tarkastella keskeyttäneinä, vaan ”välivuoden” tai useampia pitäneinä tutkinnon läpäisseinä, koska tutkinto on kuitenkin seuranta-aikana suoritettu. Tämän ryhmän suuruutta tarkastelemme lähemmin seuraavassa luvussa.

Kuviossa 1 on esitetty seuranta-aikana vuoden 2011 loppuun mennessä suoritettujen tutkintojen lukumäärän jakauma vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyyppin mukaan. Lukion vuonna 2001 aloittaneista kolmannes oli suorittanut yhden tutkinnon, 43 prosenttia sen lisäksi toisen ja 13 prosenttia vähintään kolme tutkintoa vuoden 2011 loppuun mennessä. Valtaosa ylioppilaista jatkaa opintojaan, ja vielä seurannan lopussa selvästi yli puolet heistä harjoitti edelleen jatko-opintoja (vrt. kuvio 11 tuonnempana). Kaikkiaan yhdeksän prosenttia lukion aloittaneista ei ollut suorittanut mitään tutkintoa seurannan loppuun mennessä.

Ammatilliset opinnot aloittaneista selvästi lukiolaisia suurempi osa keskeytti opinnot. Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon aloittaneista 20 prosenttia ei seuranta-aikana suorittanut tutkintoa. Oppisopimuskoulutuksen aloittaneista tämä osuus oli 29 prosenttia ja näyttötutkintoon valmentavat opinnot aloittaneista 38 prosenttia. Jatko-opinnot ensimmäisen suoritettujen tutkinnon jälkeen olivat harvinaisempia kuin ylioppilastutkinnon jälkeen; OPS-perusteisen tutkinnon aloittaneista noin joka neljäs ja näyttötutkintoon valmistavat tai oppisopimusopinnot aloittaneista noin joka kahdeksas suoritti seuranta-aikana useamman kuin yhden tutkinnon.

Kuvio 1. Vuoteen 2011 mennessä suoritettujen tutkintojen lukumäärä vuonna 2001 toisen asteen koulutuksen aloittaneista koulutustyypeittäin

Aloitettu tutkinto ei aina ollut sama kuin se, joka ensimmäiseksi suoritettiin. Noin 10 prosenttia kaikista tutkinnon suorittaneista ei suorittanut sitä tutkintoa, jonka opinnot he aloittivat vuonna 2001, vaan jonkun toisen tutkinnon. Toisin sanoen he keskeyttivät aloittamansa opinnot ja siirtyivät joko välittömästi tai jonkun ajan kuluttua opiskelemaan jotakin toista tutkintoa, jonka suorittivat seuranta-ajan kuluessa.

Lukion aloittaneista jonkin tutkinnon suorittaneista yhdeksän prosenttia suoritti ensimmäisenä vuoden 2001 jälkeen jonkin muun kuin ylioppilastutkinnon, useimmiten toisen asteen ammatillisen tutkinnon. Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen tutkinnon aloittaneista tutkinnon suorittaneista 11 prosenttia suoritti seuranta-aikana ensimmäisenä jonkun muun kuin aloittamansa tutkinnon; pienemmällä osalla se oli ylioppilastutkinto, valtaosalla jokin muu kuin aloitettu ammatillinen perustutkinto, ja etenkin, jos suoritettuna jo oli aikaisempi perusasteen jälkeinen tutkinto, tutkinto saattoi olla myös korkea-asteen tutkinto. Näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista vastaava osuus oli kymmenen ja oppisopimuskoulutuksen aloittaneista kahdeksan prosenttia.¹

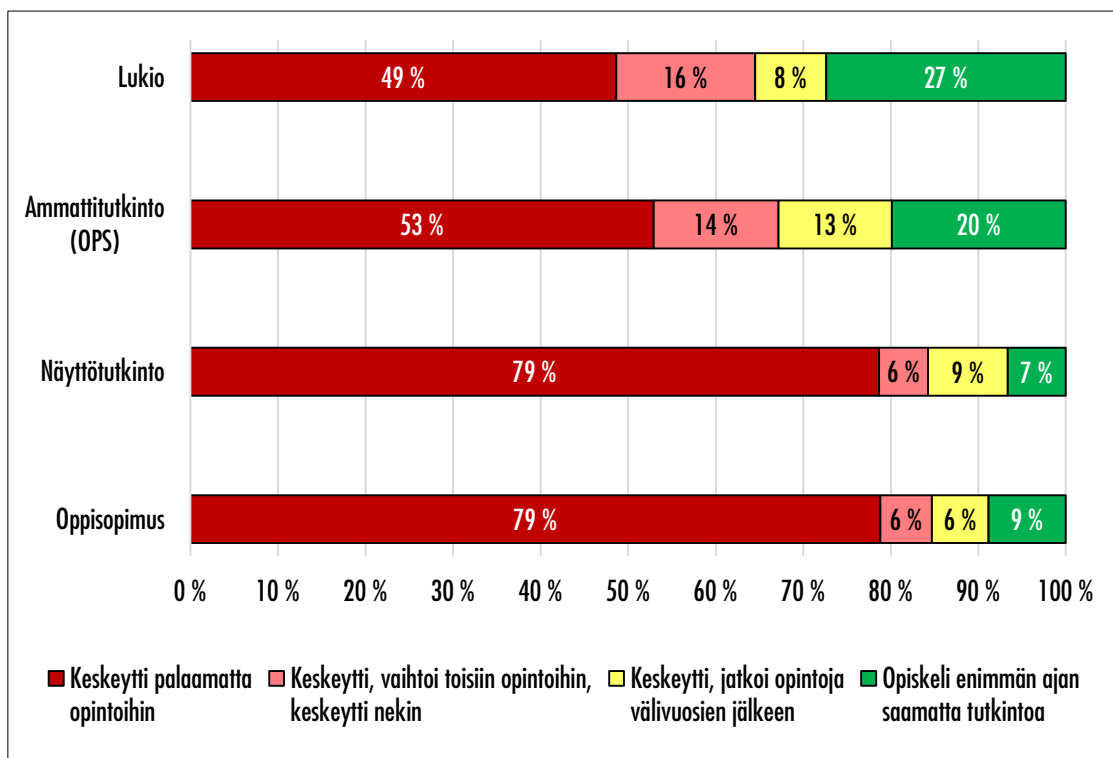
¹ Mikäli näiden opintoalan vaihtajien osuus lasketaan kaikista aloittaneista (eikä vain vähintään yhden tutkinnon suorittaneista), se oli lukion aloittaneista yhdeksän, ammatillisen perustutkinnon (ops) aloittaneista yhdeksän ja molemmista muista ryhmistä noin kuusi prosenttia.

Seuraavassa kuviossa 2 on tarkasteltu niiden vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneiden opiskelu-uraa, jotka eivät suorittaneet yhtään tutkintoa seuranta-ajan loppuun mennessä.

Lukion tai opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon keskeyttäneistä noin puolet ei seuranta-aikana palannut opiskelemaan. Näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuskoulutuksen keskeyttäneistä vastaava osuus oli lähes neljä viidesosaa.

Lukion tai ammatilliset perusopinnot aloittaneista noin 15 prosenttia ja kahdesta muusta ryhmästä kuusi prosenttia aloitti keskeyttämisen jälkeen pian opinnot, jotka tähtäsivät johonkin toiseen tutkintoon, mutta he keskeyttivät nämäkin. Karkeasti saman suuruinen (paitsi lukiolaisista jonkun verran pienempi) osuus palasi opintojen pariin useiden ”välivuosien” jälkeen. Kriteerinä tähän luokkaan kuulumiseen oli, että ensimmäisen keskeyttämisen jälkeen seurasi vähintään kolme sellaista vuotta, joiden syksyllä henkilö ei ollut kirjoilla missään oppilaitoksessa.

Niistä lukion aloittaneista, jotka eivät suorittaneet seuranta-aikana mitään tutkintoa, peräti 27 prosenttia opiskeli enemmän osan seuranta-ajasta, useimmiten useampaa kuin yhtä tutkintoa. Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon keskeyttäneistä vastaava osuus oli 20 prosenttia ja oppisopimuskoulutuksen tai näyttötutkintoon valmistavat opinnot keskeyttäneistä vajaat 10 prosenttia. Tähän viimeksi mainittuun luokkaan luettiin ne, jotka oli rekisteröity jonkin oppilaitoksen opiskelijaksi vähintään kuutena vuonna aikavälillä 2001–2011; useimmilla opiskeluvuosia oli tätä enemmän, ja jonkun verran oli sellaisiakin, jotka olivat opiskelijoita jokaisena seurantavuonna.

Kuvio 2. Vuonna 2001 toisen asteen koulutuksen aloittaneet, jotka eivät suorittaneet tutkintoa 2011 mennessä: opintoura 2001 aloitetun koulutuksen tyyppin mukaan

Alan vaihtamista tapahtuu varsin yleisesti myös opinnot keskeyttäneiden joukossa ennen kuin opiskelusta kokonaan luovutaan. Kaikista opinnot keskeyttäneistä (ei tutkintoa seuranta-aikana) yhteensä noin kolmannes opiskeli useampaa kuin yhtä tutkintoa seuranta-aikana, ja 13 prosenttia opiskeli vähintään kolmea eri tutkintoa. Tutkintoa vaille jääneistä lukion aloittaneiden ryhmässä vähintään kahta tutkintoa seuranta-aikana opiskelleiden osuus oli lähes puolet, ammattitutkinnon (ops) aloittaneiden ryhmässä noin 40 prosenttia ja näyttötutkintoon valmistavat tai oppisopimusopinnot aloittaneista noin 16 prosenttia.

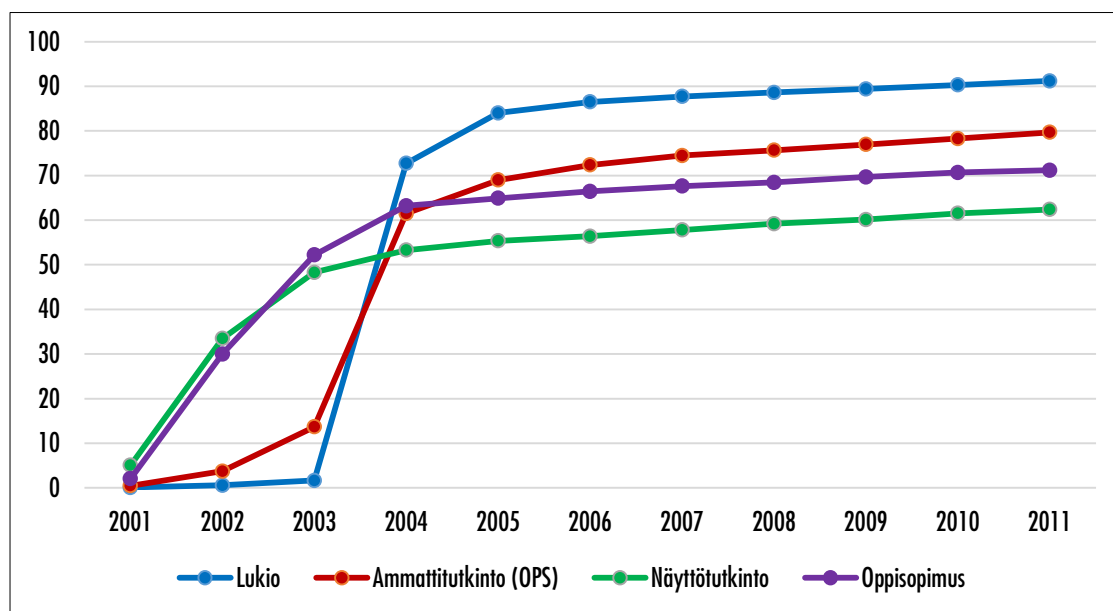
3 Opintojen kesto ja välivuodet

Ensimmäisen tutkinnon suorittamisen tai keskeyttämisen ajoittuminen

Kuviossa 3 tarkastelemme kumulatiivisten jakaumien avulla, minä vuonna seuranta-ajan ensimmäinen tutkinto suoritettiin vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan. On huomattava, että noin kymmenellä prosentilla ensimmäinen suoritettu tutkinto ei ole sama kuin se, jonka opinnot aloitettiin vuonna 2001 (vrt. alaviite 1 edellä). Mikäli opinnot kestivät pitkään, välivuosien pitäminen sekä aloitettujen opintojen keskeyttäminen ja toiselle alalle vaihtaminen olivat luonnollisesti yleisiä. Välivuosien yleisyyttä tarkastellaan tuonnempana.

Lukion aloittaneista runsaat 70 prosenttia suoritti ensimmäisen tutkintonsa kolmen vuoden kuluttua eli vuonna 2004 (ja vain vähäinen osuus sitä aikaisemmin). Vuotta myöhemmin tutkinnon läpäisseiden osuus oli kasvanut noin kymmenellä prosenttiyksiköllä. Tämän jälkeen ensimmäisen tutkintonsa suorittaneiden osuus kasvoi hieman vuosittain niin, että seurannan lopussa 91 prosenttia oli suorittanut jonkin tutkinnon.

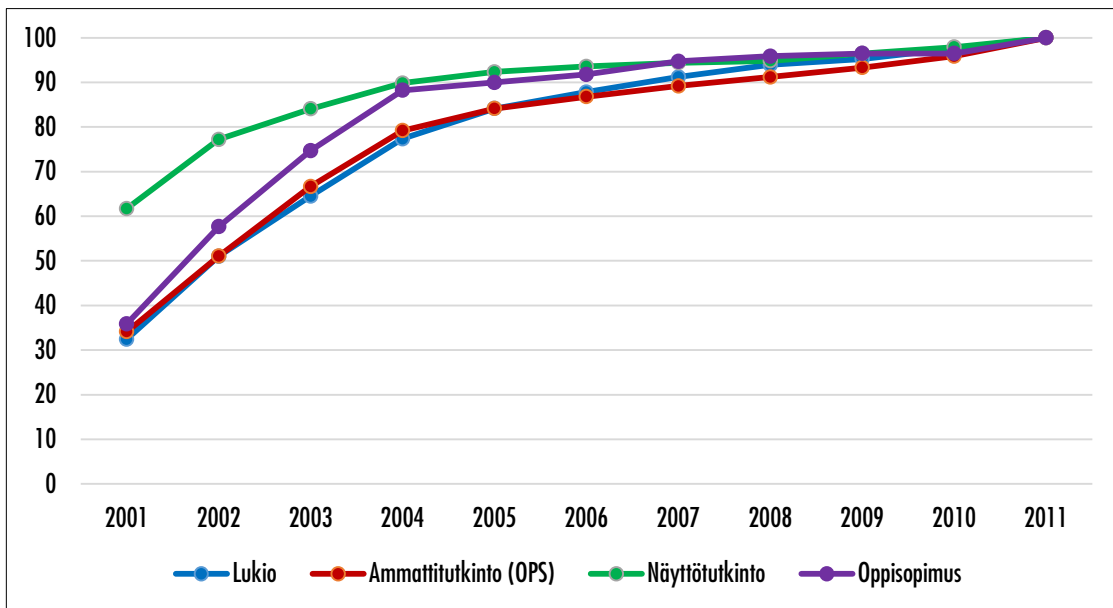
Opetussuunnitelmaperusteiset ammattiopinnot aloittaneista runsaat kymmenen prosenttia suoritti tutkinnon parin vuoden sisällä aloittamisesta. Tyypillisesti valtaosa heistäkin läpäisi ensimmäisen koulutuksensa vuonna 2004, jolloin tutkinnon suorittaneita oli noin 60 prosenttia aloittaneista. Tämän jälkeen tutkinnon suorittaneiden osuus kasvoi hiljalleen vuosittain ja oli noin 80 prosenttia seurannan lopussa.

Kuvio 3. Ensimmäisen läpäistyn tutkinnon suoritusvuosi vuonna 2001 aloitetun koulutuksen tyyppin mukaan, kumulatiivinen osuus

Oppisopimuskoulutuksen tai näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista noin 30 prosenttia suoritti tutkinnon jo seuraavana vuonna ja yhteensä noin puolet kahdessa vuodessa. Oppisopimuskoulutuksen aloittaneista tutkinnon läpäisseiden osuus kasvoi vuonna 2004 runsaaseen 60 prosenttiin eli suunnilleen samaan kuin opetussuunnitelmaperusteisetkin opinnot aloittaneista samassa ajassa, mutta sen jälkeen läpäisseiden osuus kasvoi hitaammin. Näyttötutkinto-opinnot aloittaneista tutkinnon läpäisseiden osuus lisääntyi melko vähän toisen aloitusta seuraavan vuoden jälkeen.

Kuviossa 4 ovat mukana vain ne, jotka eivät seuranta-aikana suorittaneet mitään tutkintoa. Tarkastelun kohteena on se, milloin he viimeksi opiskelivat oppilaitosten antaman tiedon mukaan sitä tutkintoa, jonka aloittivat vuonna 2001. Noin kolmannes lukion, opetussuunnitelmaperusteiset ammattiopinnot tai oppisopimuskoulutuksen keskeyttäen keskeytti jo ensimmäisen opiskeluvuoden kuluessa, ja näyttötutkintoon valmentavat opinnot keskeyttäen vastaava osuus oli vielä lähes kaksi kertaa suurempi eli runsaat 60 prosenttia. Opintonsa keskeyttäen lukion ja ops-perusteiset ammattiopinnot vuonna 2001 aloittaneista noin joka viides ja oppisopimus- tai näyttötutkintokoulutuksen keskeyttäen joka kymmenes opiskeli tätä tutkintoa vielä 2004, ja keskeyttäminen tapahtui vasta tämän jälkeen. Tosin pari prosenttia kaikista 2001 aloittaneista, jotka eivät olleet suorittaneet mitään tutkintoa siihen mennessä, oli tämän tutkinnon opiskelijan kirjoissa vielä 2011. Mikäli viimeinen opiskeluvuosi on myöhäinen, tyypillisesti opinnot on välillä keskeytetty kokonaan. Opiskelemaan oli sittemmin palattu, mutta opintoja ei ollut saatu loppuun suoritetuksi seuranta-aikana.

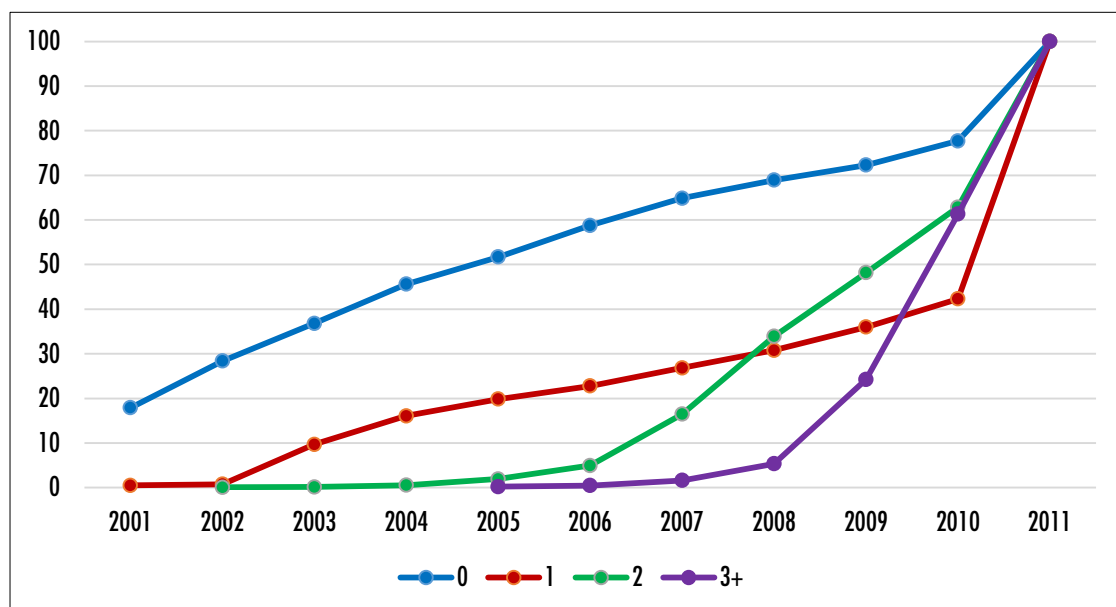
Kuvio 4. Opinnot keskeyttäneet: viimeinen vuosi, jolloin opiskeli vuonna 2001 aloitettua tutkintoa koulutuksen tyyppin mukaan, kumulatiivinen osuus

Opiskelun kesto seuranta-aikana

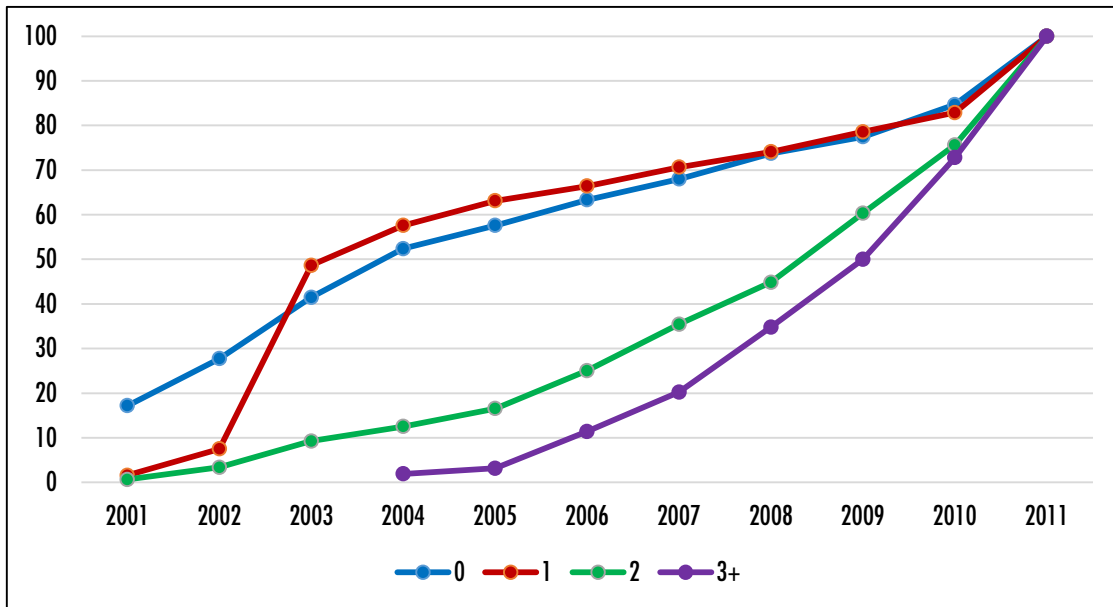
Seuraavassa tarkastelemme vuonna 2001 aloitettujen opintojen ja mahdollisten jatko-opintojen kesto (toisin sanoen: opiskelun yleisyyttä) seuranta-aikana vuoden 2011 loppuun asti.

Seuraavissa kuvioissa on tarkasteltu vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneiden opintojen kokonaiskesto seuranta-aikana siten, että kuvioissa on esitetty viimeisen seuranta-ajalle ajoittuneen opiskeluvuoden (= oli rekisteröity opiskelijaksi jossakin oppilaitoksessa ao. vuoden syksyllä) kumulatiivinen jakauma vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin ja suoritettujen tutkintojen lukumäärän mukaan. On huomattava, että opiskelualaa on voitu välillä vaihtaa, opinnoista on voitu pitää väli vuosia ja ainakin useamman kuin yhden tutkinnon suorittaneet ovat viimeisenä opintovuonna opiskelleet jotakin muuta kuin alun perin ensiksi aloittamaansa tutkintoa – kuvioissa on tarkasteltu vain sitä, miten viimeinen seuranta-ajan opiskeluvuosi ajoittuu. Tämä viimeinen opintovuosi on sikäli huomionarvoinen jatkossa raportoidun opintojen jälkeisen tilanteen seurannan kannalta, että työmarkkinauran seuranta on aloitettu viimeistä opintovuotta seuraavasta vuodesta, eikä sitä ole lainkaan toteutettu niiden kohdalla, joiden viimeinen opintovuosi oli 2010 tai 2011.

Kuviossa 5 ovat mukana lukion vuonna 2001 aloittaneet. Opintonsa keskeyttäneistä (tarkemmin sanoen niistä, jotka eivät seuranta-aikana suorittaneet mitään tutkintoa, joita oli 9 % lukion aloittaneista) viidennes keskeytti opintonsa ensimmäisenä opintovuonna eikä palannut enää opiskelemaan. Puolet tästä osaryhmästä lopetti opiskelun viimeistään 2005 eli viidentenä vuonna lukion aloittamisesta lukien. Viidennes oli kirjoilla jossakin oppilaitoksessa viimeisenä seurantavuonna 2011. Yhden tutkinnon suorittaneista 10 prosenttia päätti opiskelunsa jo kolmanteen vuoteen, mutta valtaosa jatkoi opiskelua lukion jälkeenkin; tästä osaryhmästä lähes 60 prosenttia oli opiskelija seurannan viimeisenä vuonna – ilmeisesti useimmiten kyse oli siitä, että ylioppilastutkinnon jälkeen aloitetut korkeakouluopinnot olivat kesken vuonna 2011. Vähintään kaksi tutkintoa suorittaneilla opiskelut luonnollisesti kestivät monia vuosia, vähimmilläänkin yhteensä kuusi vuotta; heistä noin 40 prosenttia oli vähintään kahden tutkinnon jälkeen edelleen opiskelija seurannan lopussa.

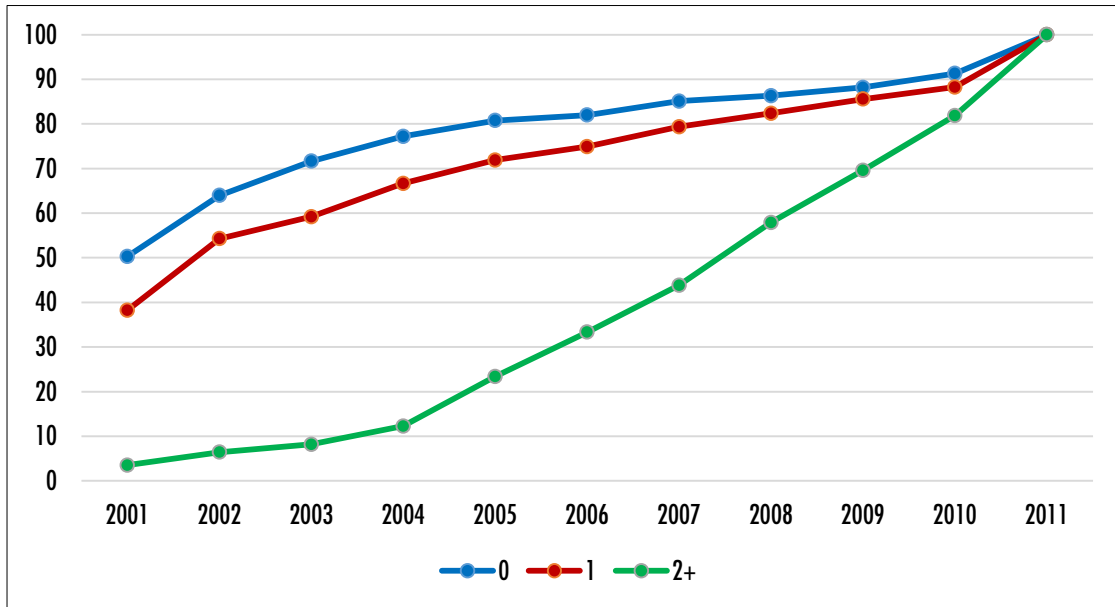
Kuvio 5. Viimeinen opiskeluvuosi 2011 mennessä suoritettujen tutkintojen määrän mukaan, vuonna 2001 lukion aloittaneet

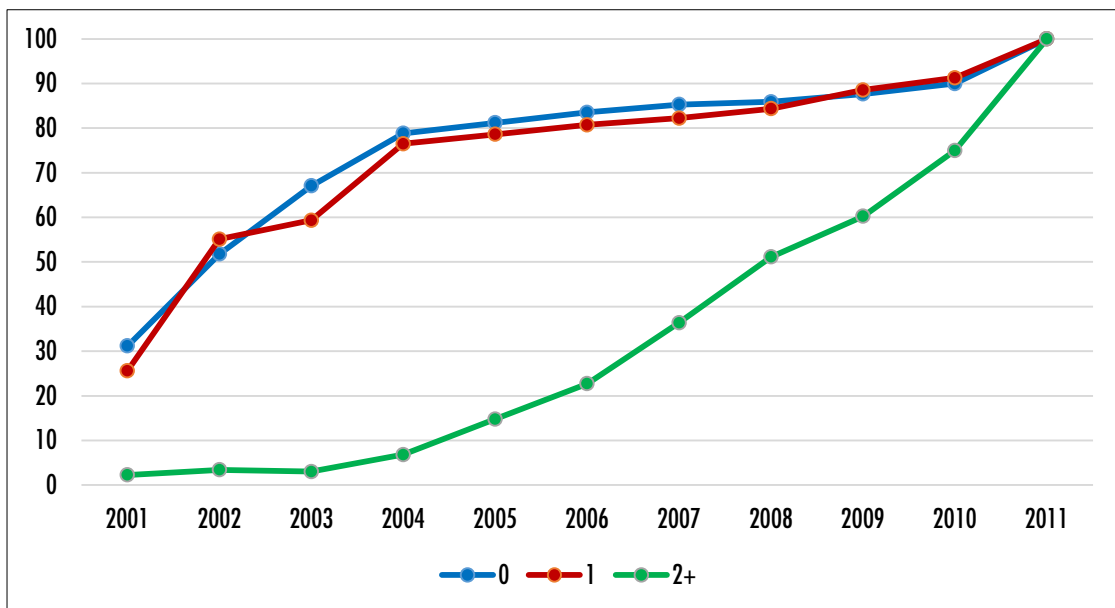
Kuvio 6. Viimeinen opiskeluvuosi 2011 mennessä suoritettujen tutkintojen määrän mukaan, vuonna 2001 ammattitutkinnon (OPS) aloittaneet

Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen perustutkinnon aloittaneita tarkastelemme kuviossa 6. He eroavat lukion aloittaneista erityisesti yhden tutkinnon seuranta-aikana suorittaneiden osalta: puolet lopettaa opiskelut kolmantena aloittamista seuraavana vuonna, ja jatko-opintoihin siirtyminen on harvinaisempaa: seurannan lopussa opiskelijana on vajaa viidennes tästä osaryhmästä, kun lukion 2001 aloittaneista vastaava osuus oli kolminkertainen. Kaksi tai useampia tutkintoja suorittaneiden viimeinen opiskeluvuosi on keskimäärin aikaisemmin kuin lukion aloittaneiden vastaavissa ryhmissä – kyse on harvemmin korkeakoulututkinnoista.

Kuviossa 7 tarkastelun kohteena ovat vuonna 2001 näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneet ja kuviossa 8 tuolloin oppisopimuskoulutuksen aloittaneet. Heidän viimeisen opiskeluvuotensa ajoittumista kuvaavat kumulatiiviset jakaumat ovat keskenään varsin samankaltaiset. Ei yhtään tai yhden tutkinnon suorittaneiden jakaumat eroavat ops-perusteisen ammattitutkinnon aloittaneiden vastaavista jakaumista siten, että viimeinen opiskeluvuosi ajoittuu keskimäärin aikaisemmaksi ja seurannan viimeisenä vuonna puolet vähemmän eli vain kymmenen prosenttia opiskelee jotakin tutkintoa. Vähintään kaksi tutkintoa seuranta-aikana suorittaneiden viimeisen opiskeluvuoden ajoittumisen jakauma on näissä kaikissa kolmessa ryhmässä keskenään varsin samanlainen.

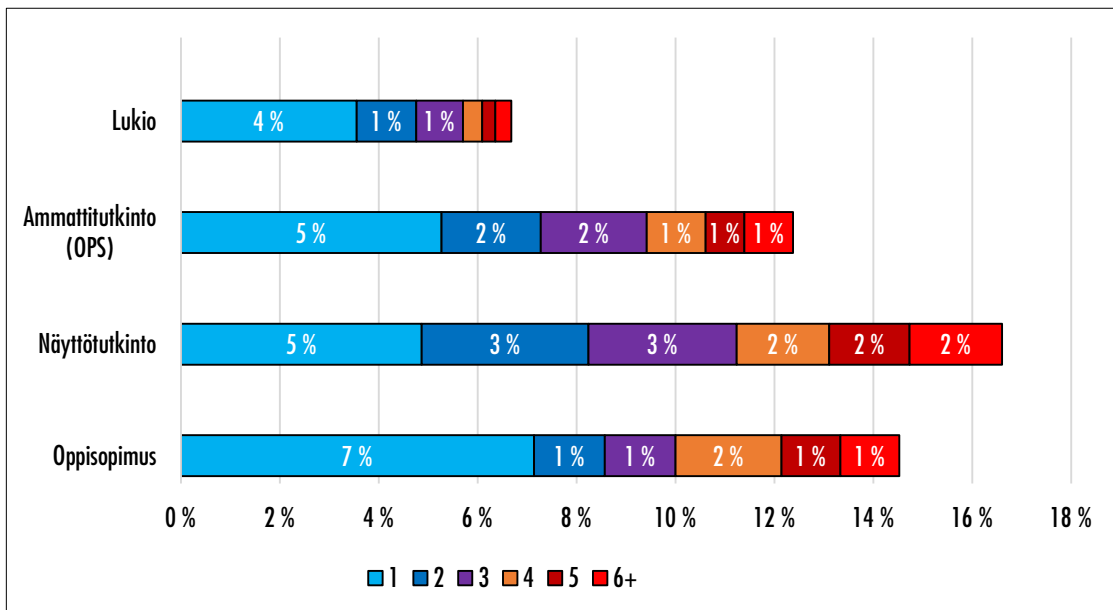
Kuvio 7. Viimeinen opiskeluvuosi 2011 mennessä suoritettujen tutkintojen määrän mukaan, vuonna 2001 näyttötutkinnon aloittaneet

Kuvio 8. Viimeinen opiskeluvuosi 2011 mennessä suoritettujen tutkintojen määrän mukaan, vuonna 2001 oppisopimuksen aloittaneet

Välivuodet ennen ensimmäistä tutkintoa tai keskeyttämistä

Seuraavassa kuviossa 9 on tarkasteltu vähintään yhden tutkinnon suorittaneiden osalta ”välivuosien” (kalenterivuodet, joiden syksyllä ei ollut minkään oppilaitoksen opiskelijana) määrää *ennen ensimmäisen tutkinnon suorittamista* vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyyppin mukaan². Lukion aloittaneista noin neljällä prosentilla, ammatillisen perustutkinnon (ops) ja näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista noin viidellä ja oppisopimuskoulutuksen aloittaneista seitsemällä prosentilla oli yksi tällainen välivuosi. Lukion aloittaneista kaksi tai kolme välivuotta pitäneitä oli kumpiakin prosenttia verran, ja vielä yhdellä prosentilla oli tätä useampia välivuosia. Useamman kuin yhden välivuoden pitäneitä oli ammatillisen koulutuksen aloittaneista kaksi-kolme kertaa suurempi osuus kuin lukion aloittaneista. Ammattitutkinnon (ops) aloittaneista seitsemällä, oppisopimuskoulutuksen aloittaneista kuudella ja näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista yhdeksällä prosentilla oli vähintään kaksi välivuotta (useimmiten enemmän kuin kaksi) ennen ensimmäisen tutkinnon suorittamista.

Kuvio 9. Vähintään yhden tutkinnon suorittaneet: välivuosien (vuodet, jolloin ei opiskellut) määrä vuoden 2001 ja ensimmäisen sen jälkeen suoritetun tutkinnon välisenä aikana vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan

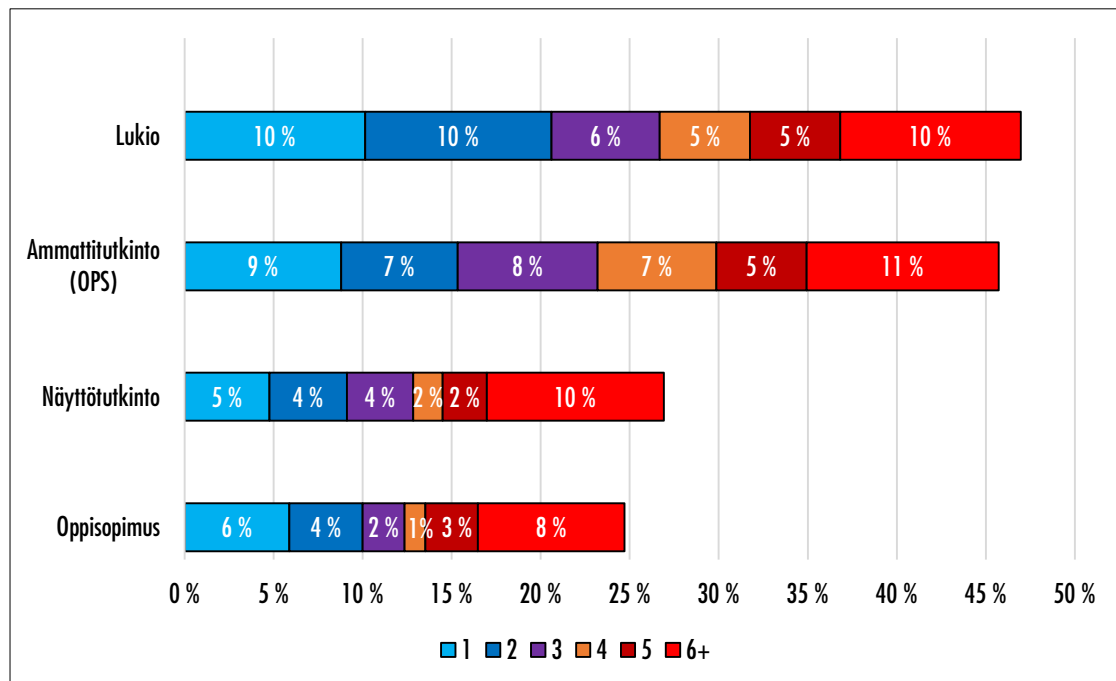
Välivuoden tai ehkä parinkin pitäminen voi olla suunnitelmallista, jolloin tarkoituksena on palata jatkamaan väliaikaisesti keskeytettyjä opintoja. Syynä tällaiseen keskeytykseen voi olla vaikkapa vaihto-oppilasvuosi ulkomailla, lapsen saanti, sairaus tai joku muu yksilön elämäntilanteeseen liittyvä syy. Kuitenkin, etenkin jos välivuosia on useita perättäin, kyse yleensä lienee siitä, että opinnot on keskeytetty ja myöhemmin elämäntilanteen muuttuttua tai suunnitelmien täsmennyttyä opiskelu on aloitettu uudelleen. Aineistomme perusteella ei voi päätellä, milloin välivuodet ovat olleet suunniteltu väliaikainen katkos opinnoissa, milloin kysymys on ollut niiden keskeyttämisestä ilman jatkosuunnitelmia tai aikomuksena suuntautua muun alan opintoihin. Voidaan kuitenkin olettaa, että mikäli välivuosia on ollut useita, kyse on yleensä ollut opintojen keskeyttämisestä.

2 Välivuodet eivät välttämättä aina ole perättäisiä, kuviossa on esitetty välivuosien yhteismäärä. Luvussa 8 tarkastelemme niiden välivuosien lukumäärää, joita mahdollisesti pidettiin 1. tutkinnon suorittamisen ja jatko-opintojen aloittamisen välillä (kuvio 22). Välivuosien määrää ja mahdollista alan vaihtamista ei tarkasteltu enää ensimmäisen tutkinnon suorittamisen jälkeen aloitettujen jatko-opintojen kohdalla.

Välivuosien pitäminen oli alaa vaihtaneilla (eli niillä, jotka suorittivat jatkossa muun kuin alun perin aloittamansa tutkinnon) monin verroin yleisempää kuin niillä, jotka suorittivat loppuun vuonna 2001 aloittamansa tutkinnon. Viime mainitusta ryhmästä noin neljä prosenttia piti opintojensa aikana yhden välivuoden ja suunnilleen yhtä suuri osuus vähintään kaksi. Alan vaihtajista (joita siis oli noin 10 % kaikista tutkinnon suorittaneista) 45 prosenttia ei pitänyt yhtään välivuotta ennen ensimmäisen vuoden 2001 jälkeen suorittamansa tutkinnon läpäisyä (eli he vaihtoivat suoraan opinnoista toisiin), 16 prosentilla oli yksi välivuosi ja lopuilla 39 prosentilla oli vähintään kaksi välivuotta.

Seuraavassa kuviossa 10 on vielä tarkasteltu välivuosien määrää niiden kohdalla, jotka eivät suorittaneet yhtään tutkintoa seuranta-aikana. Tässä välivuosi on laskettu yhteensä kalenterivuodet, joiden syksyllä henkilö ei ollut opiskelijana vuoden 2001 ja viimeisen seuranta-ajan opiskeluvuoden välisenä ajanjaksona. Lukion aloittaneista (joista tähän ryhmään kuului 9 %) ja ammatillisen perustutkinnon aloittaneista opinnot keskeyttäneistä (20 % aloittaneista) lähes puolella oli tällaisia välivuosia, useimmilla monia. Niiden jälkeen palattiin opiskelemaan 2001 aloitettua tai jotakin toista tutkintoa kuitenkin saamatta tutkintoa vuoteen 2011 mennessä. Näyttötutkinto-opinnot tai oppisopimuskoulutuksen keskeyttäneistä (joita oli huomattavan suuri osuus aloittaneista, vrt. kuvio 1 edellä) välivuosia ennen viimeistä opiskeluvuotta pitäneitä oli suhteellisesti paljon vähemmän eli noin neljännes.

Kaikista opinnot keskeyttäneistä (ei tutkintoa seuranta-aikana) useampaa kuin yhtä tutkintoa seuranta-aikana opiskeli yhteensä noin kolmannes, ja vähintään kolme eri tutkintoa 13 prosenttia. Emme erikseen tarkastelleet, miten opiskelualan vaihtojen yleisyys tässä keskeyttäneiden ryhmässä vaihteli 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan ja missä yhteydessä se oli välivuosien määrään.

Kuvio 10. Ei tutkintoa seuranta-aikana suorittaneet: välivuosien (vuodet, jolloin ei opiskellut) määrä vuoden 2001 ja seuranta-ajan viimeisen opiskeluvuoden välisenä aikana vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan

4 Työmarkkinauran seuranta

Työmarkkinauran luokitukset

Työmarkkinaurien seurannan tavoitteena on verrata toisiinsa opinnot läpäisseiden ja keskeyttäneiden tilannetta työmarkkinoilla läpäisyn tai keskeyttämisen jälkeisenä aikana. Aikaisemmassa raportissa toteutettuun seurantaan verrattuna erona on, että yksittäisen poikkileikkausajankohdan tilanteen vertailun sijasta nyt olemme tarkastelleet työmarkkinauria pitemmällä aikavälillä. Seuranta toteutettiin kahdelta aikaväliltä³:

1. Työmarkkinaura seuranta-ajan kahtena viimeisenä vuonna eli vuosina 2010–2011
2. Työmarkkinaura koko viimeistä opiskeluvuotta seuraavalta ajalta vuoden 2011 loppuun asti

Muuttujat kuvaavat työmarkkinauraa sen perusteella, kuinka suuren osan seuranta-ajasta henkilöt olivat työssä avoimilla työmarkkinoilla, työttömänä (ml. työvoimapolitiittisissa toimenpiteissä) tai työvoiman ulkopuolella (= ei työssä eikä työttömänä). Muuttujat perustuvat rekisteritietoihin työsuhteiden sekä työttömyysjaksojen (ml. työvoimapolitiittisiin toimenpiteisiin osallistuminen) alkamis- ja päättymispäivistä⁴. Varsinainen työmarkkinaurien seuranta toteutettiin vain niille, joiden viimeinen opiskeluvuosi oli 2009 tai varhaisempi. Mikäli henkilö opiskeli vuosina 2010 ja/tai 2011, hänen katsottiin seurannan lopulla olevan edelleen opiskelija, jonka varsinainen opintojen jälkeinen työmarkkinaura ei ollut vielä alkanut. Seurannan loppuun mennessä eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet on erotettu omiksi ryhmikseen.

Kuvioissa 11 ja 12 on käytetty seuraavaa karkeaa työmarkkinaurien luokitusta:

Opiskeli 2010–2011	Opiskeli vuosina 2010–2011 (ainakin toisena näistä vuosista).
Työura	Kuului työvoimaan yli 50 % seuranta-ajasta, työssäoloa enemmän kuin työttömyyttä.
Työttömyysura	Kuului työvoimaan yli 50 % seuranta-ajasta, työttömyyttä enemmän kuin työssäoloa.
Työvoiman ulkopuolella Eläkkeellä	Oli työvoiman ulkopuolella vähintään 50 % seuranta-ajasta. Oli vuoden 2011 lopussa eläkkeellä Tilastokeskuksen pääasi- allisen toiminnan luokituksen mukaan. Tällöin henkilö sai työ- kyvyttömyyseläkettä, määräaikaista työkyvyttömyyseläkettä (eli kuntoutustukea) tai muuta eläkettä (esim. perhe-eläkettä) ja eläketulot olivat ansiotuloja suuremmat. Aineistossa on jonkun verran myös henkilöitä, jotka seurannan lopussa olivat jo siir- tyneet vanhuuseläkkeelle.
Poistunut aineistosta	Ei tietoja vuoden 2011 lopussa. Syynä tähän on yleensä se, että henkilö on joko muuttanut ulkomaille tai kuollut (näitä ei voida aineistossamme erottaa toisistaan).

3 Lisäksi muodostettiin vastaava muuttuja viimeistä opiskeluvuotta seuraavien kahden kalenterivuoden ajalle niille, joiden viimeinen opiskeluvuosi oli 2007 tai varhaisempi. Tätä muuttujaa on käytetty vain työmarkkinauran muutoksen tarkastelussa (kuvio 15).

4 Rekisteritietojen mukaan henkilöillä on toisinaan jaksoja, jotka kokonaan tai osittain menevät toistensa kanssa päällekkäin. Osin kyse on siitä, että henkilöllä voi olla yhtä aikaa useampia työsuhteita tai henkilö voi olla samaan aikaan rekisteröity työttömäksi, kun hänellä on voimassa työsuhde, josta hän on lomautettu tai työ on osa-aikainen. Jaksot on analyysissamme korjattu siten, että henkilöllä on voimassa vain yksi jakso kerrallaan. Pääperiaatteena korjauksissa on ollut, että myöhemmin alkanut jakso on korvannut aikaisemmin alkaneen jakson siltä osin, kun jaksot ovat menneet päällekkäin.

Kuvioissa 13 ja 14 on käytetty yksityiskohtaisempaa luokitusta, jossa

- työuralla olleet on jaettu kahteen luokkaan sen mukaan, oliko koettu työttömyyttä ainakin jonkin verran tai ei lainkaan
- työttömyysuralla olleet on jaettu kahteen luokkaan sen mukaan, onko oltu työssä ainakin jonkun verran vai ei lainkaan
- työvoiman ulkopuolella olleet on jaettu neljään luokkaan, joista yhteen on luettu pieniä lapsia seurantajaksolla hoitaneet mahdollisesta vähäisestä työssä tai työttömänä olosta riippumatta; muista on erotettu omiksi luokikseen ne, jotka ovat olleet kokonaan työvoiman ulkopuolella, ja ne, jotka ovat olleet myös jonkun verran työssä ja/tai työttömänä; jälkimmäiset on vielä luokiteltu kahteen ryhmään sen mukaan, kumpaa oli enemmän, työtä vai työttömyyttä.

Toisen asteen opinnot vuonna 2001 aloittaneiden työmarkkinaura 2010–2011: vertailu tutkinnon suorittamisen mukaan

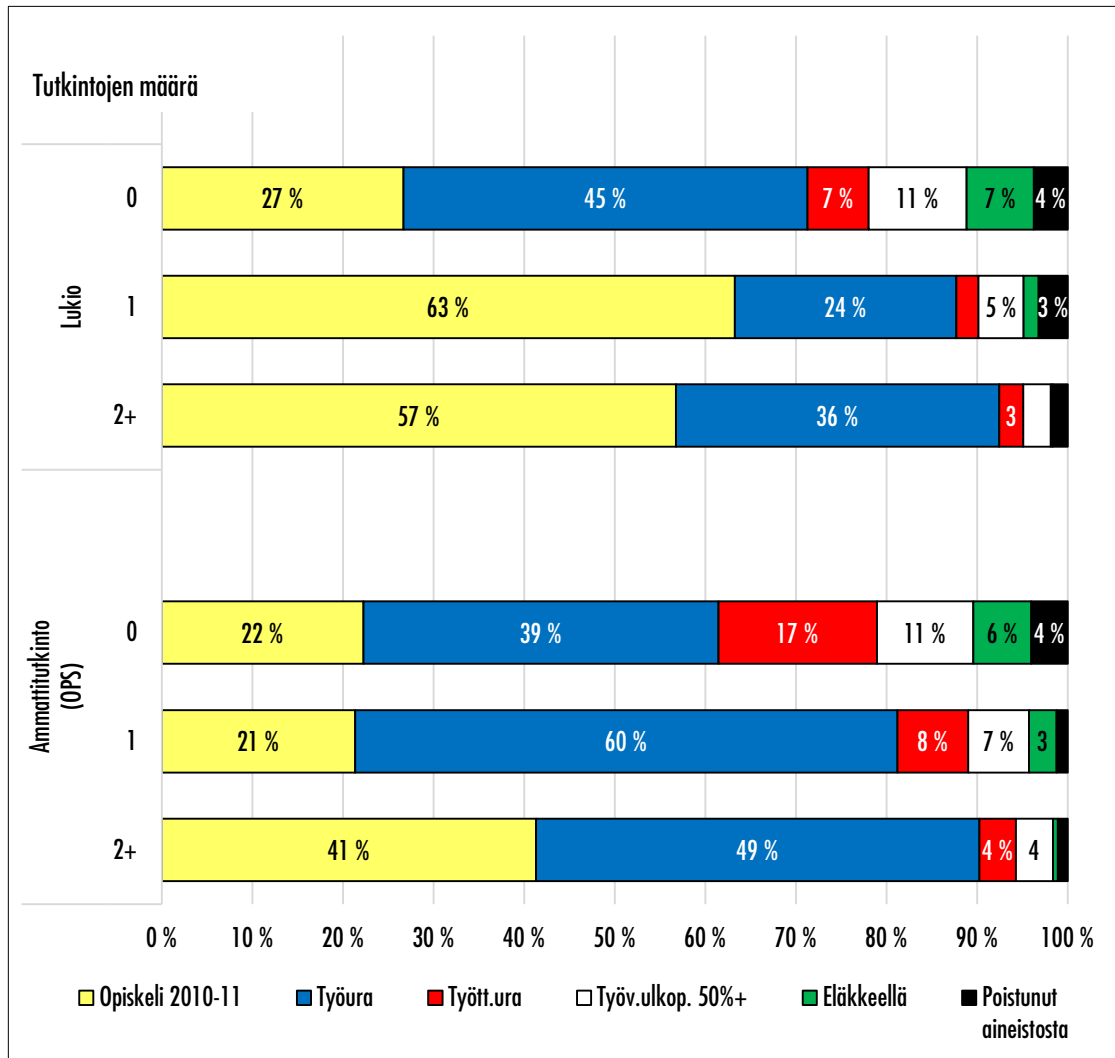
Seuraavassa on tarkasteltu vuosien 2010–2011 työmarkkinauria vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyypin ja tutkinnon suorittamisen mukaan. Keskeyttäneitä (ei tutkintoja seuranta-aikana) on tarkoituksenmukaisinta verrata yhden tutkinnon suorittaneisiin. Täydellisyyden vuoksi seurantamuuttujan jakaumat on esitetty myös niiden osalta, jotka olivat suorittaneet vähintään kaksi tutkintoa.

Lukion aloittaneista yhdeksän prosenttia ei ollut suorittanut mitään tutkintoa seuranta-aikana (vrt. kuvio 1 edellä). Tähän ryhmään kuuluvat erosivat tutkinnon suorittaneista kaikkein selvimmän siten, että seurannan lopulla heistä selvästi pienempi osa edelleen jatkoi opiskelua (tai oli palannut opiskelijaksi väli vuosien jälkeen, vrt. kuvio 2 edellä): opiskelijaksi seurannan lopussa luokiteltuja oli tässä ryhmässä runsas neljännes, kun jo ainakin yhden tutkinnon suorittaneista opintoja jatkavien osuus oli selvästi yli puolet (kuvio 11). Opetussuunnitelmaperusteiset ammattiopinnot aloittaneiden kohdalla ei havaita vastaavaa eroa: sekä kymmenen vuoden kuluttua edelleen ilman tutkintoa olevista (20 % aloittaneista, kuvio 1) että yhden tutkinnon läpäisseistä noin viidennes oli seurannan loppuvuosina opiskelijan kirjoissa (kuvio 11). Samoin näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuskoulutuksen aloittaneista ilman tutkintoa seurannan lopussa olleista ja yhden tutkinnon läpäisseistä seurannan loppuvuosina oli suunnilleen yhtä suuri osuus opiskelijana, mutta tämä osuus oli selvästi alempi, runsaat kymmenen prosenttia (kuvio 12).

Tutkinnon suorittamatta jääminen liittyy joissakin tapauksissa terveysongelmiin, mikä näkyy siinä, että eläkkeelle seurannan loppuun mennessä siirtyneiden osuus oli tutkintoa vailla olevista noin kaksi kertaa suurempi kuin yhden tutkinnon suorittaneista (vähintään kaksi tutkintoa suorittaneista juuri kukaan ei ollut eläkkeellä seurannan lopussa). Tämä ero on yhtä selvä kaikissa vuonna 2001 aloitetun koulutuksen tyypin mukaan erotetuissa ryhmissä. Kuitenkin eläkkeelle siirtyminen selittää vain pienehkön osan koulutuksen keskeyttämisestä: tämän ryhmän osuus ilman tutkintoa seurannan lopussa olevista on enimmilläänkin kymmenisen prosenttia. Myös aineistosta seurannan loppuun mennessä poistuneiden (varsin pieni) osuus on keskeyttäneistä suurempi kuin muista, paitsi lukion aloittaneiden kohdalla⁵. (Kuviot 11 ja 12.)

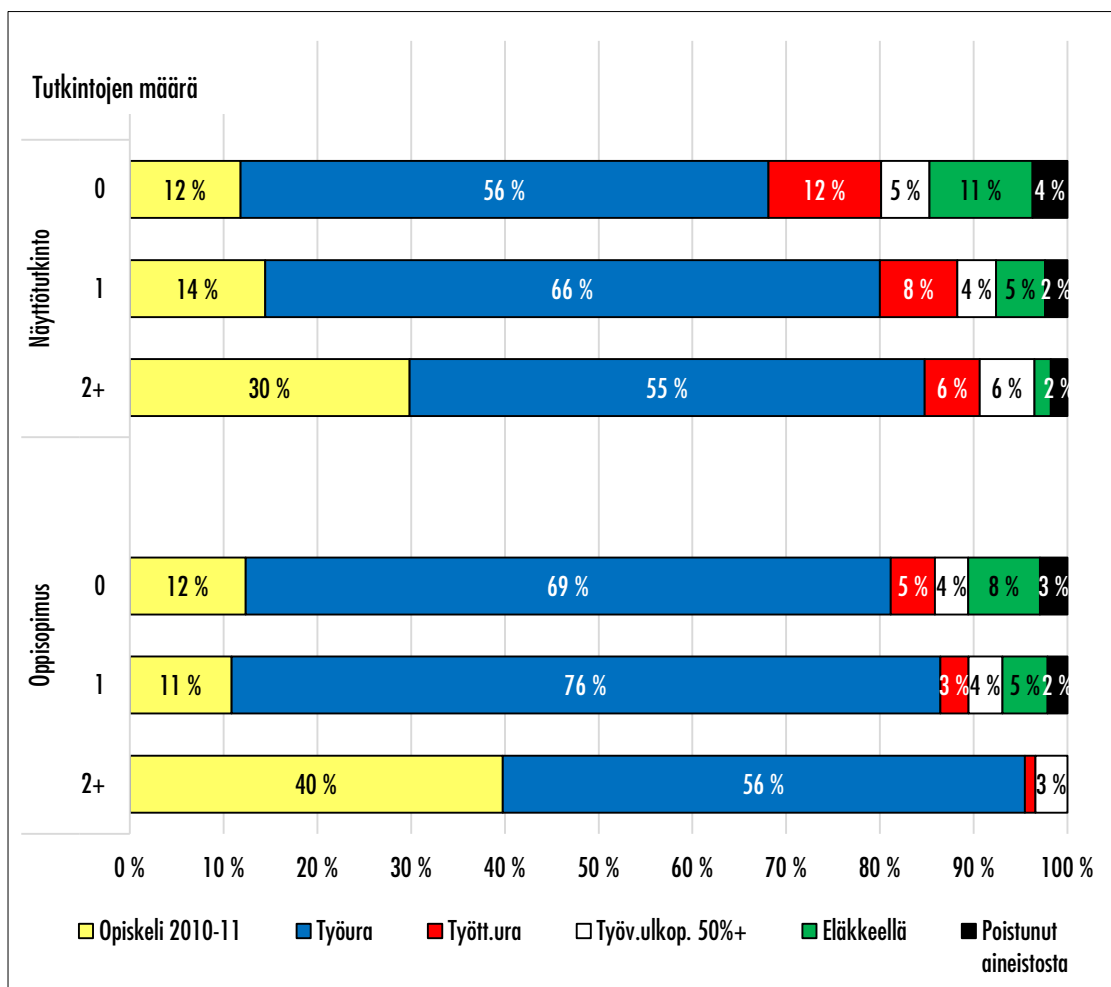
5 Tätä ehkä selittää ylioppilaiden ilmeisesti muita yleisempi siirtyminen ulkomaille jatko-opintoihin.

Työttömyysuralle tai työvoiman ulkopuolelle (muutoin kuin eläkkeelle) seurannan loppuvuosina päätyneiden osuus on opinnot keskeyttäneistä selvästi suurempi kuin tutkinnon suorittaneista lukion ja oppisopimusperusteiset ammattiopinnot aloittaneiden ryhmissä. Samansuuntainen mutta ei aivan yhtä selvä ero havaitaan myös näyttötutkintoon valmistavat opinnot ja oppisopimuskoulutuksen aloittaneiden ryhmissä. Näitä eroja tarkastellaan jatkossa lähemmin yksityiskohtaisemman uraluokituksen pohjalta.

Kuvio 11. Työmarkkinaura vuosina 2010–2011 vuoden 2011 loppuun mennessä suoritettujen tutkintojen määrän mukaan, lukion/ammattitutkinnon (OPS) vuonna 2001 aloittaneet

Vertasimme erikseen toisiinsa yhden tutkinnon suorittaneiden työmarkkinauria sen mukaan, suorittivatko he sen tutkinnon, jonka opinnot aloittivat vuonna 2001, vai jonkun toisen tutkinnon (alan vaihtajat). Keskimäärin alan vaihtajien ja muiden työmarkkinaurat eivät merkittävästi eronneet toisistaan. Lukiossa aloittaneet alan vaihtajat olivat kuitenkin seurannan lopussa selvästi harvemmin jatko-opiskelijoita (ja myös harvemmin työvoiman ulkopuolella) kuin ylioppilastutkinnon suorittaneet, ja vastaavasti useammin työuralla ja vähän useammin myös työttömyysuralla. Sen sijaan ammattiopinnot (ops) aloittaneet alan vaihtajat olivat päinvastoin seurannan lopussa useammin jatko-opiskelijoita ja vastaavasti harvemmin työuralla.

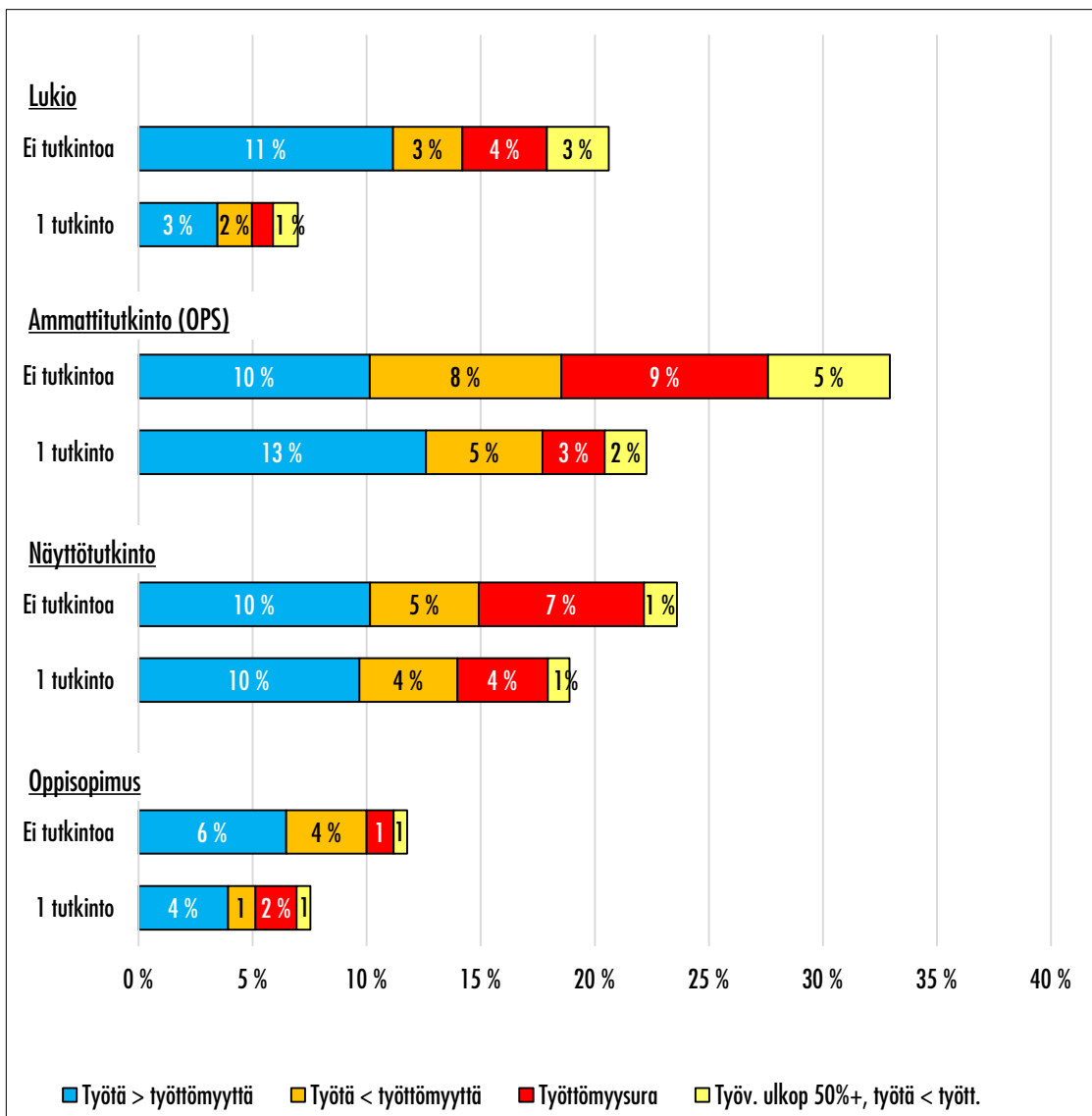

Kuvio 12. Työmarkkinaura vuosina 2010–2011 vuoden 2011 loppuun mennessä suoritettujen tutkintojen määrän mukaan, näyttötutkintoon valmistavat opinnot/oppisopimuskoulutuksen vuonna 2001 aloittaneet

Tarkastelimme työmarkkinauria myös sen mukaan, oliko aloitetut opinnot välillä keskeytetty eli oliko ennen ensimmäistä tutkintoa pidetty useita välivuosia vai ei. Jos tutkinto oli keskeytyksen jälkeen kuitenkin suoritettu, useita välivuosia pitäneiden työmarkkinaurat erosivat muista lähinnä vain siten, että seurannan lopussa useita välivuosia pitäneet olivat muita useammin jatko-opiskelijoita ja vastaavasti harvemmin työuralla kuin muut.

Seuraavassa kuviossa 13 on otettu lähempään tarkasteluun se, miten yleistä oli työttömyyden kokeminen seurannan lopulla vuosina 2010–2011. Tässä on verrattu toisiinsa vain niitä, jotka eivät olleet suorittaneet yhtään tutkintoa tai olivat suorittaneet yhden tutkinnon seurannan loppuun mennessä. Tarkastelu on tehty vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyyppin mukaan. (Opintoja 2010–2011 jatkaneiden tai seurannan loppuun mennessä eläkkeelle siirtyneiden tai aineistosta poistuneiden luokkiin kuuluneiden mahdollista työttömyyden kokemista ei ole tarkasteltu.) Tarkastelussa on käytetty yksityiskohtaisempaa työuraluokitusta kuin edellisissä kuvioissa. Kuviossa on ensinnäkin huomioitu edellisissä kuvioissa työuralla olleiksi luokitelluista ne, jotka ovat kokeneet ainakin vähän työttömyyttä, vaikka työssäoloa onkin ollut enemmän kuin työttömyyttä (kuviossa 13 vaaleansininen osuus). Työttömyysuralla olleisiin edellä luokitellut on jaettu kahteen ryhmään: ne, jotka ovat olleet olleet työttömyyden lisäksi työssä, vaikka työttömyyttä on ollut enemmän kuin työtä (oranssi), sekä ne, joilla ei ollut lainkaan työssäoloa (punainen). Lisäksi kuvioon on otettu

edellä työvoiman ulkopuolelle luokitelluista ne, jotka ovat kokeneet myös työttömyyttä, vaikka ovatkin olleet vähintään puolet seuranta-ajasta työvoiman ulkopuolella (keltainen). Tarkastelun päätulos on, että *opinnot keskeyttäneet kokivat työttömyyttä seuranta-ajan loppuvuosina selvästi useammin kuin yhden tutkinnon suorittaneet*. Suhteellisesti suurin tämä ero on lukion aloittaneiden ryhmässä, jossa keskeyttäneet ovat olleet työttömänä noin kolme kertaa useammin kuin tutkinnon läpäisseet (joiden kohdalla työttömyyden kokeminen ei ollut suhteellisesti kovin yleistä). Opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen tutkinnon aloittaneet olivat seurannan lopulla muita ryhmiä useammin työttömänä tutkinnon läpäisystä riippumatta. Erityisesti niiden osuus, jotka eivät lainkaan olleet työssä tai olivat pääasiassa työvoiman ulkopuolella ja lisäksi työttömänä, oli tässä ryhmässä selvästi suurempi keskeyttäneiden ryhmässä yhden tutkinnon suorittaneisiin verrattuna. Myös näyttötutkintoon valmistavat opinnot ja oppisopimuskoulutuksen aloittaneista keskeyttäneiden työttömyys oli yleisempää kuin tutkinnon suorittaneiden. Oppisopimuskoulutuksen aloittaneet olivat suhteellisen vähän työttömänä tutkinnon läpäisystä riippumatta.

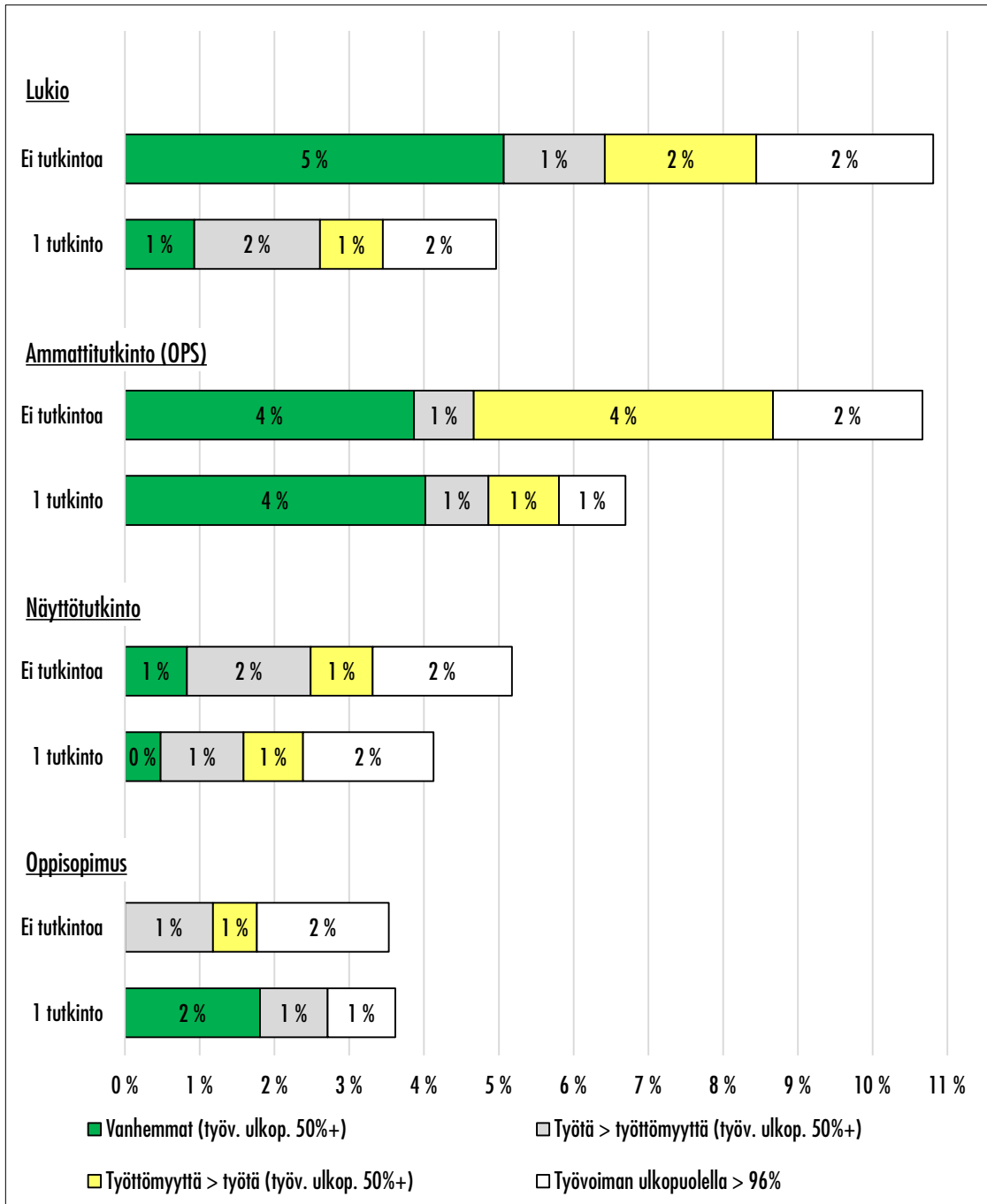
Kuvio 13. Seuranta-aikana yhden / ei yhtään tutkintoa suorittaneet: työttömyyttä 2010–2011 kokeneiden osuudet 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan (opintoja 2010–2011 jatkaneet tai eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet eivät mukana)

Kuviossa 14 on tarkasteltu lähemmin vuosina 2010–2011 pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleita. Tässä on verrattu toisiinsa vain niitä, jotka eivät olleet suorittaneet yhtään tutkintoa tai olivat suorittaneet yhden tutkinnon seurannan loppuun mennessä. Tarkastelu on tehty vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyyppin mukaan. (Opintoja 2010–2011 jatkaneiden tai seurannan loppuun mennessä eläkkeelle siirtyneiden tai aineistosta poistuneiden luokkiin kuuluneet eivät ole tässä mukana.) Tarkastelussa on käytetty yksityiskohtaisempaa työuraluokitusta kuin kuvioissa 11 ja 12. Ensinnäkin ne, jotka ovat tarkasteluvuosina hoitaneet pieniä lapsiaan, on erotettu muista pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleista omaksi ryhmäkseen⁶. Muista on vielä erotettu omiksi ryhmikseen ne, jotka ovat olleet käytännössä kokonaan (vähintään 96 % ajasta eli ainakin 23 kk mahdollisista 24:stä) työvoiman ulkopuolella, ja ne, jotka ovat olleet myös jonkun verran työssä ja/tai työttömänä; jälkimmäiset on luokiteltu kahteen ryhmään sen mukaan, kumpaa oli enemmän, työtä vai työttömyyttä.

Havaitsemme ensinnäkin, että kun lukion vuonna 2001 aloittaneista opinnot keskeyttäneiden ryhmässä pääasiassa työvoiman ulkopuolella olo on selvästi yleisempää kuin tutkinnon läpäisseiden ryhmässä, tämä selittyy käytännössä kokonaan sillä, että keskeyttäneistä monin verroin suurempi osuus hoitaa seurannan lopulla pieniä lapsiaan tutkinnon läpäisseisiin verrattuna. Sen sijaan opetussuunnitelmaperusteiset ammattiopinnot aloittaneiden kohdalla seurannan lopulla pienten lasten vanhempien osuus pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleista on yhtä suuri sekä keskeyttäneiden että tutkinnon läpäisseiden ryhmissä, mutta keskeyttäneistä erityisesti niiden osuus, jotka ovat olleet vähintään jonkun verran myös työttömänä, on paljon suurempi kuin tutkinnon läpäisseistä. Näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuskoulutuksen aloittaneista seurannassa pääasiallisesti työvoiman ulkopuolella olleiden osuus on pieni (karkeasti 4 %), eikä ero keskeyttäneiden ja tutkinnon suorittaneiden välillä ole merkittävä.

Liitekuvioissa 2–5 on lähemmin tarkasteltu niiden työmarkkinauria, jotka eivät enää jatkaneet opintojaan seurannan lopussa eivätkä olleet siirtyneet eläkkeelle tai poistuneet aineistosta. Tässä on myös verrattu uraluokituksia eri aikaväleiltä keskenään. Keskeinen tulos on, että pitkän aikavälin seurannassa ainakin vähän työttömyyttä kokeneiden osuus on suurempi ja toisaalta kokonaan työttömänä tai työvoiman ulkopuolella olleiden osuus on pienempi kuin lyhyen aikavälin seurannassa, mikä onkin luonnollista. Yhden tutkinnon tai ei tutkintoja seuranta-aikana suorittaneiden väliset erot ovat varsin samanlaiset riippumatta siitä, onko seuranta toteutettu koko viimeisen opiskeluvuoden jälkeiseltä ajalta vai vuosilta 2010–2011, kuten edellä esitetyissä kuvioissa.

6 Luonnollisesti pieniä lapsia hoitaneita on myös muissa ryhmissä kuin pääasiassa työmarkkinoiden ulkopuolella olleissa, mutta näitä ei katsottu tarpeelliseksi tarkastella erikseen silloin, kun samalla ollaan joko pääasiassa työssä tai työttömänä. Liitekuviossa 1 on kuitenkin esitetty seuranta, jossa lukion ja ammatillisen perustutkinnon vuonna 2001 aloittaneiden ryhmissä on kustakin työmarkkinauran luokasta erotettu ne, joilla oli seurantavuosina 2010–2011 pieniä lapsia.

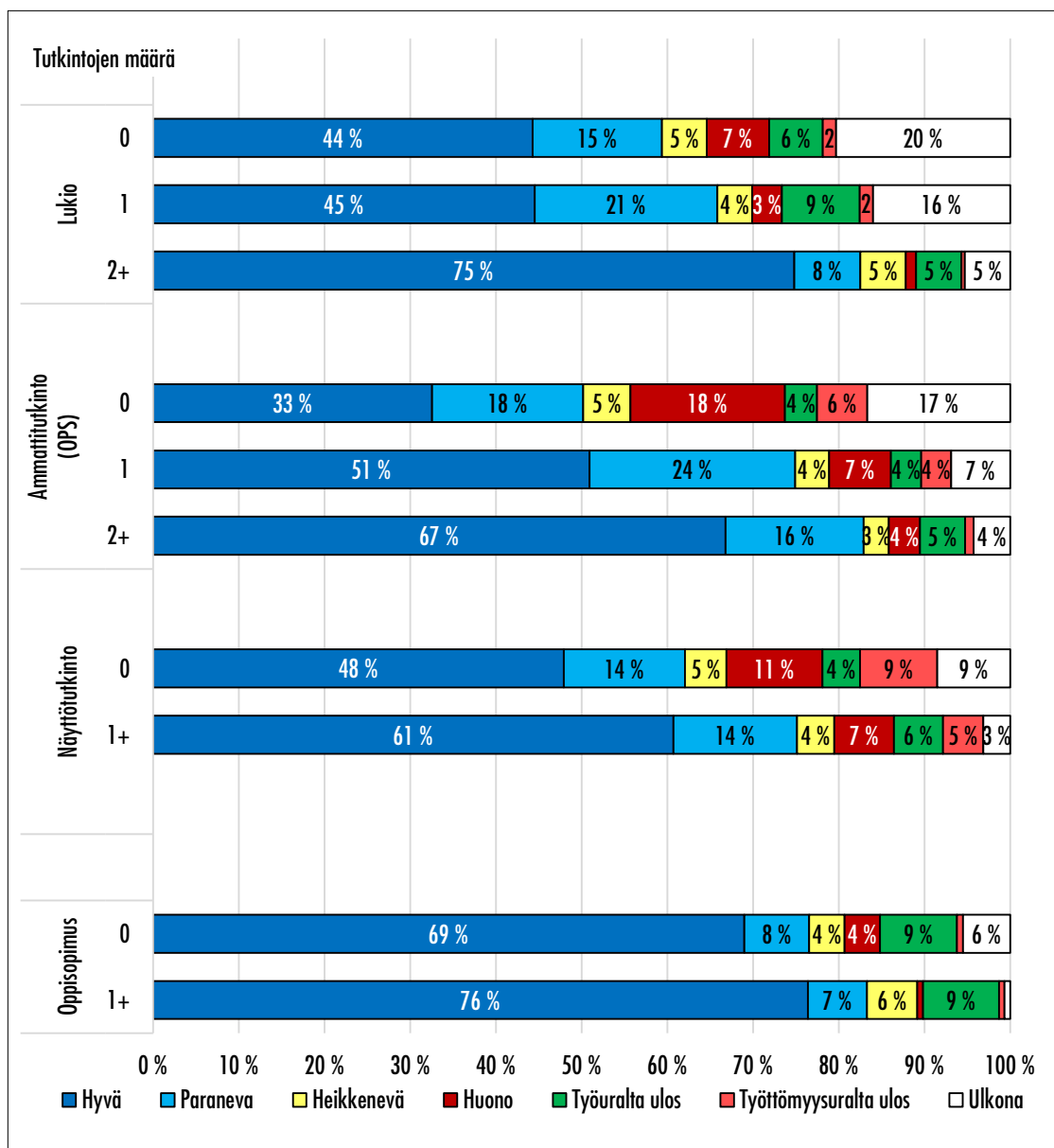
Kuvio 14. Seuranta-aikana yhden / ei yhtään tutkintoa suorittaneet: työvoiman ulkopuolella yli 50 % vuosista 2010–2011 olleiden toiminnan tarkastelu 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan siten, että pieniä lapsia hoitaneet on erotettu omaksi ryhmäkseen (opintoja 2010–2011 jatkaneet tai eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet eivät mukana)

Työmarkkinauran muutos

Kuviossa 15 on tarkasteltu työurien mahdollista muutosta vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin ja suoritettujen tutkintojen määrän mukaan. Tarkastelu on tehty vain niiden osalta, joiden viimeinen opiskeluvuosi oli 2007 tai sitä aikaisempi – mukana eivät siis ole ne, jotka opiskelivat joko 2001 aloitettua tutkintoa tai (yleisemmin) jotakin jatkotutkintoa vuonna 2008 tai sen jälkeen. Tarkastelua varten on laadittu työmarkkinauraluokitus paitsi vuosille 2010–2011 myös kahdelle viimeistä opiskeluvuotta seuraavalle vuodelle. Molemmat luokitukset on laadittu samoin perustein.

Välittömästi viimeistä opiskeluvuotta seuraavien kahden vuoden uraluokitus voi varhaisimmillaan koskea vuosia 2002–2003 ja myöhäisimmillään vuosia 2006–2007. Vertaamalla näiden kahden periodin työmarkkinauraa toisiinsa on päätelty, onko ura ollut sekä seurannan alussa (heti opintojen päätyttyä) että lopussa (2010–2011) hyvä (työuralla molempina ajankohtina), paraneva (työvoiman ulkopuolelta tai työttömyysuralta työuralle), heikkenevä (työuralta työttömyysuralle), koko ajan huono (alussa työtön tai työvoiman ulkopuolella, lopussa työtön) tai onko ura päätynyt työuran ulkopuolelle joko työ- tai työttömyysuralta tai onko henkilö ollut molemmilla periodeilla pääasiassa työvoiman ulkopuolella. Työuran ulkopuolella olleiksi on tässä luettu myös eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet. Luokituskriteerit on esitetty tarkasti liitetaulukossa 1.

Yleisesti ottaen tämän tarkastelun tulokset kertovat eri koulutustyyppien sekä keskeyttäneiden että tutkintojen läpäisseiden työurien välisistä eroista samaa tarinaa kuin edellä esitetytkin tarkastelut, mutta joitakin kiinnostavia lisähuomioita voidaan tehdä. Ensinnäkin paraneva työmarkkinaura on monin verroin yleisempi kuin heikkenevä. Paraneva ura on sekä lukion että opetussuunnitelmaperusteiset ammattiopinnot aloittaneiden ryhmissä jonkun verran yleisempi tutkinnon läpäisseillä kuin keskeyttäneillä, mutta heikkenevän uran osuudessa ei ole merkittävää eroa eri ryhmien välillä. Koko ajan heikon uran, työttömyysuralta työvoiman ulkopuolelle suuntautuvan uran sekä koko ajan työvoiman ulkopuolella olleiden osuudet ovat opinnot keskeyttäneillä yleisempiä kuin tutkinnon suorittaneilla erityisesti ammattitutkinnon (ops) ja näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneiden keskuudessa.

Kuvio 15. Työmarkkinauran muutos koulutustyyppiin ja tutkintojen määrän mukaan. Muutosluokitus perustuu opintojen päättämistä seuraavien kahden vuoden sekä vuosien 2010–2011 urien vertailuun. Tarkastelussa ovat mukana ne, jotka päättivät opinnot ennen vuotta 2008.

Yhteenveto

Analyysimme keskittyy vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneiden työmarkkinauran vertailuun vuosina 2010–2011. Pääasiassa vertailemme yhden tutkinnon seurannan loppuun mennessä suorittaneiden uria niiden uriin, jotka eivät olleet suorittaneet yhtään tutkintoa seuranta-aikana. Vertailu on tehty vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyyppiin mukaan erotetuissa ryhmissä. Keskeisimmät tulokset ovat seuraavat:

Lukion aloittaneista tutkinnon suorittaneista noin 60 prosenttia jatkaa opintoja seurannan lopussa, mutta vailla tutkintoa olevista seurannan lopussa opiskelevien osuus on 27 prosenttia. Viime mainitut ovat tyypillisesti välillä keskeyttäneet opintonsa vuosikausiksi, mut-

ta sittemmin palanneet opiskelemaan, usein suorittamaan jotain muuta kuin ylioppilastutkintoa. Opetussuunnitelma-perusteiset ammatillisen perustutkinnon opinnot aloittaneista seurannan lopussa opiskelijoita on 22 prosenttia ja näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuskoulutuksen aloittaneista vähän yli kymmenen prosenttia. Tässä ei ollut huomionarvoista eroa yhden tutkinnon suorittaneiden ja vailla tutkintoa olevien välillä. Opinnot keskeyttäneiden keskimäärin vajeat kymmenen prosenttia on seurannan lopulla eläkkeellä, kun tutkinnon suorittaneista eläkkeelle siirtyneiden osuus on vain puolet tästä. Tämä kertoo siitä, että terveysongelmat ovat yksi vaikkakaan ei kovin yleinen opintojen keskeyttämisen syy.

Työttömyys seurannan lopulla on selvästi yleisempää opinnot keskeyttäneillä kuin tutkinnon suorittaneilla. Lukion 2001 aloittaneista opinnot keskeyttäneiden *työttömyyttä ainakin vähän* koki 22 prosenttia vuosina 2010–2011 ja yhden tutkinnon suorittaneista seitsemän prosenttia. Ammatillisen perustutkinnon (ops) aloittaneista vastaavat osuudet olivat 33 prosenttia / 23 prosenttia, näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista 24 prosenttia / 19 prosenttia ja oppisopimuskoulutuksen aloittaneista 12 prosenttia / 7 prosenttia. Pääasiassa *työttömänä* vuosina 2010–2011 olleiden osuudet vastaavasti olivat lukion aloittaneista 4 prosenttia / 2 prosenttia, ammatillisen perustutkinnon (ops) aloittaneista 9 prosenttia / 3 prosenttia, näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneista 7 prosenttia / 4 prosenttia ja oppisopimuskoulutuksen aloittaneista vain pari prosenttia.

Vähintään puolet ajasta vuosina 2010–2011 työvoiman ulkopuolella (eläkkeelle siirtyneet pois lukien) olleita oli lukion aloittaneista opinnot keskeyttäneiden noin 11 prosenttia ja yhden tutkinnon suorittaneista kuusi prosenttia. Ero selittyy kokonaan sillä, että tämän ryhmän opinnot keskeyttäneiden puolet oli pieniä lapsiaan kotona hoitavia, kun tutkinnon suorittaneista pienten lasten vanhempia oli vain vähän.

Näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuskoulutuksen aloittaneista seurannassa pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden osuus on pieni (karkeasti 4 %), eikä ero keskeyttäneiden ja tutkinnon suorittaneiden välillä ole merkittävä.

Opetussuunnitelma-perusteiset ammattiopinnot aloittaneiden kohdalla seurannan lopulla pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden pienten lasten vanhempien osuus on yhtä suuri (4 %) sekä keskeyttäneiden että tutkinnon läpäisseiden ryhmissä, mutta muista ryhmistä poiketen keskeyttäneiden erityisesti niiden osuus, jotka ovat olleet vähintään jonkun verran myös työttömänä (4 % kaikista), on paljon suurempi kuin tutkinnon läpäisseistä (1 %).

Edellä kerrotun perusteella voimme todeta, että pitempiaikaiseen seurantaan poikkeileikkaustiedon sijasta perustuva analyysi sekä pieniä lapsia hoitaneiden (yleensä lasten kotihoidon tukea saaneiden) ja aineistosta poistuneiden erottaminen muista pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleista on tarkentanut aiemman tutkimuksemme tuloksia seuraavasti: Muutoin kuin pienten lasten hoitamisen takia työvoiman ulkopuolella pääasiassa olleiden osuus noin kymmenen vuoden kuluttua toisen asteen opintojen aloittamista vuosina 2010–2011 on melko pieni (4–5 % kaikista aloittaneista), ja tämä osuus on suunnilleen yhtä suuri sekä opinnot keskeyttäneiden että tutkinnon suorittaneiden ryhmissä. Tästä ryhmästä karkeasti kolmannes on ollut koko kaksivuotisen tarkastelujakson työvoiman ulkopuolella, toinen kolmannes lisäksi jonkun verran työttömänä ja viimeinen kolmannes jonkun verran työssä riippumatta siitä, onko tutkintoa suoritettu vai ei. Ainoa poikkeus havaitaan ammatillisen perustutkinnon (ops) aloittaneiden ja opinnot keskeyttäneiden

kohdalla: tässä ryhmässä niiden osuus, jotka ovat olleet yli puolet kahden vuoden seurantaajaksosta työvoiman ulkopuolella ja lisäksi jonkun verran työttömänä, on neljä prosenttia kaikista aloittaneista. Se on selvästi suurempi kuin missään muussa ryhmässä, joissa tämä osuus on yksi prosentti, paitsi lukion keskeyttäneistä kaksi prosenttia.

Merkittävä havainto on, että seurannan kahtena viimeisenä vuonna työuralla olevien osuus opinnot keskeyttäneistä on huomattavasti suurempi kuin työttömyysuralla tai työvoiman ulkopuolella (ml. eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet) olevien yhteenlaskettu osuus, paitsi ammatillisen perustutkinnon (ops) aloittaneiden ryhmässä, jossa nämä osuudet ovat suunnilleen yhtä suuret. Tämä tulos viittaa siihen, että opintojen keskeyttäminen liittyy usein tilanteeseen, jossa työllistytään ilman tutkintoakin. Keskeyttämisen taustalla on ilmeisesti varsin usein se, että työmarkkinat vetävät, eikä vain se, että opiskelu ei maistu tai tutkinnon suorittamisesta ei selviydytä. Erityisen tavallinen tällainen tilanne näyttää olevan näyttötutkintoon valmistavat opinnot ja vielä selvemmin oppisopimuskoulutuksen aloittaneilla, joista keskeyttäneistäkin suurin osa on seurannassa työuralla ja keskeyttäneiden ja tutkinnon läpäisseiden myöhempi työmarkkinaura ei keskimäärin kovin suuresti poikkea toisistaan. Tämä selittää sitä, että näissä ryhmissä keskeyttäneiden osuus on varsin korkea: tutkinnon suorittamisen motivaatio vähenee, jos työmahdollisuudet ovat hyvät ilman tutkintoakin.

Kuitenkin kaikissa tapauksissa tutkinnon suorittaneiden työmarkkinaura on keskimäärin merkittävästi parempi kuin keskeyttäneiden. Tutkinnon suorittaminen siis kannattaa.

5 Tulojen määrän jakauma eri työmarkkinaurilla tutkinnon suorittamisen mukaan

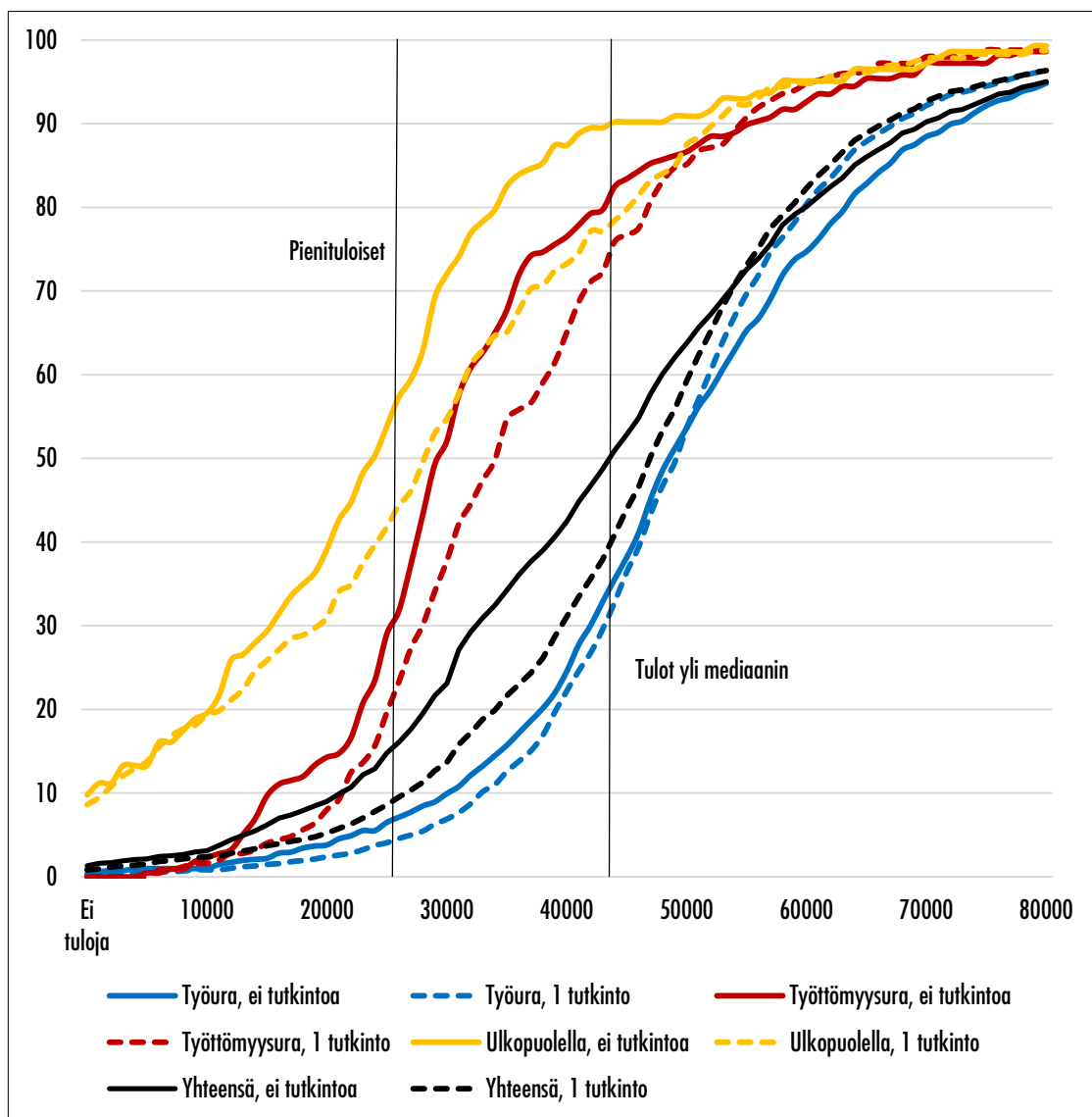
Yksi tapa tarkastella tutkinnon suorittamisen merkitystä on vertailla tutkinnon suorittaneiden ja ilman tutkintoa jääneiden myöhempää tulotasoa toisiinsa. Seuraavassa kuviossa 16 on tarkasteltu vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneiden myöhempien yhteenlaskettujen nettotulojen kumulatiivisia jakaumia työuran tyyppin ja tutkinnon suorittamisen mukaan. Sekä nettotuloja että työmarkkinauria on tarkasteltu vuosien 2010–2011 ajalta. Nettotulot tarkoittavat tässä kaikkien verotettavien tulojen summaa, josta on vähennetty maksetut verot ja sosiaaliturvamaksut ja johon on lisätty saadun toimeentulotuen yhteismäärä⁷.

Kuvioon on pystyviivoilla merkitty tulorajat, joista ensimmäisen vasemmalle puolelle jää niiden osuus, joiden tulot ovat alle pienituloisuuden⁸ rajan, ja toisen oikealle puolelle jää niiden osuus, joiden tulot ovat yli väestön mediaanitulojen. Kaikkia yhteensä kuvaaviin jakaumiin on luettu muut paitsi vuosina 2010–2011 opiskelija jatkaaneet ja aineistosta poistuneet.

Kuviosta 16 näkyy, että opinnot keskeyttäneiden tulot olivat keskimäärin alemmat kuin tutkinnon suorittaneiden (keskeyttäneiden tulojakauman kumulatiivinen kuvaaja kohoaa jyrkemmin kuin tutkinnon suorittaneiden), ja ero oli sitä suurempi, mitä heikompi kiinnittyminen työmarkkinoihin oli. Keskimäärin pienituloisten osuus oli yhden tutkinnon suorittaneista noin kymmenen prosenttia ja vaille tutkintoa jääneistä noin 18 prosenttia, eli ero oli kahdeksan prosenttiyksikköä. Seurantavuosina työuralla olleiden ryhmässä tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden välinen ero pienituloisten osuuksissa oli vain noin kolme prosenttiyksikköä, kun työttömyysuralla olleiden ryhmässä ero oli noin kymmenen ja pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden (pl. eläkeläiset) ryhmässä noin 13 prosenttiyksikköä. Pienituloisten osuus oli, kuten odottaa sopii, työuralla olleista keskimäärin melko pieni (5 %), mutta monin verroin suurempi työttömyysuralla olleista (noin kolmannes) sekä pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleista vielä suurempi (noin puolet) (vrt. liitekuvio 6).

7 Toimeentulotuki on viimesijainen tarveharkintainen etuus, joka ei ole veronalainen ja jota maksetaan kotitalouskohtaisesti. Aineistossamme tulotiedot ovat yksilökohtaisia, ei kotitalouskohtaisia, mutta aineistossa on myös aineistoon kuuluvalla henkilölle ja erikseen mahdolliselle puolisolalle maksettu toimeentulotuki. Niiden otoshenkilöiden kohdalla, jotka elivät parisuhteessa, toimeentulotuen määrä on tässä yhtä kuin itselle tai puolisolalle tarkasteluaikana maksettujen toimeentulotukien summa jaettuna kahdella. Käsittääksemme tämä on aineistomme tarjoamien mahdollisuuksien rajoissa pätevin ja vertailukelpoinen tapa huomioida toimeentulotuen määrä. Saaduista tulotiedoista puuttuvat myös lapsilisät ja asumistuki, jotka eivät ole verotettavaa tuloa. Kuviossa kaikkia yhteensä kuvaavaan jakaumaan on luettu muut paitsi vuosina 2010–2011 opiskelija jatkaaneet ja aineistosta poistuneet.

8 Tulonjakotutkimuksessa pienituloisina on tapana pitää niitä, joiden tulot ovat alle 60 prosenttia mediaanitulosta (ns. suhteellinen köyhyysraja). Tulorajat perustuvat tuloeroja koskevassa tutkimuksessa yleisesti käytettyyn tapaan vertailla kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja kulutusyksikköä kohden. Useamman kuin yhden hengen talouksissa kulutusyksiköiden määrä on pienempi kuin henkilö määrä ja riippuu talouteen kuuluvien iästä. Kuvioon merkityt tulorajat perustuvat vuoden 2011 tietoihin (Tilastokeskuksen Tulonjakotilasto 2011) ja kuvaavat kahden vuoden yhteenlasketuille tuloille laskettua pienituloisuuden rajaa sekä mediaanituloa yhden hengen kotitalouksissa (eli yhtä kokonaista kulutusyksikköä kohden). Emme voineet laskea aineistoon kuuluvien henkilöiden kotitalouksien tuloja kulutusyksikköä kohden, koska käytettävissämme ei ollut kotitalouskohtaisia tulotietoja, mutta käytetyt tulorajat mahdollistavat tutkinnon suorittaneiden ja ilman tutkintoa jääneiden tulotason vertailun tämän tutkimuksen kannalta täysin riittävällä tarkkuudella.

Kuvio 16. Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneet yhden tutkinnon tai ei tutkintoja vuoden 2011 loppuun mennessä suorittaneet: vuosina 2010–2011 saatujen nettotulojen summan kumulatiiviset jakaumat työmarkkinauran mukaan

Keskeyttäneiden ja tutkinnon suorittaneiden tulot seuranta-aikana vaihtelivat työmarkkinauran mukaan paljon selvemmin kuin aloitetun tutkinnon tyyppin mukaan. Otoksemme koko ei ollut riittävä, jotta olisi voitu verrata tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden tuloja yhtä aikaa sekä aloitetun tutkinnon tyyppin että työmarkkinauran mukaan.

6 Tutkinnon suorittaneiden ja opinnot keskeyttäneiden tärkeimpien tulolähteiden vertailu

Suurin tulonlähde

Aineistomme sisältää tiedot vuosittaisista verotettavista tuloista melko yksityiskohtaisella tulolajien luokituksella sekä lisäksi tietoja toimeentulotuen saannista. Seuraavassa analyysissä tulot on ryhmitelty seuraaviin viiteen pääluokkaan: ansiotulot (palkkatyöstä ja/ tai yrittäjätoiminnasta), pääomatulot, työttömyysturvaetuudet, muut verotettavat sosiaaliturvaetuudet ja toimeentulotuki. Tuloja on tarkasteltu bruttomääräisinä eli ennen verojen ja maksujen vähentämistä. Omaksi ryhmäkseen on erotettu ne, joilla ei käytettyjen rekisterien mukaan ollut lainkaan tuloja mainittuna ajanjaksona.

Kuviossa 17 on tarkasteltu sitä, mikä edellä mainituista viidestä tulokategoriasta oli suurin tulonlähde suorittajien tutkintojen määrän mukaan työuran tyypin (eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet eivät mukana) mukaan seurannan kahtena viimeisenä vuonna 2010–2011.

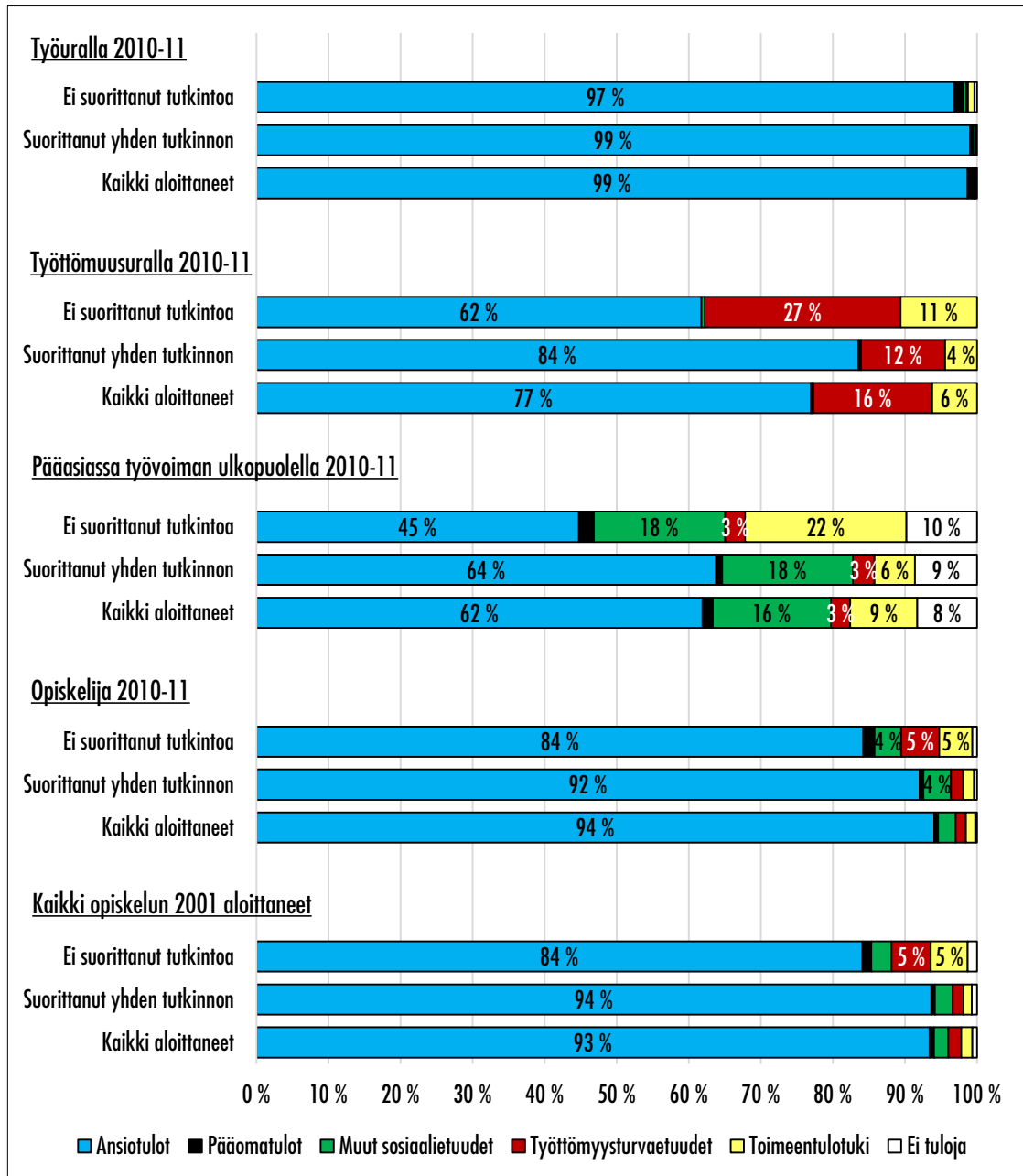
Ansiotulot olivat suurin tulonlähde enemmistölle kaikissa työuran luokissa. Syynä siihen, että näin oli myös luokassa, johon kuuluvat olivat työssäkäyntiä koskevien rekisteritietojen mukaan olleet pääasiassa (eli yli 50 % ajasta) työvoiman ulkopuolella, on ensinnäkin se, että valtaosalla luokkaan kuuluvista tuloja oli kaikkiaan vähän, ja silloin muutamankin kuukauden ansiotulot olivat usein yhteismäärältään suurimmat, kun verrattiin analyysin kaikkiaan viidestä tulolähteestä saatuja tuloja keskenään. Toinen syy on se, tässä ryhmässä on jonkun verran henkilöitä, joilla ei ole rekisteröityjä työsuhteita (tai yrittäjän eläkevaikutusta) samana aikana, kun heillä on joskus huomattavastikin ansiotuloja. Ilmeisesti useimmiten kyse on ns. freelancerista, joiden tulot muodostuvat yksittäisistä ilman muodollista työsopimusta tai yrittäjästatusta ansaituista palkkioista⁹.

Eri työmarkkinaurilla seurannan lopulla olleiden ryhmien väliset keskeisimmät erot ovat seuraavat. Työuralle päätyneillä muiden kuin ansiotulojen merkitys on keskimäärin vähäinen. Työttömyysuralle päätyneillä ansiotulojen jälkeen toiseksi tärkein tulonlähde on työttömyysturva, ja myös toimeentulotuen merkitys on huomionarvoinen. Pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmässä työttömyysturvan merkitys on pieni. Toiseksi tärkein tulonlähde tässä ryhmässä ovat muut sosiaalietuudet (kuten tuonnempana tarkemmin selviää, varsinkin pienten lasten vanhemmuuteen liittyvät etuudet) ja myös toimeentulotuen merkitys on suuri. Lisäksi lähes joka kymmenes tästä ryhmästä ei saanut lainkaan rekisteröityjä tuloja. Tulorakenteen eroja tarkasteltaessa on syytä pitää mielessä, että myös

9 Näiden henkilöiden olisi kaikeksi katsottava olleen työuralla pikemminkin kuin työvoiman ulkopuolella. Kun tällaisten henkilöiden osuus kaikista seurattavaan populaatioon kuuluneista oli vain noin yksi prosentti, ongelma sivuutettiin. Tähän ryhmään ei käytännössä kuulunut juuri ketään opinnot keskeyttäneistä, mutta yhden tutkinnon suorittaneista työuralla olevien osuus olisi ollut noin yhden prosenttiyksikön korkeampi ja enimmäkseen työvoiman ulkopuolella olleiden osuus vastaavasti yhden prosenttiyksikön pienempi, jos vähintään kohtuullisesti ansiotuloja ilman työsuhdetta ansainneet olisi kirjattu työmarkkinauran seurannassa työuralla olevien luokkaan. – Työuralle on myös kirjattu vähäinen määrä henkilöitä, joilla verotusrekisterin mukaan ei tarkastelujaksolla ollut lainkaan tai vain hyvin vähän ansiotuloja. Tämä on mahdollista silloin, kun henkilö on pitkähkön ajan esim. palkattomalla vapaalla tai lomautettuna työsuhteen katkeamatta.

tulojen tasossa ryhmien välillä on suuret erot. Pienituloisten (suhteellisen köyhyysrajan alle jäävien) osuus työuralla olleista oli pieni, työttömyysuralla olleista noin kolmannes ja työvoiman ulkopuolella olleista noin puolet (vrt. kuvio 16 edellä).

Tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavinta on verrata opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden tärkeimpiä tulolähteitä toisiinsa. Työuralla seurannan loppuvuosina olleista lähes kaikilla suurin tulolähde luonnollisesti olivat ansiotulot riippumatta opintojen keskeyttämisestä tai läpäisystä. Työttömyysuralla tai pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmissä opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon läpäisseiden välillä oli kuitenkin selvä ero.

Kuvio 17. Suurin tulolähde tutkinnon suorittamisen ja työmarkkinauran mukaan (eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet eivät ole kuviossa mukana)

Työttömyysuralle päätyneiden opinnot keskeyttäneiden ryhmässä niiden osuudet, joilla suurin tulonlähde oli työttömyysturvaetus tai toimeentulotuki, oli yli kaksi kertaa korkeampi (yhteensä 38 %) kuin tutkinnon suorittaneiden ryhmässä (yhteensä 16 %). Syynä on ilmeisesti se, että tutkinnon suorittaneilla työttömyyden kesto oli keskimäärin lyhempi ja/tai työssäoloaikaisten ansioiden taso korkeampi kuin opinnot keskeyttäneillä.

Pääasiassa työvoiman ulkopuolella seurannan loppuvuosina olleiden kohdalla keskeyttäneiden ja tutkinnon suorittaneiden välillä on sellainen erittäin selvä ero, että keskeyttäneistä peräti 22 prosentilla ja tutkinnon suorittaneista vain kuudella prosentilla suurin tulonlähde oli toimeentulotuki.

Vajaalla kymmenellä prosentilla pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleista ei ollut lainkaan tuloja kahtena viimeisenä seurantavuotena, mutta tämä osuus oli yhtä suuri niin keskeyttäneistä kuin tutkinnon suorittaneistakin. Tarkastelimme tämän ryhmän rakennetta muihin pääasiassa työmarkkinoiden ulkopuolella olleisiin verrattuna tärkeimpien taustamuuttujien mukaan ja havaitsimme, että tässä tulottomien ryhmässä olivat selvästi yliedustettuina miehet, vanhempiensa taloudessa asuvat (jossain määrin myös yksin asuvat) ja lukiossa opinnot aloittaneet.

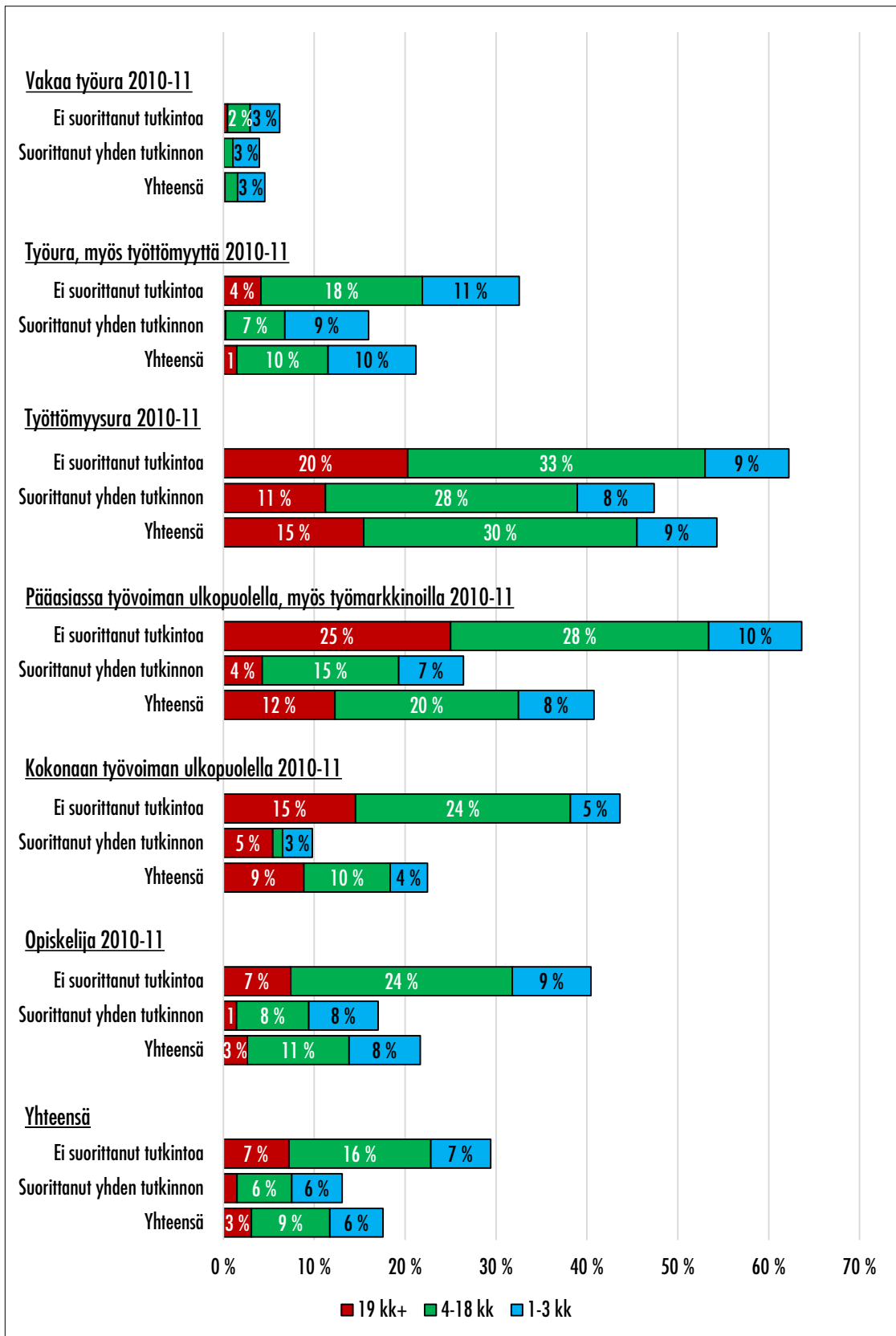
Liitekuviossa 7 on tehty vastaava tarkastelu seurannan lopun työmarkkinauran sijasta vuonna 2001 aloitetun tutkinnon tyyppin mukaan. Sen mukaan muiden kuin ansio- ja pääomatulojen merkitys on vähäisempi ja erilaisten sosiaalietuuksien merkitys suurempi keskeyttäneillä kuin tutkinnon suorittaneilla erityisesti ammatillisen perustutkinnon (ops) ja näyttötutkintoon valmistavat opinnot aloittaneilla. Tämä seuraa siitä, että työttömyysura tai pääasiassa työvoiman ulkopuolella olo ovat näissä ryhmissä suhteellisesti yleisempiä kuin muissa ryhmissä.

Toimeentulotuen saannin kesto

Kuviossa 18 on vielä tarkasteltu toimeentulotuen saannin **kesto**a seurannan lopulla vuosina 2010–2011 työuran tyyppin ja suoritettujen tutkintojen määrän mukaan. Toimeentulotuen määrän sijasta tässä on tarkasteltu (itselle tai mahdolliselle puolisolle maksetun) toimeentulotuen maksukuukausien lukumäärää seuranta-aikana.

Havaitsemme ensinnäkin, että toimeentulotuen saanti ja erityisesti sen pitkäaikainen saanti on huomattavasti yleisempää opinnot keskeyttäneiden kuin tutkinnon suorittaneiden joukossa riippumatta työmarkkinauran tyyppistä. Kaikkein suurin tämä ero on pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmissä, joissa seuranta-aikana jatkuvasti (vähintään 19 kk kahden vuoden aikana) toimeentulotukea saaneiden osuus on keskeyttäneistä vähintään kolminkertainen tutkinnon suorittaneisiin verrattuna.

Toimeentulotuen saanti näyttää liittyvän työttömyyteen vahvemmin kuin työvoiman ulkopuolella oloon. Kaikkein yleisimmin toimeentulotukea ovat saaneet työttömyysuralla olleet (pääasiassa työttömänä seuranta-aikana), joista 55 prosenttia sai toimeentulotukea 2010–2011 ainakin joskus ja 15 prosenttia jatkuvasti. Toiseksi yleisintä toimeentulotuen saanti oli niiden pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmässä, jotka olivat lisäksi olleet vähintään jonkun verran työmarkkinoilla (pääosin kysymys oli tällöin työttömänä olosta). Monissa tutkimuksissa on havaittu, että työmarkkinatuen saajat yleisesti saavat lisäksi myös toimeentulotukea, koska työmarkkinatuki ei yksin riitä perustoimeentuloon.

Kuvio 18. Toimeentulotuen saannin kesto vuosina 2010–2011 tutkintojen suorittamisen ja työmarkkinauran mukaan (eläkkeelle siirtyneet ja aineistosta poistuneet eivät mukana tarkastelussa)

Eri tulolähteiden merkityksen tarkasteluja

Taulukossa 2 on tarkasteltu aiemman luokituksen mukaisten viiden päätulonlähteen ja taulukossa 3 lisäksi eräiden sosiaaliturvaetuuksien merkitystä työmarkkinauran mukaan vuosina 2010–2011 kolmessa työmarkkinauran luokassa tutkinnon suorittamisen mukaan. Opinnit keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden ryhmien väliset huomionarvoiset erot on korostettu **punaisella**. Muita huomionarvoisia eroja on korostettu **sinisellä**.

Taulukko 2. Vuonna 2001 toisen asteen opinnit aloittaneet työuralla, työttömyysuralla ja pääasiassa työvoiman ulkopuolella 2010–2011 olleet opintonsa keskeyttäneet ja yhden tutkinnon suorittaneet: eri tulolähteiden suhteellisen merkityksen tarkastelua

Tulolaji	Työmarkkinaura					
	Työura		Työttömyysura		Työvoiman ulkopuolella 50 %+	
	Ei tutkintoa	1 tutkinto	Ei tutkintoa	1 tutkinto	Ei tutkintoa	1 tutkinto
Ansiotulot						
– saaneiden osuus	99 %	100 %	95 %	98 %	80 %	89 %
– 50 %+ tuloista	96 %	99 %	58 %	78 %	45 %	76 %
– keskimäärin tuloista	91 %	93 %	51 %	61 %	45 %	63 %
– suurin tulolähde	97 %	99 %	62 %	84 %	45 %	64 %
Pääomatulot						
– saaneiden osuus	16 %	14 %	4 %	10 %	3 %	11 %
– 50 %+ tuloista	1 %	1 %	0 %	0 %	2 %	1 %
– keskimäärin tuloista	2 %	1 %	0 %	1 %	2 %	2 %
– suurin tulolähde	1 %	0 %	0 %	0 %	2 %	1 %
Työttömyysetuudet						
– saaneiden osuus	20 %	20 %	92 %	94 %	34 %	31 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	8 %	6 %	0 %	2 %
– keskimäärin tuloista	2 %	2 %	32 %	28 %	7 %	6 %
– suurin tulolähde	0 %	0 %	27 %	12 %	3 %	3 %
Toimeentulotuki						
– saaneiden osuus	11 %	5 %	61 %	46 %	55 %	18 %
– 50 %+ tuloista	1 %	0 %	8 %	3 %	19 %	4 %
– keskimäärin tuloista	1 %	0 %	14 %	7 %	24 %	6 %
– suurin tulolähde	1 %	0 %	11 %	4 %	22 %	6 %
Muut sosiaalietuudet						
– saaneiden osuus	27 %	27 %	21 %	29 %	55 %	62 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	0 %	0 %	10 %	15 %
– keskimäärin tuloista	3 %	4 %	2 %	3 %	22 %	23 %
– suurin tulolähde	0 %	0 %	0 %	0 %	18 %	18 %
N	815	2162	217	249	143	232
Osuus kaikista 0 tai 1 tutkintoa suorittaneista	48 %	52 %	13 %	6 %	8 %	6 %

Kuten odottaa sopii, työuralla olleiden tuloista valtaosa, keskimäärin yli 90 prosenttia, oli ansiotuloja. Myös työttömyysuralla ja pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmissä ansiotulojen suhteellinen merkitys on tärkeä. Tutkinnon suorittaneista ansiotulot ovat molemmissa ryhmissä keskimäärin vähän yli 60 prosenttia tuloista. Opinnot keskeyttäneillä ansiotulojen osuus on pienempi, keskimäärin noin puolet tuloista.

Työuralla seurannan loppuvuosina olleiden kohdalla opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden välillä ei ole juurikaan merkittäviä eroja, mutta yksi kiinnostava ero on: opinnot keskeyttäneistä joka kymmenes mutta tutkinnon suorittaneista selvästi vähemmän eli joka kahdeskymmenes on saanut toimeentulotukea tarkasteluvuosina. Kummassakin ryhmässä toimeentulotuen osuus kaikista tuloista on kuitenkin keskimäärin erittäin pieni.

Kun tarkastellaan työttömyysuralla seurannan lopulla olleita, merkittävimmät erot opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden tulolähteiden välillä ovat, että keskeyttäneille ansiotulojen suhteellinen merkitys on pienempi (keskimäärin 51 % tuloista) kuin tutkinnon suorittaneille (keskimäärin 61 % tuloista). Keskeyttäneistä työttömyysturvaetuudet ovat suurin tulolähde 27 prosentille ja toimeentulotuki 11 prosentille, kun yhden tutkinnon suorittaneista vastaavat osuudet ovat paljon pienemmät, 12 ja neljä prosenttia. Jälkimmäiset ovat saaneet keskeyttäneitä useammin pääomatuloja ja muita sosiaalietuuksia, mutta keskimäärin niiden merkitys tulonlähteenä on vähäinen. Keskeyttäneistä jonkun verran suuremman osan työttömyysturva on ollut työmarkkinatukea kuin tutkinnon suorittaneista. Pienitituloisten osuus työttömyysuralla päätyneistä opinnot keskeyttäneistä oli 37 prosenttia ja yhden tutkinnon suorittaneista 27 prosenttia.

Pääasiassa työvoiman ulkopuolella vuosina 2010–2011 olleiden (jotka eivät opiskelleet eivätkä olleet eläkkeellä) opinnot keskeyttäneiden toimeentulo erosi samaan työmarkkinauran luokkaan kuuluneista yhden tutkinnon suorittaneista selvästi siten, että ensin mainitut olivat karkeasti kolme-neljä kertaa useammin toimeentulotuen varassa (toimeentulotukea saaneiden osuus 55 %, suurin tulolähde 22 %:lle) kuin jälkimmäiset (vastaavat osuudet 18 % ja 6 %). Jälkimmäiset ovat saaneet keskeyttäneitä useammin pääomatuloja, mutta keskimäärin niiden merkitys tulonlähteenä on vähäinen.

Taulukko 3. Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneet työuralla, työttömyysuralla ja pääasiassa työvoiman ulkopuolella 2010–2011 olleet opintonsa keskeyttäneet ja yhden tutkinnon suorittaneet: eräiden sosiaalietuuksien saannin ja merkityksen tarkastelua sekä pienituloisten ja tulottomien osuudet

Tulolaji	Työmarkkinaura					
	Työura		Työttömyysura		Työvoiman ulkopuolella 50 %+	
	Ei tutkintoa	1 tutkinto	Ei tutkintoa	1 tutkinto	Ei tutkintoa	1 tutkinto
Sairaus- ja vanhempainpäiväraha						
– saaneiden osuus	21 %	21 %	17 %	22 %	41 %	44 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	0 %
– keskimäärin tuloista	2 %	2 %	1 %	2 %	10 %	10 %
Työmarkkinatuki						
– saaneiden osuus	4 %	2 %	62 %	51 %	24 %	17 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	3 %	3 %	0 %	0 %
– keskimäärin tuloista	0 %	0 %	18 %	12 %	5 %	4 %
Kotihoidontuki						
– saaneiden osuus	6 %	9 %	4 %	5 %	34 %	44 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	0 %	0 %	1 %	1 %
– keskimäärin tuloista	1 %	1 %	1 %	0 %	8 %	10 %
Kaikki sosiaaliturvaetuudet yhteensä						
– saaneiden osuus	44 %	43 %	100 %	98 %	80 %	74 %
– 50 %+ tuloista	2 %	0 %	53 %	28 %	57 %	38 %
– keskimäärin tuloista	7 %	6 %	48 %	38 %	53 %	35 %
Pienituloisten osuus (nettotulot 2010–2011 alle 27 000)						
	8 %	5 %	37 %	27 %	59 %	46 %
Ei lainkaan tuloja saaneiden osuus						
	0 %	0 %	0 %	0 %	10 %	9 %
N	815	2162	217	249	143	232
Osuus kaikista 0/1 tutkintoa suorittaneista	45 %	52 %	13 %	6 %	8 %	6 %

Taulukoissa 4 ja 5 on vielä tarkasteltu vastaavasti pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden tuloja siten, että pieniä lapsia hoitaneet ja muut työvoiman ulkopuolella olleet on erotettu toisistaan. Ensimmäisille vanhempainpäiväraha (aineistossamme ja siten myös taulukossa sairaus- ja vanhempainpäiväraha on laskettu yhteen) ja lasten kotihoidon tuki muodostavat huomattavan osan tuloista, keskimäärin noin 40 prosenttia. Vaikka toimeentulotukea saaneita on tässä ryhmässä (etenkin opinnot keskeyttäneistä) runsaasti, toimeentulotuen keskimääräinen osuus kaikista tuloista ei tässä ryhmässä ole kovin suuri, vain muutamia prosentteja. Täällä lapsia työvoiman ulkopuolella hoitamassa olleiden ryhmässä toimeentulotuen osuus tuloista on selvästi pienempi ja ansiotulojen osuus suurempi ja pienituloisten osuus suunnilleen samaa luokkaa kuin työttömyysuralla olleiden ryhmässä (vrt. taulukot 2 ja 3). Täälläkin ryhmässä kuten muutoinkin toimeentulotuen osuus tuloista on opinnot keskeyttäneillä kuitenkin suurempi ja ansiotulojen osuus vastaavasti pienempi kuin tutkinnon suorittaneilla.

Ne pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleet, jotka eivät samalla olleet pienten lasten vanhempia, olivat selvästi muita useammin pienituloisia (nettotulot alle köyhyysrajan) ja olivat muita useammin toimeentulotuen varassa. Sairausperusteiset etuudet (eläkkeelle siirtyneet eivät ole mukana tässä ryhmässä) tai pääomatulot eivät olleet merkittävä tulonlähde kuin hyvin pienelle osalle tästä ryhmästä. Tästä ryhmästä 15 prosenttia ei ollut seurantajaksona 2010–2011 saanut lainkaan rekisteröityjä tuloja. Tässä ryhmässä erityisesti opinnot keskeyttäneet olivat kaikkia muita useammin toimeentulotuen varassa; toimeentulotuen saajien osuus oli selvästi yli puolet ja kolmannekselle toimeentulotuki oli tärkein tulonlähde.

Taulukko 4. Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneet pääasiassa työvoiman ulkopuolella 2010–2011 olleet (pienien lasten vanhemmat ja muut) opintonsa keskeyttäneet ja yhden tutkinnon suorittaneet: eri tulolähteiden suhteellisen merkityksen tarkastelua.

Tulolaji	Vanhemmat (työvoiman ulkopuolella 50 %+)		Muut työvoiman ulkopuolella 50 %+ olleet	
	Ei tutkintoa	1 tutkinto	Ei tutkintoa	1 tutkinto
Ansiotulot				
– saaneiden osuus	100 %	100 %	69 %	81 %
– 50 %+ tuloista	63 %	87 %	36 %	67 %
– keskimäärin tuloista	49 %	55 %	43 %	71 %
– suurin tulolähde	58 %	64 %	38 %	63 %
Pääomatulot				
– saaneiden osuus	2 %	9 %	4 %	13 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	3 %	2 %
– keskimäärin tuloista	0 %	0 %	3 %	3 %
– suurin tulolähde	0 %	0 %	3 %	2 %
Työttömyysetuudet				
– saaneiden osuus	35 %	38 %	33 %	26 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	0 %	4 %
– keskimäärin tuloista	3 %	4 %	9 %	8 %
– suurin tulolähde	0 %	0 %	4 %	5 %
Toimeentulotuki				
– saaneiden osuus	48 %	15 %	58 %	21 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	28 %	7 %
– keskimäärin tuloista	6 %	2 %	35 %	10 %
– suurin tulolähde	2 %	1 %	33 %	9 %
Muut sosiaalietuudet				
– saaneiden osuus	100 %	100 %	33 %	33 %
– 50 %+ tuloista	23 %	28 %	4 %	5 %
– keskimäärin tuloista	41 %	38 %	10 %	9 %
– suurin tulolähde	40 %	35 %	7 %	5 %
N	48	101	95	131
Osuus kaikista 0/1 tutkintoa suorittaneista	3 %	2 %	6 %	3 %

Taulukko 5. Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneet pääasiassa työvoiman ulkopuolella 2010–2011 olleet (pienien lasten vanhemmat ja muut) opintonsa keskeyttäneet ja yhden tutkinnon suorittaneet: eräiden sosiaalietuuksien saannin ja merkityksen tarkastelua sekä pienituloisten ja tulottomien osuudet

Tulolaji	Vanhemmat (työvoiman ulkopuolella 50 %+)		Muut työvoiman ulkopuolella 50 %+ olleet	
	Ei tutkintoa	1 tutkinto	Ei tutkintoa	1 tutkinto
Sairaus- ja vanhempainpäiväraha				
– saaneiden osuus	83 %	80 %	20 %	17 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	2 %	1 %
– keskimäärin tuloista	19 %	17 %	5 %	3 %
Työmarkkinatuki				
– saaneiden osuus	21 %	19 %	25 %	16 %
– 50 %+ tuloista	0 %	0 %	0 %	1 %
– keskimäärin tuloista	2 %	2 %	8 %	5 %
Kotihoidontuki				
– saaneiden osuus	100 %	100 %	0 %	0 %
– 50 %+ tuloista	2 %	2 %	0 %	0 %
– keskimäärin tuloista	23 %	21 %	0 %	0 %
Kaikki sosiaaliturvaetuudet yhteensä				
– saaneiden osuus	100 %	100 %	71 %	53 %
– 50 %+ tuloista	67 %	51 %	53 %	28 %
– keskimäärin tuloista	51 %	44 %	54 %	27 %
Pienituloisten osuus (nettotulot < 27.000)				
	40 %	30 %	68 %	59 %
Ei lainkaan tuloja saaneiden osuus				
	0 %	0 %	15 %	15 %
N	48	101	95	131
Osuus kaikista 0/1 tutkintoa suorittaneista	3 %	2 %	6 %	3 %

Yhteenveto

Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneista pienituloisten osuus seurantajaksona vuosina 2010–2011 oli yhden tutkinnon suorittaneista kymmenen prosenttia ja opinnot keskeyttäneistä 18 prosenttia. Ero on sitä suurempi, mitä heikompi kiinnittyminen työmarkkinoihin on. Työuralla seurannan loppuvuosina olleiden opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden tulojakaumien ero oli vähäinen, mutta työttömyysuralla olleista pienituloisista oli keskeyttäneistä kymmenen prosenttiyksikköä ja työvoiman ulkopuolella olleista 13 prosenttiyksikköä enemmän kuin yhden tutkinnon suorittaneista.

Tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavinta on verrata opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden tärkeimpiä tulolähteitä toisiinsa. Työuralla seurannan loppuvuosina olleista lähes kaikilla suurin tulolähde luonnollisesti olivat ansiotulot riippumatta

opintojen keskeyttämisestä tai läpäisystä. Työttömyysuralla tai pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmissä opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon läpäisseiden välillä oli kuitenkin selviä eroja.

Työttömyysuralle päätyneiden opinnot keskeyttäneiden ryhmässä niiden osuudet, joilla suurin tulonlähde oli työttömyysturvaetus tai toimeentulotuki, oli yli kaksi kertaa korkeampi (yhteensä 38 %) kuin tutkinnon suorittaneiden ryhmässä (yhteensä 16 %).

Pääasiassa työvoiman ulkopuolella seurannan loppuvuosina olleiden kohdalla keskeyttäneiden ja tutkinnon suorittaneiden välillä on sellainen erittäin selvä ero, että keskeyttäneet olivat karkeasti kolme-neljä kertaa useammin toimeentulotuen varassa kuin jälkimmäiset.

Toimeentulotuen saanti ja erityisesti sen pitkäaikainen saanti on huomattavasti yleisempää opinnot keskeyttäneiden kuin tutkinnon suorittaneiden joukossa riippumatta työmarkkinauran tyypistä. Toimeentulotuen saanti näyttää liittyvän työttömyyteen vahvemmin kuin työvoiman ulkopuolella oloon. Kaikkein yleisimmin toimeentulotukea ovat saaneet työttömyysuralla olleet, joista 55 prosenttia sai toimeentulotukea 2010–2011 ainakin joskus ja 15 prosenttia jatkuvasti. Toiseksi yleisintä toimeentulotuen saanti oli niiden pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmässä, jotka olivat lisäksi olleet vähintään jonkun verran työttömänä.

7 Mikä ennustaa menestystä työmarkkinoilla?

Hyvää työuraa opintojen läpäisyn tai keskeyttämisen jälkeen ennustavat seikat

Seuraavassa työmarkkinamenestystä ennustavia seikkoja on etsitty regressioanalyysin avulla. Regressiomallissa selvitetään, mikä on kunkin ”selittävän” muuttujan ”omavaikutus” ennustettavan eli vastemuuttujan vaihteluun, kun muiden mallissa mukana olevien muuttujien vaikutus on vakioitu eli ”puhdistettu” kulloinkin tarkasteltavan muuttujan itsenäisestä vaikutuksesta.

Ensimmäisenä esittelemme tuloksia, jotka perustuvat logistiseen binomiaaliseen malliin, jossa työmarkkinamenestyksen mittari on määritelty vuosina 2010–2011 saatujen kokonaistulojen määrän ja ansiotulojen (kaikista tuloista lasketun) osuuden perusteella. Hyvälle työuralle päätyneiksi olemme määritelleet ne, jotka seurannan kahtena viimeisenä vuonna eivät olleet pienituloisia (nettotulot yhteensä vähintään 27 000 euroa) ja joiden tuloista tällä ajanjaksolla vähintään 80 prosenttia oli ansiotuloja. Tähän luokkaan kuului 59 prosenttia kaikista vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneista. Analyysissä ovat mukana kaikki toisen asteen tutkinnon opinnot vuonna 2001 aloittaneet eli myös opintojaan seurannan lopussa jatkaneet sekä esimerkiksi eläkkeelle siirtyneet tai aineistosta poistuneet. Ainoa tässä tekemämme rajausta on, että mukana ei ole niitä, jotka vuonna 2011 olivat täyttäneet vähintään 63 vuotta, joista valtaosa oli tuolloin siirtynyt ikään perustuvalla eläkkeelle.

Testasimme aluksi mallia, jossa oli mukana kaikki aineistomme muuttajat, joiden arvioimme mahdollisesti voivan ennustaa menestystä työmarkkinoilla. Seuraavassa tulostaulukossa on raportoitu malli, jossa ovat mukana tilastollisesti merkitseviksi osoittautuneet muuttajat. Malli sopii standarditestien mukaan hyvin aineistoon. Selitysaste on korkea (Nagelkerke 36 %) verrattuna tämän kaltaisissa tutkimuksissa yleisesti saavutettaviin selitysasteisiin. Liitetaulukossa 2 on esitetty merkitsevien muuttujien jakaumat aineistossa.

Tulokset on esitetty seuraavassa taulukossa. Kunkin riippumattoman muuttujan kohdalla seuraavissa tuloksia raportoivissa taulukossa esitetään kaksi suuretta, odds ratio eli riskisuhde tai vedonlyöntisuhde ja p-arvo. Odds ratio kertoo sen riskin suuruuden, joka mainittuun kategoriaan kuuluvalla on olla hyvällä työuralla (vs. ei olla) verrattuna viitekategoriaan kuuluvaan. Esimerkiksi taulukon 6 ensimmäiseltä riviltä voimme lukea, että miesten riski olla hyvällä työuralla on 1,34 naisiin verrattuna eli kolmanneksen suurempi (kun kaikkien muiden mallissa mukana olevien muuttujien vaikutus on vakioitu).

P-arvo kertoo, eroaako kyseisen muuttujan mainittuun luokkaan kuuluneiden riskiä kuvaava suhdeluku tilastollisesti merkitsevästi viitekategoriaan kuuluvien vastaavasta riskisuhdesta. Jos p-arvo on alle 0,05, ero on tilastollisesti merkitsevä 5 prosentin riskitasolla, ja jos arvo on alle 0,01, ero on tilastollisesti merkitsevä 1 prosentin riskitasolla. Monet erot ovat merkitseviä olennaisesti pienemmilläkin riskitasoilla. Taulukossa on lihavoitu tulokset, jotka ovat tilastollisesti merkitsevä enintään 5 prosentin riskitasolla.

Kaikkein vahvimmin hyvää työuraa ennusti aikaisempi työkokemus. Sitä on mallissa mitattu muuttujalla, joka kertoo työssäolokuukausien osuuden kalenteriajasta vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen asti. Kyse on siis opintojen ohella (loma-aikoina tai lukukausi-

en aikana) tai välivuosina hankitun yhteenlasketun työkokemuksen osuudesta opintojen aloitusvuodesta viimeiseen opiskeluvuoteen asti ulottuvana ajanjaksona¹⁰. Mikäli henkilö oli ollut työssä, mutta enintään neljäsosan opiskeluajan kokonaiskestosta (mahdolliset välivuodet mukaan lukien), hyvälle työuralle päätyminen riski oli 1,7-kertainen niihin verrattuna, jotka eivät olleet olleet lainkaan töissä. Mikäli työssäolon osuus oli 25–50 prosenttia, riski oli 3,4-kertainen, ja mikäli työssäoloa oli yli puolet tarkastellusta ajasta, riski oli noin 5,3-kertainen. Vastaavasti työttömyys alensi hyvän työuran riskiä. Jos henkilö oli ensimmäisestä viimeiseen opiskeluvuoteen kestäneenä ajanjaksona ollut työttömänä, riski oli 40–60 prosenttia verrattuna niihin, joilla ei ollut lainkaan työttömyyttä tarkasteluaikana; mitä korkeampi oli työttömyyden osuus, sitä alempi oli riski päätyä hyvälle työuralle.

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisin kysymys on koulutuksen läpäisyn vaikutus, joka oli hyvin selvä. Opintojen keskeyttäminen (ei suorittanut tutkintoa) alensi selvästi todennäköisyyttä olla hyvällä työuralalla seurannan lopussa vuosina 2010–2011. Kun muut työuraa merkitsevästi ennustavat muuttujat oli vakioitu, riskisuhde oli 0,6 yhden tutkinnon suorittaneisiin verrattuna, eli hyvälle työuralle päätyminen riski oli 40 prosenttia pienempi keskeyttämisen jälkeen kuin yhden tutkinnon suorittamisen jälkeen. Vastaavasti vähintään kahden tutkinnon suorittaminen edisti hyvälle työuralle päätymistä, riski oli neljänneksen korkeampi kuin yhden tutkinnon suorittaneilla. On kiinnostavaa, että alan vaihtaminen kesken 2001 aloitettujen opintojen ei merkitsevästi vaikuttanut hyvälle työuralle päätymiseen¹¹, kun muut mallissa mukana olevat seikat vakioitiin. Alan vaihto ei siis itsessään heikentänyt myöhempää työuraa.

Myös koulutuksen taso vaikutti selvästi. Mikäli viimeksi suoritettu tutkinto oli toisen asteen tutkinto, hyvälle työuralle päätyminen riski oli noin 1,7-kertainen niihin, joilla ei ollut perusastetta korkeampaa tutkintoa. Alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaneilla vastaava riski oli noin 2,4 ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneilla noin 3,4.

Myös koulutusala vaikutti. Viiteryhmänä tässä käytettiin yleisimmän eli tekniikan alan koulutuksen suorittaneita. Heihin verrattuna sosiaali- ja terveysalan koulutus lisäsi selvästi hyvälle työuralle päätymistä (riskisuhde 1,5). Heikoin ennuste oli humanistisen ja taidealan koulutuksen suorittaneilla (riskisuhde 0,4), ja myös luonnontieteen, maa- ja metsätalouden tai pelkän ylioppilastutkinnon suorittaneiden riski päätyä hyvälle työuralle oli selvästi alempi (riskisuhde noin 0,6) kuin tekniikan tutkinnon suorittaneiden. Kasvatusalan, kaupallisen ja yhteiskuntatieteellisen alan ja palvelualan tutkintojen suorittaneiden ennuste päätyä hyvälle työuralle ei tilastollisesti merkitsevästi eronnut tekniikan tutkinnon suorittaneista.

10 Tämä ajanjakso on eri henkilöillä eripituinen sen mukaan, kuinka pitkään ja tiiviisti he opiskelivat. Muuttuja ei siis mittaa työkokemuksen määrää vaan suhteellista osuutta. Tätä ajanjakson keston vaihtelua tasapainottaa se, että malliin sisältyvät myös muuttujat, jotka ilmaisevat opiskeluvuosien kokonaismäärän vuodesta 2001 alkaen, niiden välivuosien määrän, jona henkilö ei opiskellut ennen ensimmäistä seuranta-aikana suoritettua tutkintoaan tai opintojen keskeyttämistä tutkintoa suorittamatta, sekä vielä suoritettujen tutkintojen määrä ja viimeksi suoritettun tutkinnon taso. Näiden eri muuttujien vaikutuksen tulisi siis ilmetä mallissa ”puhtaana” siten, että muiden muuttujien vaikutukset on vakioitu.

11 Alan vaihdolla tarkoitetaan tässä sitä, että ensimmäinen seuranta-aikana suoritettu tutkinto ei ollut sama kuin vuonna 2001 aloitettu. Muuttuja ei ole mukana lopullisessa mallissa, koska mallin varhaisemmassa versiossa se ei ollut merkitsevä ($p=0,17$). Riskisuhde oli lievästi positiivinen (1,15), eli alan vaihtaminen ei siis ainakaan vähennä hyvälle työuralle päätyminen riskiä.

Kun muiden mallissa mukana olevien muuttujien vaikutus on vakioitu, välivuosien pitäminen opintojen aloittamisen ja ensimmäisen tutkinnon suorittamisen (tai opintojen keskeyttämisen) välillä ei merkitsevästi vaikuttanut hyvän työuran riskiin, paitsi jos välivuosia oli paljon (vähintään neljä), jolloin riski oli selvästi pienempi kuin niillä, jotka eivät lainkaan pitäneet välivuosia. Tämän selityksenä ilmeisesti on, että varsinkin mahdollinen työssäkäynti välivuosina vaikuttaa hyvän työuran riskiin niin vahvasti, että välivuosien määrällä ei ole niinkään merkitystä, vaan sillä, mitä välivuosina tekee.

Mallissa merkitsevästi hyvän työuran riskiä alentava muuttuja on opiskeluvuosien määrä. Tuloksen tulkinta ei ole helppoa, kun mallissa on samalla vakioitu suoritettujen tutkintojen määrä, jossa viiteluokkana on yhden tutkinnon suorittaminen, sekä työssäolo opintojen kokonaiskeston aikana. Ainakin osittain kysymys voi olla siitä, että pitkään opiskelleet eivät ole vielä ehtineet vakiinnuttaa asemaansa työmarkkinoilla ja monella jatko-opinnot ovat seurannan lopussa meneillään. Tulos voi myös viitata siihen, että kun työssäolo ja tutkintojen määrä on vakioitu, opintojen pitkittyminen heikentää hyvän työuran mahdollisuuksia.

Kun muut vaikuttavat muuttujat on vakioitu, miesten hyvän työuran riski on noin kolmanneksen suurempi kuin naisten. Tulos saattaa osin liittyä siihen, että vastemuuttuja perustuu ansiotulojen osuuteen ja nettotulojen määrään.

Ikä seurannan lopussa ei yleisesti ottaen merkitsevästi ennusta työuraa, paitsi yli 50-vuotiailla hyvän työuran riski on noin kolmanneksen muita alempi.

Perhetilanne vaikutti siten, että parisuhteessa eläviin verrattuna muilla oli alempi riski päätyä hyvälle työuralle. Erytisen selvästi riskiä alensi, jos henkilö asui seurannan lopussa edelleen vanhempiensa taloudessa (tai perhetilanne oli tuntematon). Mikäli henkilöllä oli seurannan lopussa pieniä lapsia, hän (luonnollisesti) oli samaan aikaan selvästi muita harvemmin hyvällä työuralla (jota mitattiin ansiotulojen määrällä ja osuudella).

Vanhempien sosioekonominen asema (opintojen alkaessa 2001) ennustaa työuraa siten, että jos vanhemmat eivät olleet työelämässä, se alensi hyvän työuran riskiä, ja jos vanhempien asema oli alempi toimihenkilö, se lisäsi hyvän työuran riskiä (viiteluokkana yrittäjä / ylempi toimihenkilö). Vanhempien korkea-asteen koulutus näytti vähän heikentävän hyvän työuran riskiä (viiteluokkana vanhemmilla keskiasteen koulutus) ($p=0.035$, riskisuhde 0,87 – tämä tulos saattaa liittyä siihen, että korkeimmin koulutettujen lapset muita useammin jatkavat opintojaan, jotka seurannan lopussa siten ehkä olivat vielä kesken).

Mikäli asuinkunnan työttömyysaste oli keskitasoa alhaisempi, se paransi hyvän työuran mahdollisuuksia. Muutto maakunnasta toiseen vuoden 2009 jälkeen näytti alentavan hyvän työuran riskiä, mutta pelkällä asuinkunnan muutolla ei ollut merkitsevää vaikutusta.

Taulukko 6. Logistinen regressioanalyysi. Vuonna 2001 opiskelun aloittaneet, joiden ikä vuonna 2011 oli alle 63 vuotta. Riippuvana muuttujana ”hyvä työura” vuosina 2010–2011 vs. muut. Mallissa mukana tilastollisesti merkitseviksi osoittautuneet muuttujat.

Muuttuja	Hyvä työura vs, muut	
	Riskisuhde	p-arvo
Sukupuoli mies (vertailuryhmä: nainen)	1,340	,000
Ikä vuonna 2011 (vertailuryhmä: alle 30 v)		
31–40	,845	,065
41–50	1,037	,778
50+	,681	,010
Suoritettujen tutkintojen lukumäärä (vertailuryhmä: yksi tutkinto)		
Ei suoritettua tutkintoa	,601	,000
Kaksi tutkintoa tai enemmän	1,250	,010
Viimeksi suoritettun tutkinnon taso (vertailuryhmä: ei perusasteen jälkeistä tutkintoa)		
2, aste	1,639	,000
Alempi korkea-aste	2,394	,000
Ylempi korkea-aste	3,381	,000
Viimeksi suoritettun tutkinnon ala (vertailuryhmä: tekniikan koulutus)		
Yleissivistävä koulutus (ylioppilastutkinto)	,557	,000
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	,869	,573
Humanistinen ja taidealan koulutus	,421	,000
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	,906	,310
Luonnontieteellinen koulutus	,593	,001
Maa- ja metsätalousalan koulutus	,558	,000
Terveys- ja sosiaalialan koulutus	1,538	,000
Palvelualojen koulutus	1,011	,913
Työssäolokuukausien osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen (vertailuryhmä: 0 %)		
1–24 %	1,680	,000
25–49 %	3,385	,000
50–74 %	5,264	,000
75 %+	5,254	,000
Työttömyyskuukausien osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen (vertailuryhmä: 0 %)		
1–24 %	,604	,000
25–49 %	,438	,000
50–74 %	,392	,000
75 %+	,854	,327
Perhetilanne vuonna 2011 (vertailuryhmä: lapseton pari)		
Tuntematon	,038	,000
Asuu itsenäisesti	,600	,000
Asuu vanhempiensa taloudessa	,376	,000
Pari ja lapsia	,996	,962
Yksinhuoltaja	,587	,000

Muuttuja	Hyvä työura vs, muut	
	Riskisuhde	p-arvo
Väli vuosien määrä opiskelussa ennen 1, tutkintoa tai keskeyttämistä (vertailuryhmä: ei väli vuosia)		
1	1,191	,143
2–3	,943	,634
4–5	,660	,010
6+	,424	,000
Opiskeluvuosien määrä 2001–2011 (vertailuryhmä 1–3)		
4–5	,736	,000
6–7	,612	,000
8+	,332	,000
Vanhempien sosioekonominen asema (vertailuryhmä: yrittäjä / ylempi toimihenkilö)		
Muu/tuntematon	,748	,003
Työntekijä	1,076	,372
Alempi toimihenkilö	1,225	,003
Vanhempien koulutustaso (vertailuryhmä: keskiaste)		
Perusaste	,991	,907
Korkea-aste	,872	,035
Onko muuttanut asuinkuntaa vuosina 2009–2011 (vertailuryhmä: ei muuttanut)		
Muuttanut asuinkuntaa vuonna 2010 tai 2011	1,068	,450
Asuinmaakunta vuonna 2009 eri kuin vuonna 2011	,661	,000
Asuinkunnan työttömyysaste vuonna 2011 (vertailuryhmä: 8–11 %)		
Alle 8 %	1,368	,000
11 %+	1,024	,703
Hoitaa pieniä lapsia vuonna 2011 (vertailuryhmä: ei)		
	,060	,000

Selitysaste (Nagelkerke): 36 %

Työttömyyttä opintojen läpäisyn tai keskeyttämisen jälkeen ennustavat seikat

Tutkimme regressioanalyysillä myös sitä, mikä ennustaa työttömyyttä seuranta-aikana. Tästä analyysistä jätettiin pois vuonna 2011 vähintään 63-vuotiaat sekä eläkkeelle siirtyneet tai aineistosta poistuneet ja myös ne, joiden opinnot jatkuivat vuonna 2010 ja/tai 2011. Vastemuuttujia määriteltiin kaksiluokkaiseksi siten, että rekisteröidyn työttömyyden keston rajaksi asetettiin vähintään 15 prosenttia vuosien 2010–2011 kalenteriajasta, mikä vastaa noin neljä kuukautta tai sitä kauemmin kestänyttä yhteenlaskettua työttömyyttä kahden vuoden aikana. Näin paljon työttömyyttä oli kokenut noin 25 prosenttia analyysipopulaatiosta. Liitetaulukossa 3 on esitetty merkitsevien muuttujien jakaumat aineistossa. Testasimme aluksi mallia, jossa oli mukana kaikki aineistomme muuttujat, joiden arvioimme mahdollisesti voivan ennustaa menestystä työmarkkinoilla. Seuraavassa tulostaulukossa on raportoitu malli, jossa ovat mukana tilastollisesti merkitseviksi osoittautuneet muuttujat. Malli sopii standarditestien mukaan hyvin aineistoon. Selitysaste on hyvä (Nagelkerke 29 %) verrattuna tämän kaltaisissa tutkimuksissa yleisesti saavutettaviin selitysasteisiin.

teisiin. Liitetaulukossa 3 on esitetty merkitsevien muuttujien jakaumat aineistossa. Tulokset on esitetty taulukossa 7.

Tutkinnon suorittaminen ja työssäolo opiskeluaikana (vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen asti) olivat tässä analyysiasetelmassa erittäin vahvassa yhteydessä keskenään, joten muodostimme näistä yhdistelmämuuttujan. Tulokset ovat mielenkiintoisia. Kun muut merkitsevät muuttujat vakioitiin, paljon työssä opiskeluaikana olleiden tutkintoa suorittamattomien työttömyysriski ei merkitsevästi eronnut paljon työssä olleiden tutkinnon läpäisseiden työttömyysriskistä. Kaikkien muiden ryhmien työttömyysriski oli merkitsevästi suurempi kuin viiteryhmän (paljon työtä + tutkinto läpäisty). Edelleen havaitaan, että työssäolo opiskeluaikana vähentää hyvin selvästi ja lineaarisesti työttömyysriskiä sekä tutkinnon suorittaneiden että keskeyttäneiden ryhmissä. Mallin logiikasta seuraa, että riskin tilastollista merkitsevyyttä ei voi suoranaisesti todeta muuttujan muiden luokkien kesken, mutta kuitenkin voidaan nähdä, että erot tutkinnon läpäisseiden ja keskeyttäneiden välillä kussakin työssäolon määrän mukaan erotetussa luokassa ovat paljon vähäisemmät kuin työssäolon määrän mukaiset erot. Tulkitsemme tätä tulosta seuraavasti: työssäolon määrä opintojen aikana vähentää selvästi myöhemmän työttömyyden riskiä, ja samalla se ilmeisesti myös vähentää tutkinnon suorittamista. Eli jos asema työmarkkinoilla on hyvä, ei ole niin tärkeätä, suorittaako tutkinnon loppuun vai ei, jolloin se joiltakin jää myös suorittamatta. Kuitenkin työttömyysriski kaikilla opiskeluaikaisen työssäolon tasoilla on ainakin vähän korkeampi opinnot keskeyttäneillä ne läpäisseisiin verrattuna, joten tutkinnon suorittamisella on sinänsä työttömyysriskiä alentava merkitys.

Jos opintojen aikana tai välivuosina oli ollut työttömänä työnhakijana vaikka melko lyhyenkin aikaa, se selvästi lisäsi myös seurannan loppuvuosien työttömyysriskiä. Paljon työttömänä olleiden myöhemmän työttömyyden riski oli vielä suurempi kuin vähän työttömänä olleiden. Myös asuinalueen työttömyysaste vaikutti selvästi: työttömyysriski oli sitä korkeampi, mitä korkeampi oli alueen työttömyys, kun yksilölliset työttömyyteen vaikuttavat seikat oli vakioitu.

Erityisesti alemman korkea-asteen tutkinnon suorittaminen alensi työttömyysriskiä ilman tutkintoa olleisiin verrattuna, kun muut merkitsevät ennustajat oli vakioitu. Myös viimeisimmän tutkinnon ala vaikutti: humanistisen tai taidealan tutkinnon suorittaneiden työttömyysriski oli suurempi, ja erityisesti opetus- sekä sosiaali- ja terveystieteiden tutkinnon suorittaneiden työttömyysriski taas pienempi kuin vertailuryhmänä olleiden tekniikan alan tutkinnon suorittaneiden.

Kahden huoltajan lapsiperheessä elävien työttömyysriski oli vähän alempi kuin lapsettomien parien, mutta yksinään asuvien ja yksinhuoltajien taas suurempi. Vanhempien sosioekonominen asema vaikutti muiden merkitsevien seikkojen vakioinnin jälkeenkin työttömyysriskiin siten, että yrittäjien tai ylempien toimihenkilöiden lasten työttömyysriski oli muita alhaisempi.

Asuinkunnan vaihto seurannan loppuvuosina ei merkitsevästi vaikuttanut työttömyysriskiin, mutta muutto maakunnasta toiseen oli yhteydessä kohonneeseen työttömyysriskiin.

Taulukko 7. Logistinen regressioanalyysi. Opiskelun 2001 aloittaneet. Selitettävänä muuttujana työttömyyden yhteiskesto viimeisen opiskeluvuoden jälkeisiltä vuosilta: alle 15 % vs. 15 %+ . Ehdolla alle 63 v., ei opiskelija 2010–2011, ei eläkkeellä eikä aineistosta poistunut.

Muuttuja	Työttömyyden yhteiskesto viimeisen opiskeluvuoden jälkeisiltä vuosilta: alle 15 % vs. 15 %+	
	Riskisuhde	p-arvo
Tutkinnon suorittaminen / työssäolon osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen (vertailuryhmä: suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / paljon työssäoloa)		
Keskeytti / ei työssäoloa	9,173	,000
Keskeytti / vähän työssäoloa	3,997	,000
Keskeytti / väliryhmä	2,347	,001
Keskeytti / paljon työssäoloa	1,242	,332
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / ei työssäoloa	7,435	,000
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / vähän työssäoloa	3,456	,000
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / väliryhmä	1,591	,006
Viimeksi suoritetun tutkinnon taso (vertailuryhmä: ei perusasteen jälkeistä tutkintoa)		
2, aste	,857	,372
Alempi korkea-aste	,599	,010
Ylempi korkea-aste	,764	,414
Viimeksi suoritetun tutkinnon ala (vertailuryhmä: tekniikan koulutus)		
Yleissivistävä koulutus	,557	,001
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	,235	,022
Humanistinen ja taidealan koulutus	1,610	,005
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	,897	,391
Luonnontieteellinen koulutus	,847	,465
Maa- ja metsätalouseläminen koulutus	1,198	,312
Terveys- ja sosiaalialan koulutus	,367	,000
Palvelualojen koulutus	,728	,007
Perhetilanne vuonna 2011 (vertailuryhmä: lapseton pari)		
Poistunut/tuntematon	2,739	,001
Asuu itsenäisesti	1,462	,000
Asuu vanhempiensa taloudessa	1,195	,265
Pari ja lapsia	,818	,039
Yksinhuoltaja	1,522	,011
Työttömyyden osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen (vertailuryhmä: 0 %)		
1–24 %	2,111	,000
25–49 %	2,818	,000
50–74 %	3,312	,000
75 %+	2,543	,000

Muuttuja	Työttömyyden yhteiskesto viimeisen opiskeluvuoden jälkeisiltä vuosilta: alle 15 % vs, 15 %+	
	Riskisuhde	p-arvo
Välivuosien määrä opiskelussa ennen 1, tutkintoa tai keskeyttämistä (vertailuryhmä: ei välivuosia)		
1	,994	,969
2–3	1,407	,033
4–5	1,069	,794
6+	3,985	,026
Vanhempien sosioekonominen asema (vertailuryhmä: yrittäjä/ylempi toimihenkilö)		
Muu/tuntematon	1,641	,000
Työntekijä	1,379	,002
Alempi toimihenkilö	1,309	,007
Onko muuttanut asuinkuntaa vuosina 2009–2011 (vertailuryhmä: ei muuttanut)		
Muuttanut asuinkuntaa vuonna 2010 tai 2011	,998	,990
Asuinmaakunta vuonna 2009 eri kuin vuonna 2011	1,910	,000
Asuinkunnan työttömyysaste vuonna 2011 (vertailuryhmä: 8–11 %)		
Alle 8 %	,682	,000
11 %+	1,212	,020

Selitysaste (Nagelkerke): 29 %

Kiinnostavaa on, että yhden välivuoden pitäminen opiskeluaikana (vuodet, jolloin ei opiskele vuoden 2001 ja viimeisen opiskeluvuoden välisenä aikana riippumatta siitä, läpäisikö tutkintoja vai ei) ei merkittävästi vaikuta seuranta vuosien 2010–2011 työttömyysriskiin. Näyttää siltä, kaksi tai kolme välivuotta lisää, mutta 4–5 välivuotta taasen ei lisää merkittävästi opiskelun jälkeistä työttömyysriskiä. Tätä useampi välivuosi lisää merkittävästi ja selvästi työttömyysriskiä. Kun muut vaikuttavat seikat – erityisesti työssäkäynti opintojen ja välivuosien aikana sekä tutkinnon läpäisy – on vakioitu, yhdellä tai muutamalla välivuodella opintojen aikana ei sinänsä ole suurta myöhempää työttömyysriskiä ennustavaa vaikutusta – olennaisempaa on, mitä välivuosina tekee.

Alan vaihto kesken ensimmäisen tutkinnon opiskelun eli se, että suoritti seuranta-aikana ensiksi muun kuin 2001 aloittamansa tutkinnon, ei merkittävästi vaikuttanut työttömyysriskiin. Myöskään iällä ja sukupuolella ei ollut merkittävää vaikutusta, kun työttömyyttä merkittävästi ennustavat mallissa mukana olevat muuttujat oli vakioitu.

Teimme myös mallin, jossa haettiin ennustajia nimenomaan pitkäaikaistyöttömäksi päätyemiselle (työttömyyden osuu vähintään 50 % seuranta-ajasta). Pääosin sitä ennustivat samat seikat kuin yleensäkin työttömyyttä, mutta monien muuttujien selitysvoima oli pienempi. Erot edellä esitettyyn malliin eivät olleet kovin mielenkiintoisia, eikä tuloksia tarkemmin raportoida.

Yhteenveto

Tutkimme regressiomallilla, mitkä muuttujat ennustivat hyvää työuraa. Kriteeriksi asetimme sen, että tulot olivat vuosina 2010–2011 yli suhteellisen köyhyysrajan ja vähintään 80 prosenttia tuloista oli ansiotuloja. Näin määritellyt kriteerit täytti 59 prosenttia vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneista. Lopulliseen malliin otimme mukaan muuttujat, jotka merkitsevästi ennustivat sitä, oliko henkilö seurannan loppuvuosina hyvällä työuralla vai ei, kun muiden mallissa mukana olevien muuttujien vaikutus oli vakioitu.

Kaikkein vahvimmin hyvää työuraa ennusti aikaisempi työkokemus. Muita ennustajia olivat viimeksi suoritettun tutkinnon taso ja myös ala (erityisesti sosiaali- ja terveystieteiden tutkinto ennusti hyvää työuraa). Miehet päätyivät hyvälle työuralle selvästi naisia useammin, mutta iällä ei ollut merkitsevää vaikutusta muutoin kuin että yli 50 vuoden ikä alensi hyvän työuran riskisuhdetta. Parisuhteessa eläminen ennusti hyvää työuraa seuranta-ajankohtana muihin verrattuna, paitsi jos huollettavana oli samaan aikaan pieniä lapsia. Asuinkunnan alhainen työttömyysaste paransi hyvän työuran mahdollisuuksia. Myös vanhempien korkea sosiaalinen asema ennusti hyvää työuraa.

Tämän tutkimuksen kannalta keskeisin kysymys on koulutuksen läpäisyn vaikutus, joka oli hyvin selvä. Opintojen keskeyttäminen (ei suorittanut tutkintoa) alensi selvästi hyvällä työuralla seurannan lopussa vuosina 2010–2011 olemisen riskisuhdetta. Kun muut työuraa merkitsevästi ennustavat muuttujat oli vakioitu, riskisuhde oli 0,6 yhden tutkinnon suorittaneisiin verrattuna, eli hyvälle työuralle päätyminen riski oli 40 prosenttia pienempi keskeyttämisen jälkeen kuin yhden tutkinnon suorittamisen jälkeen. Mikäli henkilö oli suorittanut ensimmäisen tutkinnon jälkeen myös jatkotutkinnon, se paransi hyvän työuran riskisuhdetta selvästi yhden tutkinnon seuranta-aikana suorittaneisiin verrattuna.

On kiinnostavaa, että alan vaihtaminen kesken 2001 aloitettujen opintojen ei merkitsevästi vaikuttanut seurannan loppuvuosien työuraan. Välivuosien pitäminen ennen ensimmäistä tutkintoa tai opintojen keskeyttämistä ei myöskään vaikuttanut seurannan loppuvuosien hyvän työuran riskiin, paitsi jos välivuosia oli vähintään neljä. Ilmeisesti välivuosien määrää suurempi merkitys on sillä, onko välivuosina töissä vai ei.

Tutkimme regressiomallilla myös sitä, mitkä muuttujat ennustavat vuosien 2010–2011 työttömyyttä. Kriteeriksi asetimme, oliko työttömyyden kesto vähintään 15 prosenttia seurantaajakson kalenteriajasta vai vähemmän; yli 15 prosenttia työttömänä seuranta-ajasta oli ollut neljännes analyysipopulaatiosta, johon tässä analyysissä luettiin vain ne, jotka eivät seurantaajaksolla olleet opiskelijoita eivätkä eläkkeellä tai poistuneet aineistosta.

Tutkinnon suorittaminen tai keskeyttäminen ei sinänsä osoittautunut merkitseväksi työttömyyden ennustajaksi, koska se oli erittäin selvässä yhteydessä viimeistä opiskeluvuotta edeltäneen työssäolon määrään. Kun näistä muodostettiin yhdistelmämuuttuja, havaittiin, että opiskeluaikaisen työssäkäynnin määrä alentaa erittäin vahvasti ja suoraviivaisesti seurantaajakson aikaista työttömyysriskiä. Kun työssäkäynti on vakioitu, tutkinnon suorittaneiden työttömyysriski on systemaattisesti alempi kuin keskeyttäneiden, mutta ero on pieni eikä välttämättä tilastollisesti merkitsevä. Työttömyysriskiä siis ennustaa olennaisesti aikaisempi kiinnittyminen työmarkkinoille ja tutkinnon läpäisy. Keskeyttäminen on tämän rinnalla paljon vähemmän merkitsevää. Tulkitsemme tätä tulosta siten, että työkokemus opiskeluaikana ja mahdollisina välivuosina alentaa työttömyysriskiä ja samalla ennustaa opintojen keskeyttämistä. Näin ollen tutkinnon suorittamisen vaikutusta työttömyysriskiin

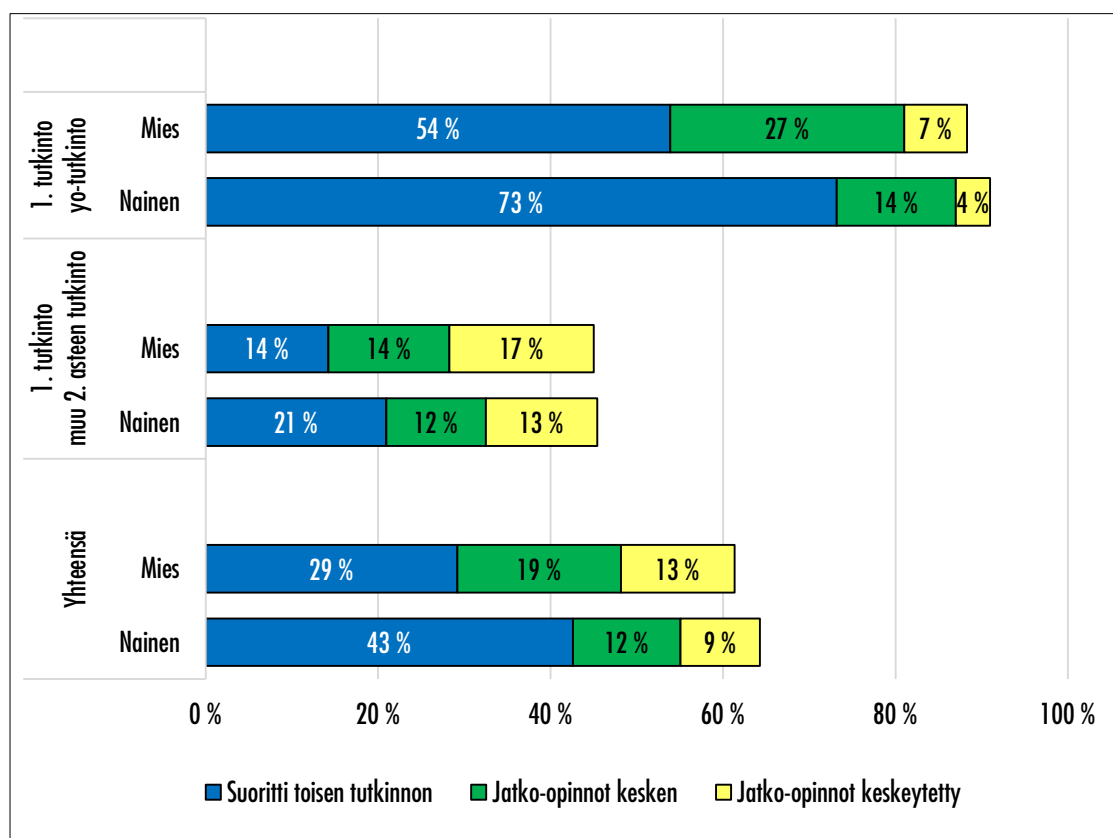
ei voida tarkastella riippumatta työkokemuksesta, joka ilmeisesti vahvasti alentaa sekä työttömyysriskiä että tutkinnon läpäisyn todennäköisyyttä.

Työttömyysriskiä, kuten edellä hyvää työuraa, ennustivat myös koulutustaso, viimeksi suoritettun tutkinnon ala, perhetilanne, asuinalueen työttömyysaste ja vanhempien sosioekonominen asema. Sukupuolella tai iällä ei näytä olevan vaikutusta työttömyysriskiin tässä populaatiossa, kun edellä mainitut merkitsevät muuttujat on vakioitu. Myöskään opinnoista toisiin vaihtamisella tai ainakaan yhden väli vuoden pitämällä ennen ensimmäisen tutkinnon suorittamista tai opintojen keskeyttämistä ei näytä olevan merkitsevää vaikutusta työttömyysriskiin.

8 Opintojen jatkaminen ensimmäisen tutkinnon jälkeen

Jatko-opintojen yleisyys ylioppilastutkinnon ja toisen asteen ammatillisen tutkinnon jälkeen

Tässä luvussa tarkastelemme vielä opintojen jatkamista ensimmäisen seuranta-aikana suoritettujen tutkinnon jälkeen ja siihen liittyviä seikkoja. Tarkastelu on tehty erikseen niille, joiden ensimmäinen tutkinto oli ylioppilastutkinto, ja niille, joilla se oli muu toisen asteen tutkinto¹². Kuviossa 19 on esitetty sukupuolen mukaan, kuinka suuri osa näistä kahdesta ryhmästä aloitti jatko-opinnot seuranta-aikana ja kuinka suuri osa oli ehtinyt myös suorittaa vähintään yhden jatkotutkinnon, kuinka suurella osalla opinnot olivat seurannan eli vuoden 2011 lopussa kesken ja kuinka suuri osuus oli keskeyttänyt aloittamansa jatko-opinnot¹³.

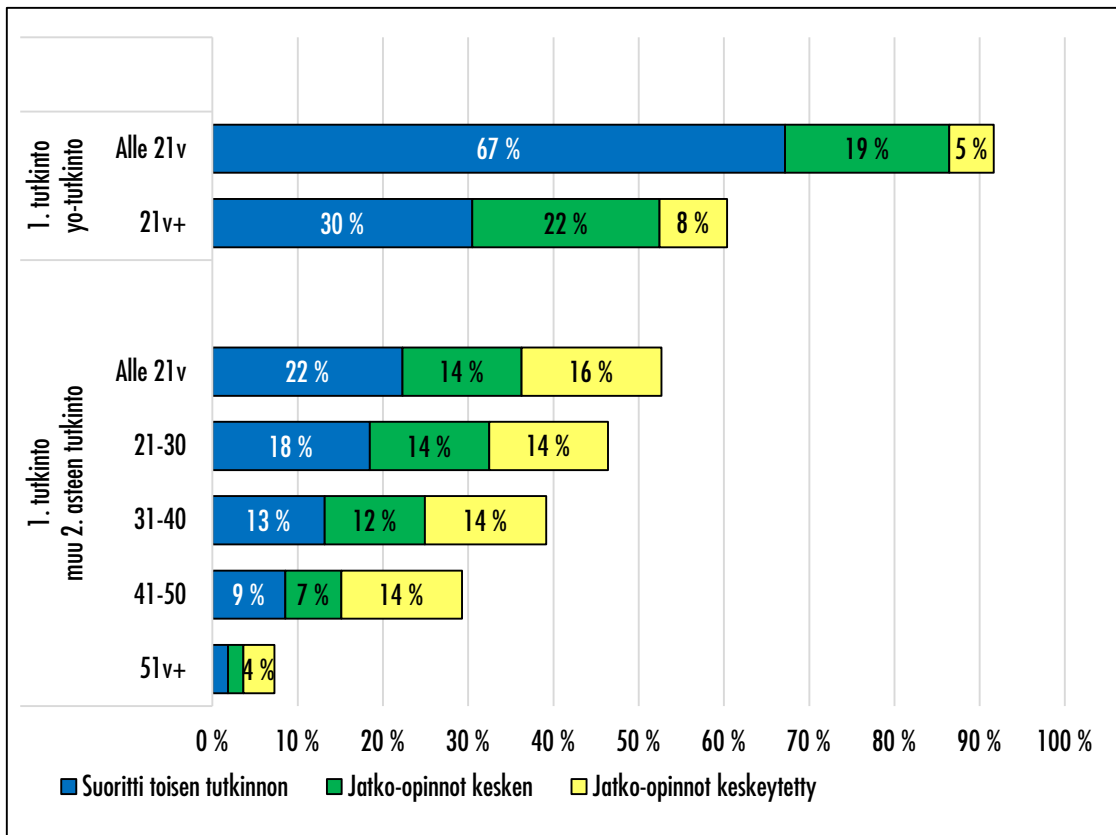
Kuvio 19. Ensimmäisenä tutkintonaan ylioppilastutkinnon / muun toisen asteen tutkinnon suorittaneet: opintojen jatkaminen seuranta-aikana sukupuolen mukaan

12 Ammatillinen perustutkinto, ammattitutkinto tai erikoisammattitutkinto.

13 Keskeyttäneiksi on tässä luettu ne, jotka ensimmäisen tutkinnon jälkeen aloittivat jatko-opinnot, mutta eivät seurannan lopussa olleet suorittaneet toista tutkintoa eivätkä olleet enää opiskelijana missään oppilaitoksessa. Opintojen on päätelty olevan kesken, jos henkilö ei ollut suorittanut toista tutkintoa ja oli opiskelijana seurannan lopussa.

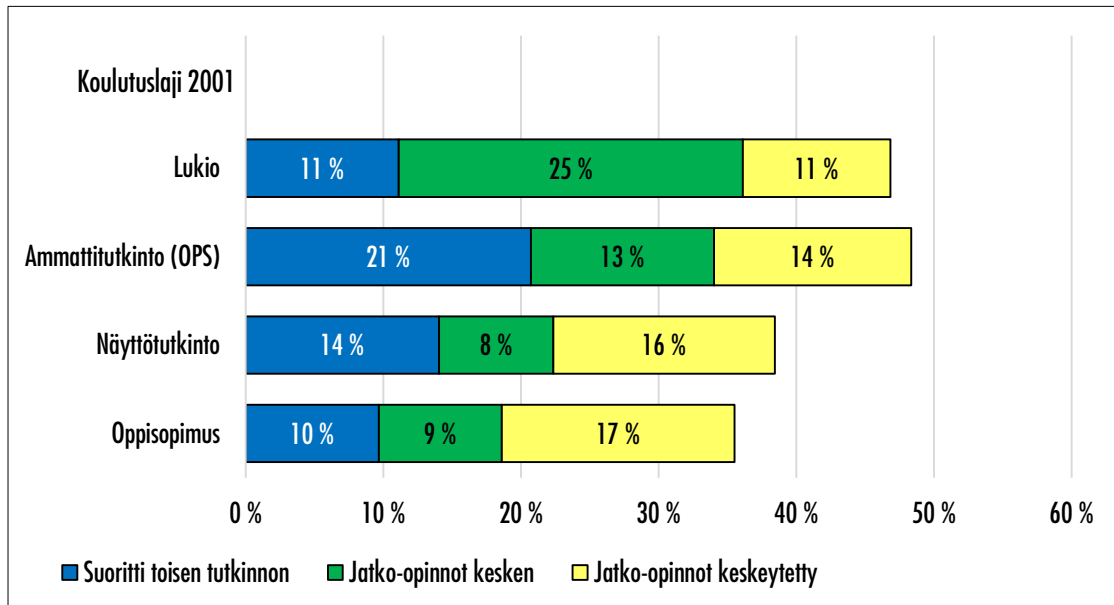
Kuvioissa 19 näemme, että ylioppilastutkinnon suorittaneista noin 90 prosenttia ja muun toisen asteen tutkinnon suorittaneista noin 45 prosenttia jatkoi opintoja tämän ensimmäisenä suoritettun tutkinnon jälkeen seuranta-aikana. Opintoja jatkaneiden osuuksissa ei sukupuolten välillä ole merkittävää eroa, mutta naisista selvästi suurempi osa kuin miehistä ehti seuranta-aikana suorittaa (vähintään yhden) jatkotutkinnon. Osin tähän eroon ilmeisesti on syynä se, että valtaosa miehistä suoritti asevelvollisuutensa ensimmäisen tutkinnon jälkeen, kun naisilla varusmiespalvelus on harvinaista. Miesylioppilaista seitsemän ja naisylioppilaista neljä prosenttia oli aloittanut jatko-opinnot ylioppilastutkinnon jälkeen, mutta keskeyttänyt ne seurannan loppuun mennessä. Ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneista vastaavat osuudet olivat miehistä 17 ja naisista 13 prosenttia. Kaikista jatko-opinnot aloittaneista ylioppilaista noin kuusi prosenttia oli keskeyttänyt opinnot seurannan lopussa, mutta ammatillisen tutkinnon jälkeen jatko-opinnot aloittaneista karkeasti kolmannes keskeytti ne.

Kuviossa 20 on tarkasteltu jatko-opintojen aloittamista ja suorittamista iän (ikä ensimmäisen tutkinnon suoritusvuonna) mukaan. Mitä nuorempa ensimmäinen tutkinto on suoritettu, sitä useammin opintoja sen jälkeen jatketaan. Jos ylioppilastutkinto suoritettiin viimeistään sinä vuonna, jolloin saavutettiin 20 vuoden ikä, 92 prosenttia aloitti ennen pitkää jatko-opinnot, kun tätä vanhempana ylioppilastutkinnon suorittaneiden melko pienestä joukosta opintoja sen jälkeen jatkaneiden osuus oli 60 prosenttia. Alle 21-vuotiaana ammatillisen tutkinnon suorittaneista yli puolet jatkoi opintojaan seuranta-aikana, ja jatkaneiden osuus aleni tämän jälkeen melko tasaisesti iän myötä. Nelikymmppisenä tutkinnon suorittaneista sen jälkeen jatkoi opintoja 29 prosenttia ja yli 50-vuotiaista vain muutama prosentti.

Kuvio 20. Ensimmäisenä tutkintonaan ylioppilastutkinnon / muun toisen asteen tutkinnon suorittaneet: opintojen jatkaminen seuranta-aikana iän mukaan

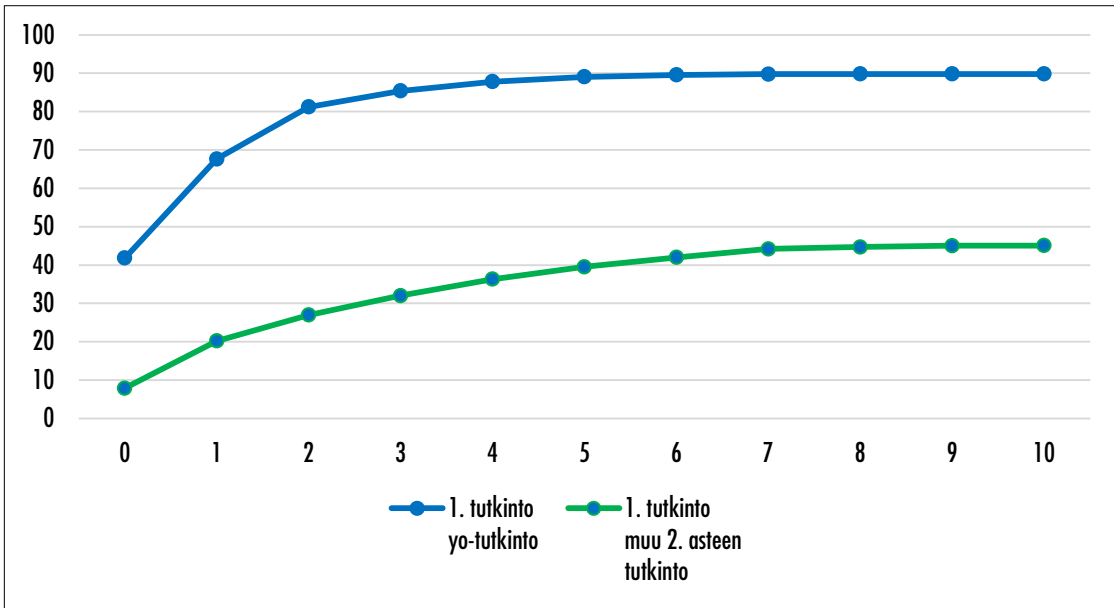
Kuviossa 21 on tarkasteltu ensimmäisenä tutkintonaan seuranta-aikana ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneiden jatko-opintojen aloittamista ja suorittamista vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan. Näemme, että lukiosta ammatillisiin opintoihin vaihtaneet ja opetussuunnitelmaperusteisen tutkinnon aloittaneet jatkoivat opintojaan muita useammin ja näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuksen aloittaneet taas vähän muita harvemmin. Viimeksi mainitut myös keskeyttivät aloittamansa opinnot suhteellisesti muita useammin.

Kuvio 21. Ensimmäisenä tutkintonaan ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneet: opintojen jatkaminen seuranta-aikana vuonna 2001 aloitettujen opintojen tyyppin mukaan

Välivuodet ennen opintojen jatkamista

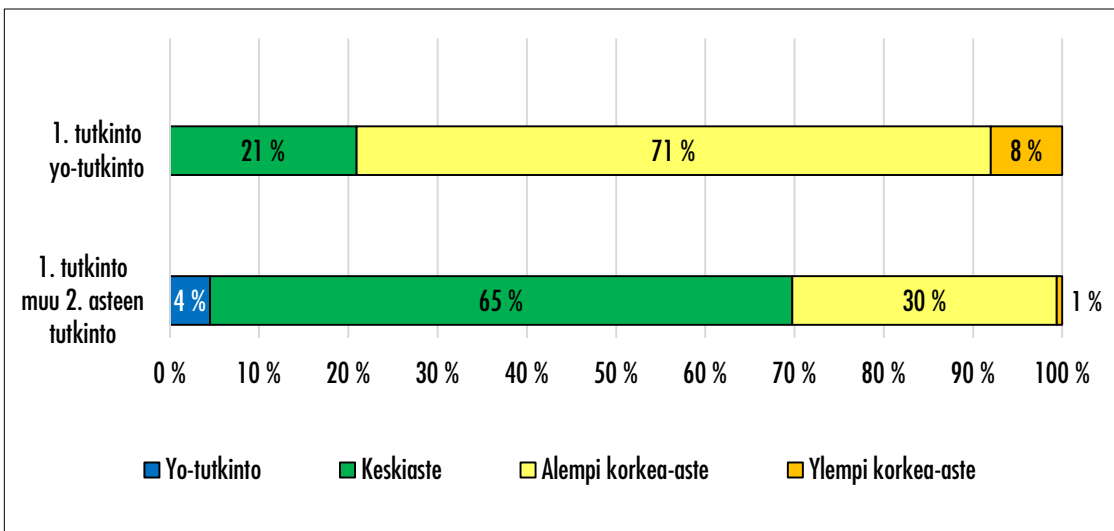
Kuviossa 22 on tarkasteltu sitä, kuinka nopeasti ensimmäisen tutkinnon jälkeen jatkettiin opintoja (jos jatkettiin) sen mukaan, oliko ensimmäinen tutkinto ylioppilastutkinto vai ammatillinen tutkinto. Ylioppilastutkinnon suorittaneista runsaat 40 prosenttia aloitti jatko-opinnot välittömästi ja lähes 70 prosenttia enintään yhden välivuoden jälkeen. Viimeistään kahden välivuoden jälkeen jatko-opinnot aloittaneiden osuus oli noin 80 prosenttia. Kaikkiaan jatko-opinnot aloitti noin 90 prosenttia ylioppilastutkinnon suorittaneista viiden vuoden kuluessa, jonka jälkeen jatko-opintojen aloittaminen oli enää erittäin harvinaista. Ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneista taas yksi viidennes aloitti jatko-opinnot välittömästi; 40 prosenttia oli aloittanut jatko-opinnot enintään neljän välivuoden jälkeen. Tätä myöhemmin opintojen jatkaminen oli harvinaista.

Kuvio 22. Ensimmäisenä tutkintonaan ylioppilastutkinnon / muun toisen asteen tutkinnon suorittaneet: välivuosien määrä ensimmäisen seuranta-aikana suoritettua tutkinnon jälkeen ennen jatko-opintojen aloittamista

Jatko-opintojen taso ja ala

Kuviossa 23 on tarkasteltu jatko-opintojen tasoa niiden kohdalla, jotka aloittivat jatko-opinnot. Tieto koskee niiden opintojen tasoa, jotka aloitettiin ensiksi ensimmäisen tutkinnon jälkeen. Jatko-opinnot aloittaneista ylioppilaista noin viides jatkoi ammatilliseen toisen asteen tutkintoon ja loput korkeakoulututkintoon tähtäävillä opinnoilla. Ammatillisen toisen asteen tutkinnon jälkeen jatko-opinnot aloittaneista neljä prosenttia jatkoi opiskelua lukiassa, 65 prosenttia jatkoi toisen asteen ammatillisia opintoja (osa mahdollisesti toisella alalla) ja loput 31 prosenttia siirtyi opiskelemaan korkeakoulututkintoa.

Kuvio 23. Ensimmäisenä tutkintonaan ylioppilastutkinnon / muun toisen asteen tutkinnon suorittaneet, jotka aloittivat jatko-opinnot: jatko-opintojen taso

Seuraavassa taulukossa 8 on tarkasteltu, kuinka usein toisen asteen ammatillisen tutkinnon suorittaneet, jotka jatkoivat opintojaan, jatkoivat samalla tai jollakin toisella opintoalalla. Yleisintä samalla alalla jatkaminen oli sosiaali- ja terveysalalla (77 %), ja myös tekniikan sekä kaupallisen/yhteiskuntatieteellisen tutkinnon suorittaneista enemmistön mahdolliset jatko-opinnot olivat samalla alalla. Erityisesti luonnontieteellisen koulutuksen (tarkoittaa yleensä datanomin tutkintoa) suorittaneiden ryhmästä jatko-opintoihin jatkaneista valtaosa vaihtoi alaa, yleisimmin yhteiskuntatieteelliselle ja kaupalliselle tai teknilliselle alalle.

Taulukko 8. Ammatillisen toisen asteen tutkinnon ensiksi suorittaneet ja opintoja sen jälkeen jatkaneet: jatko-opintojen ala ensimmäisen tutkinnon alan mukaan

2. tutkinnon ala	1. tutkinnon ala						
	Kasvatustieteellinen, humanistinen ja taidealan koulutus	Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	Luonnontieteellinen koulutus	Tekniikan koulutus	Maa- ja metsätalouden koulutus	Terveys- ja sosiaali-alan koulutus	Palvelu-alojen koulutus
Yleissivistävä koulutus (yo)	6 %	8 %	3 %	4 %		3 %	5 %
Kasvatustieteellinen, humanistinen ja taidealan koulutus	34 %	1 %	4 %	4 %	2 %	2 %	5 %
Kaupallinen ja yhteiskunta-tieteellinen koulutus	19 %	62 %	37 %	7 %	9 %	6 %	14 %
Luonnontieteellinen koulutus	1 %	1 %	14 %	2 %		1 %	0 %
Tekniikan koulutus	15 %	12 %	27 %	65 %	14 %	3 %	9 %
Maa- ja metsätalouden koulutus	3 %	3 %	2 %	3 %	45 %	2 %	2 %
Terveys- ja sosiaali-alan koulutus	9 %	7 %	7 %	5 %	15 %	77 %	24 %
Palvelu-alojen koulutus	14 %	7 %	6 %	11 %	16 %	7 %	41 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Jatko-opintojen aloittamista ennustavat seikat

Tarkastelimme regressiomallien avulla, mitkä seikat ennustivat sitä, aloitettiinko jatko-opinnot ensimmäisen tutkinnon jälkeen vai ei. Teimme mallit erikseen niille, jotka ensiksi olivat suorittaneet ylioppilastutkinnon, ja niille, jotka ensin suorittivat ammatillisen toisen asteen tutkinnon. *Ylioppilastutkinnon suorittaneista 90 prosenttia aloitti jatko-opinnot, ja ilmeisesti seikat, jotka vaikuttavat siihen, että opintoja ei jatketa, ovat yleensä siinä määrin yksilöllisiä, ettei opintojen jatkamista voi käytettävissä olevien tilastollisten muuttujien avulla juurikaan ennustaa.* Ainoat opintojen jatkamista merkitsevästi ennustavat muut-

tujat mallissa olivat perhetilanne ylioppilastutkintoa seuraavana vuonna sekä vanhempien koulutustaso, joiden vaikutus oli samansuuntainen kuin ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneilla, eikä tuloksia tässä tarkemmin raportoida.

Seuraavassa taulukossa 9 on esitetty *ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osalta jatko-opintoihin hakeutumista ennustavia seikkoja* selvittävän mallin tulokset. Mallin selitysaste ei ole kovin korkea (10 %), minkä tulkinta on, että jatko-opintoihin hakeutumista eivät vahvasti ennusta käytettävissämme olevat muuttujat vaan muut yksilöllisesti vaihtelevat seikat. Noin 45 prosenttia kaikista vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneista ammatillisen tutkinnon suorittaneista jatkoi opintoja seuranta-aikana. Liitetaulukossa 4 on esitetty lopullisessa mallissa mukana olleiden merkitseviksi osoittautuneiden muuttujien jakaumat.

Opintojen jatkaminen oli sitä tavallisempaa, mitä nuorempana tarkasteltu tutkinto suoritettiin. Kun muut merkitsevät muuttujat on vakioitu, 21–30-vuotiaana ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneiden riski aloittaa jatko-opinnot oli neljänneksen pienempi tätä nuorempana tutkinnon läpäisseisiin verrattuna. Yli 40-vuotiaana tutkinnon suorittaneiden vastaava riskisuhde oli vain 0,36.

Humanistisen ja taidealan tai luonnontieteen (käytännössä yleensä datanomin) tutkinnon suorittaneiden riski hakeutua jatko-opintoihin oli lähes kaksinkertainen vertailuryhmäksi valitun tekniikan alan tutkinnon suorittaneisiin verrattuna. Myös kaupallisen tai yhteiskuntatieteellisen sekä palvelualan tutkinnon suorittaneiden riski aloittaa jatko-opinnot oli noin kolmanneksen korkeampi kuin vertailuryhmän, mutta terveys- ja sosiaalialan tai maa- ja metsätalousalan tutkinnon jälkeen jatko-opiskelun riski ei merkitsevästi eronnut vertailuryhmän riskistä. Myös mahdollisen ennen tässä tarkasteltua vuonna 2001 aloitettua tutkintoa edeltäneen koulutuksen taso ennusti jatko-opintoja: jos takana oli aikaisemmin suoritettu ylioppilastutkinto, se ennusti vahvasti jatko-opintoihin hakeutumista, kun taas aikaisemmin suoritettu korkea-asteen tutkinto alensi jatko-opintojen riskiä.

Pienten lasten vanhemmuus (nuorimman lapsen ikä alle neljä vuotta 2001 aloitettujen opintojen läpäisyä seuraavana vuonna) alentaa jatko-opintojen riskiä noin 40 prosentilla verrattuna niihin, jotka asuivat itsenäisesti yhden hengen kotitaloudessa. Myös vanhempiensa taloudessa asuvien ja lapsettoman parin tilanteessa elävien riski jatkaa opintoja oli vähän alempi kuin vertailuryhmällä. Jatko-opintoriski ei eronnut merkitsevästi vertailuryhmästä sellaisilla lapsiperheiden vanhemmilla, joiden nuorin lapsi oli vähintään nelivuotias. Omien vanhempien koulutustaso ennusti selvästi jatko-opintoihin hakeutumista: mikäli vanhemmilla oli enintään perusasteen koulutus, riski oli neljänneksen alempi, ja mikäli heillä oli korkea-asteen koulutus, riski oli kolmanneksen korkeampi verrattuna siihen, että vanhemmilla oli keskiasteen koulutus.

Taulukko 9. Logistinen regressioanalyysi. Vuonna 2001 opiskelun aloittaneet ensimmäisenä tutkintona ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneet. Riippuvana muuttujana jatko-opintojen aloittaminen seuranta-aikana.

Muuttuja	Ei aloittanut vs, aloitti jatko-opinnot	
	Riskisuhte	p-arvo
Ikä 1, tutkinnon suoritusvuonna (vertailuryhmä: alle 21 v,)		
21–30	,752	,003
31–40	,687	,012
41+	,360	,000
Ennen vuonna 2001 aloitettuja opintoja mahdollisesti suoritettun tutkinnon taso (vertailuryhmä: perusaste)		
Yo-tutkinto	1,740	,000
Muu 2, asteen tutkinto	1,021	,845
Korkea-aste	,662	,018
Ensimmäisenä suoritettun tutkinnon ala (vertailuryhmä: tekniikan koulutus)		
Humanistinen ja taidealan koulutus	1,878	,000
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	1,353	,004
Luonnontieteellinen koulutus	1,894	,000
Maa- ja metsätalouden koulutus	1,254	,123
Terveys- ja sosiaalialan koulutus	1,126	,266
Palvelualojen koulutus	1,316	,003
Perhetilanne 1, tutkinnon suoritusvuotta seuraavana vuonna (vertailuryhmä: asuu itsenäisesti)		
Tuntematon	,481	,026
Asuu vanhempiensa taloudessa	,809	,028
Lapseton pari	,745	,001
Lapsiperhe (nuorimman lapsen ikä 0–3 v,)	,591	,000
Lapsiperhe (nuorimman lapsen ikä 4–7 v,)	,796	,148
Lapsiperhe (muut)	,971	,845
Välivuosien määrä opiskelussa ennen 1, tutkintoa tai keskeyttämistä (vertailuryhmä: ei välivuotia)		
1	,726	,028
2–3	,801	,151
4+	,262	,000
Vanhempien koulutustaso (vertailuryhmä: keskiaste)		
Perusaste	,762	,002
Korkea-aste	1,319	,000

Selitysaste (Nagelkerke): 10 %

Välivuosien pitäminen 1. tutkinnon opiskeluaikana ei kovin vahvasti vaikuttanut jatko-opintoihin hakeutumiseen, paitsi jos opinnot olivat välillä käytännössä keskeytyneet (välivuotia vähintään 4), jolloin opintojen jatkamisen riski oli vain neljäsosa verrattuna, jotka eivät olleet välivuotia pitäneet.

Kiinnostavaa on, että työssäolon määrä 1. tutkinnon opiskeluaikana tai ammatillisen koulutuksen tyyppi (OPS/näyttö/oppisopimus) tai opintoalan vaihtaminen kesken ensimmäisten 2001 aloitettujen opintojen eivät merkitsevästi ennustaneet jatko-opintojen aloittamista, kun ikä ja muut merkitsevät muuttujat oli vakioitu.

Yhteenveto

Vuonna 2001 opinnot aloittaneista sittemmin ylioppilastutkinnon suorittaneista noin 90 prosenttia ja muun toisen asteen tutkinnon suorittaneista noin 45 prosenttia jatkoi opintoja tämän ensimmäisen tutkinnon jälkeen seuranta-aikana vuoteen 2011 mennessä. Sukupuolten välillä jatkamisessa ei ollut merkitsevää eroa, mutta ikä vaikutti siten, että mitä vanhempi henkilö tutkinnon suorittaessaan oli, sitä harvemmin hän jatkoi opintoja.

Ylioppilastutkinnon suorittaneista runsaat 40 prosenttia aloitti jatko-opinnot välittömästi ja lähes 70 prosenttia enintään yhden väli vuoden jälkeen. Viimeistään kahden väli vuoden jälkeen jatko-opinnot aloittaneiden osuus oli noin 80 prosenttia. Ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneista taas yksi viidennes aloitti jatko-opinnot välittömästi; 40 prosenttia oli aloittanut jatko-opinnot enintään neljän väli vuoden jälkeen. Tätä myöhemmin opintojen jatkaminen oli harvinaista.

Koska pääosa ylioppilaista jatkaa opintoja, sitä tilastollisesti merkitsevästi ennustavia seikkoja ei voida juurikaan osoittaa. Ratkaisevaa ovat yksilölliset seikat, joista rekistereissä ei ole tietoja.

Regressioanalyysin mukaan ammatillisen tutkinnon jälkeen jatko-opintoihin hakeutumista ennustivat nuori ikä, jossakin määrin mahdollinen aikaisempi koulutus, suoritettujen tutkinnon ala, perhetilanne ja vanhempien koulutustaso. Kiinnostavaa on, että kun edellä mainitut merkitsevät muuttujat oli vakioitu, mahdollinen työssäolo, opintoalan vaihtaminen tai muutama väli vuosi ennen ensimmäistä tutkintoa eivät merkitsevästi vaikuttaneet jatko-opintojen aloittamiseen, eikä myöskään se, oliko tutkinto suoritettu opetussuunnitelmaperusteisesti, näyttötutkintona tai oppisopimuskoulutuksena.

9 Yhteenveto ja johtopäätöksiä

Tässä tutkimuksessa päätavoitteena on ollut tarkastella vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneiden työmarkkinauraa ja tulolähteitä vuoteen 2011 ulottuvana seuranta-aikana sen mukaan, suorittivatko he tutkinnon (tai useampia) vai keskeyttivätkö he opinnot. Keskeyttämisellä tarkoitetaan tässä tutkimuksessa sitä, että seuranta-aikana ei suoritettu yhtään tutkintoa. Myöhemmän tilanteen vertailussa on pääasiassa tarkasteltu työmarkkinauraa ja tuloja kahden vuoden ajanjaksona 2010–2011. Tutkimus perustuu laajaan väestöä edustavaan eri rekisterien tietoja yhdistävään aineistoon.

Opintonsa keskeyttäneet ovat seurannassa tutkinnon suorittaneita selvästi useammin työttömiä, pienituloisia, toimeentulotuen saajia ja työkyvyttömyyseläkkeellä.

Keskeyttäminen ei kuitenkaan välttämättä ole kohtalokasta: suurin osa keskeyttäneistä päättyy keskeyttämisen jälkeen työuralle tai/ja palaa myöhemmin jatkamaan opintoja. Kuitenkin keskimäärin noin kolmannes keskeyttäneistä oli työttömyyden tai työvoiman ulkopuolella olon leimaamassa tilanteessa seuranta-ajan kahtena viimeisenä vuonna. Suurin tämä osuus oli opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen keskeyttäneistä (39 %) ja pienin oppisopimuskoulutuksen keskeyttäneistä (19 %). Yhden tutkinnon suorittaneista lukion tai ammatillisen peruskoulutuksen aloittaneista työttömyysuralla tai pääasiassa työvoiman ulkopuolella seurantavuosina olleiden osuus oli alle puolet siitä, mitä vastaava osuus oli opinnot keskeyttäneistä.

Näyttötutkintoon valmistavat opinnot tai oppisopimuksen aloittaneiden ilman tutkintoa jääneiden ja tutkinnon suorittaneiden myöhemmät työmarkkinaurat olivat varsin samanlaiset. Merkittävin ero oli se, että opinnot keskeyttäneistä suurempi osa siirtyi seuranta-aikana eläkkeelle. Näissä ryhmissä tutkinnon suorittamatta jättäminen on huomattavan yleistä, mutta ilmeisesti tässä ei useimmiten ole kysymys opintojen epäonnistumisesta vaan siitä, että niiden päätteeksi (näyttö)tutkinto jää suorittamatta, koska paikka työmarkkinoilla on löytynyt sitä ilmankin. Aina tavoitteena ei ehkä edes ole ollut tutkinto vaan tiettyjen opintojen suorittaminen.

Aikaisemman tutkimuksemme tuloksista huomiota herätti se, että seurannan lopussa työvoiman ulkopuolella olleiden osuus oli keskeyttäneistä selvästi suurempi kuin tutkinnon suorittaneista. Tässä jatkotutkimuksessa toteuttamamme analyysit osoittavat, että ei ole kovin suurta syytä pelätä, että opintojen keskeyttäminen sinänsä johtaisi pitkäaikaiseen ajautumiseen kokonaan työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolelle. Pitempiaikaisessa seurannassa kokonaan tai pääasiassa työvoiman ulkopuolelle päätyneiden osuus on selvästi pienempi kuin poikkileikkausseurannassa. Kun eläkkeelle siirtyneiden lisäksi otetaan huomioon aineistosta poistuneet ja pieniä lapsia seurannan lopussa hoitavien osuus, vain opetussuunnitelmaperusteiset ammattiopinnot aloittaneiden kohdalla pääasiassa työvoiman ulkopuolelle seurannassa päätyneiden osuus keskeyttäneistä (7 %) on huomionarvoisesti suurempi kuin tutkinnon suorittaneista (3 %). Heidänkin kohdallaan kyse on henkilöistä, joista pääosa on työvoiman ulkopuolella olon lisäksi ollut ainakin osan ajasta myös työttömän työnhakijan kirjoissa ja/tai ainakin vähän myös työssä.

Ainakin jonkinlaisen huomion arvoista on, että lukion keskeyttäneet ovat tutkinnon läpäisseitä selvästi useammin seurannan lopulla työmarkkinoiden ulkopuolella olevia lasten

kotihoidon tukea saavia pienten lasten vanhempia ja ammatillisen perustutkinnon (ops) keskeyttäneet muita useammin sellaisessa tilanteessa, jossa työvoiman ulkopuolella olo ja työttömyys vuorottelevat. Nämä ryhmät ovat kuitenkin pieniä, vain muutamia prosentteja kaikista keskeyttäneistä.

Regressioanalyysin mukaan opintojen keskeyttäminen (ei suorittanut tutkintoa 2001–2011) lisäsi selvästi sen riskiä, että seurannan loppuvuosina ei oltu hyvällä työuralla¹⁴. Kun muut työuraa merkittävästi ennustavat muuttajat oli vakioitu, hyvälle työuralle päättymisen riskisuhte regressiomallissa oli 0,6 yhden tutkinnon suorittaneisiin verrattuna, eli hyvälle työuralle päättymisen riski oli 40 prosenttia pienempi keskeyttämisen jälkeen tutkinnon suorittaneisiin verrattuna.

Työttömyysriskin ennustajia selvittäneen regressioanalyysimme mukaan opintojen keskeyttäminen sinänsä ei merkitsevästi ennustanut työttömyyttä¹⁵ seuranta-aikana, vaan keskeyttämisen merkitys myöhemmän työttömyyden kannalta oli vahvassa yhteydessä opiskeluaikaiseen työssäoloon. Tulkitsemme tuloksia niin, että osa keskeyttämisestä liittyy tilanteeseen, jossa hyvä jalansija työmarkkinoilla löydetään ennen valmistumista, jolloin opiskelut jäävät monilla kesken. Tällöin keskeyttäminen sinänsä ei kovin paljon lisää työttömyysriskiä seuranta-aikana. Ratkaisevaa on, liittyykö keskeyttäminen sijoittumiseen työhön vai ei. Kaikilla aikaisemman työssäolon tasoilla keskeyttäneiden työttömyysriski on suurempi kuin tutkinnon läpäisseiden, mutta vain vähän suurempi – työttömyysriskin kannalta merkittävämpää on työhistoria.

Kiinnostava regressioanalyysimme tulos oli, että opintoalan vaihto kesken 2001 aloitetun ensimmäisen tutkinnon opiskelun ei vaikuttanut hyvän työuran tai työttömyyden riskiin, kun merkitsevät muuttajat oli vakioitu. Myöskään välivuosien pitäminen ei ollut vahva työuran tai työttömyyden ennustaja, ellei välivuosia ollut useita. Vahvin työuran ja työttömyysriskin ennustaja oli työkokemuksen määrä. Esimerkiksi sukupuoli ja ikä eivät olleet tutkimuspopulaatiossamme merkitseviä, paitsi yli 50 vuoden ikä lisäsi työttömyysriskiä. Asuinalueen työttömyysaste, viimeisimmän tutkinnon taso ja ala, perhetilanne (parisuhteessa elävät menestyvät muita paremmin) ja vanhempien sosioekonominen asema olivat merkitseviä työuran ja työttömyyden ennustajia.

Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneista pienituloisten osuus seurantajaksona vuosina 2010–2011 oli yhden tutkinnon suorittaneista kymmenen prosenttia ja opinnot keskeyttäneistä 18 prosenttia. Ero on sitä suurempi, mitä heikompi kiinnittyminen työmarkkinoihin on. Työuralla seurannan loppuvuosina olleiden opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden tulojakaumien ero oli vähäinen, mutta työttömyysuralla olleista pienituloisia oli keskeyttäneistä kymmenen prosenttiyksikköä ja työvoiman ulkopuolella olleista 13 prosenttiyksikköä enemmän kuin yhden tutkinnon suorittaneista.

Tämän tutkimuksen kannalta kiinnostavinta on verrata opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon suorittaneiden tärkeimpiä tulolähteitä toisiinsa. Työuralla seurannan loppuvuo-

14 Hyvä työura on tässä analyysissä määritelty siten, että henkilö ei seurannan kahtena viimeisenä vuonna ollut pienituloisen, ja vähintään 80 prosenttia tuloista oli ansiotuloja. Tähän ryhmään kuului 59 prosenttia kaikista toisen asteen opinnot vuonna 2001 aloittaneista (myös opintoja seurannan lopussa jatkaneet ovat mukana).

15 Vastemuuttujassa on erotettu muista ne, jotka olivat seuranta-ajasta vähintään 15 prosenttia työttömänä. Tähän ryhmään kuului neljännes analyysiin mukaan otetusta populaatiosta.

sina olleista lähes kaikilla suurin tulolähde luonnollisesti olivat ansiotulot riippumatta opintojen keskeyttämisestä tai läpäisystä. Työttömyysuralla tai pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleiden ryhmissä opinnot keskeyttäneiden ja yhden tutkinnon läpäisseiden välillä oli kuitenkin selviä eroja.

Työttömyysuralle päätyneiden opinnot keskeyttäneiden ryhmässä niiden osuudet, joilla suurin tulonlähde oli työttömyysturvaetus tai toimeentulotuki, oli yli kaksi kertaa korkeampi (yhteensä 38 %) kuin tutkinnon suorittaneiden ryhmässä (yhteensä 16 %).

Pääasiassa työvoiman ulkopuolella seurannan loppuvuosina olleiden kohdalla keskeyttäneiden ja tutkinnon suorittaneiden välillä on sellainen erittäin selvä ero, että keskeyttäneet olivat karkeasti kolme-neljä kertaa useammin toimeentulotuen varassa kuin jälkimmäiset.

Toimeentulotuen saanti ja erityisesti sen pitkäaikainen saanti on huomattavasti yleisempää opinnot keskeyttäneiden kuin tutkinnon suorittaneiden joukossa riippumatta työmarkkinauran tyypistä. Toimeentulotuen saanti näyttää liittyvän työttömyyteen vahvemmin kuin työvoiman ulkopuolella oloon.

Noin joka kymmenennellä pääasiassa työvoiman ulkopuolella olleista ei ollut lainkaan tuloja kahtena viimeisenä seurantavuotena, mutta tämä osuus oli yhtä suuri niin keskeyttäneistä kuin tutkinnon suorittaneistakin.

Tutkimuksessa tarkasteltiin myös toisen asteen tutkinnon suorittaneiden hakeutumista jatko-opintoihin. Ylioppilastutkinnon suorittaneista noin 90 prosenttia ja muun toisen asteen tutkinnon suorittaneista noin 45 prosenttia jatkoi opintoja tämän ensimmäisenä suoritettuna tutkinnon jälkeen seuranta-aikana. Ylioppilaista enemmistö aloitti jatko-opinnot välittömästi ylioppilastutkinnon tai korkeintaan yhden sen jälkeen vietetyn välivuoden jälkeen, mutta ammatillisen tutkinnon suorittaneille oli tyypillistä, että jatko-opinnot aloitettiin 1–4 vuoden kuluttua tutkinnon suorittamisen jälkeen. Regressioanalyysin mukaan jatko-opintojen aloittamista ennusti merkittävästi varsinkin nuori ikä, perhetilanne (ei pieniä lapsia) ja vanhempien koulutustaso. Kiinnostavaa on, että esimerkiksi välivuosien tai työssäolon määrä ensimmäisen tutkinnon opiskeluaikana tai ammatillisen koulutuksen tyyppi (OPS/näyttö/oppisopimus) tai opintoalan vaihtaminen kesken 2001 aloitettujen ensimmäisten opintojen eivät merkittävästi ennustaneet jatko-opintojen aloittamista, kun edellä mainitut jatko-opintoja merkittävästi ennustavat muuttajat oli vakioitu.

Tutkimuksen tärkeimmät tulokset ovat lyhyesti esitettynä seuraavat:

Opintonsa keskeyttäneet ovat seurannassa tutkinnon suorittaneita selvästi useammin työttömiä, pienituloisia, toimeentulotuen saajia ja työkyvyttömyyseläkkeellä. Tutkinnon suorittaminen siis keskimäärin kannattaa.

Selvä enemmistö opinnot keskeyttäneistä on kuitenkin seurannan lopussa työuralla. Opintojen keskeyttäminen näyttääkin usein liittyvän tilanteeseen, jossa hyvä jalansija työmarkkinoilla löydetään ennen valmistumista, jolloin opiskelut jäävät monilla kesken. Tällöin keskeyttäminen sinänsä ei kovin paljon lisää työttömyysriskiä seuranta-aikana. Ratkaisevaa on, liittykö keskeyttäminen sijoittumiseen työhön vai ei.

Opintojen keskeyttäminen sinänsä ei usein johda pitkäaikaiseen ajautumiseen kokonaan työmarkkinoiden ja koulutuksen ulkopuolelle. Kuitenkin ammatillisen perustutkinnon (ops) keskeyttäneet ovat seurannassa muita useammin sellaisessa tilanteessa, jossa työ-

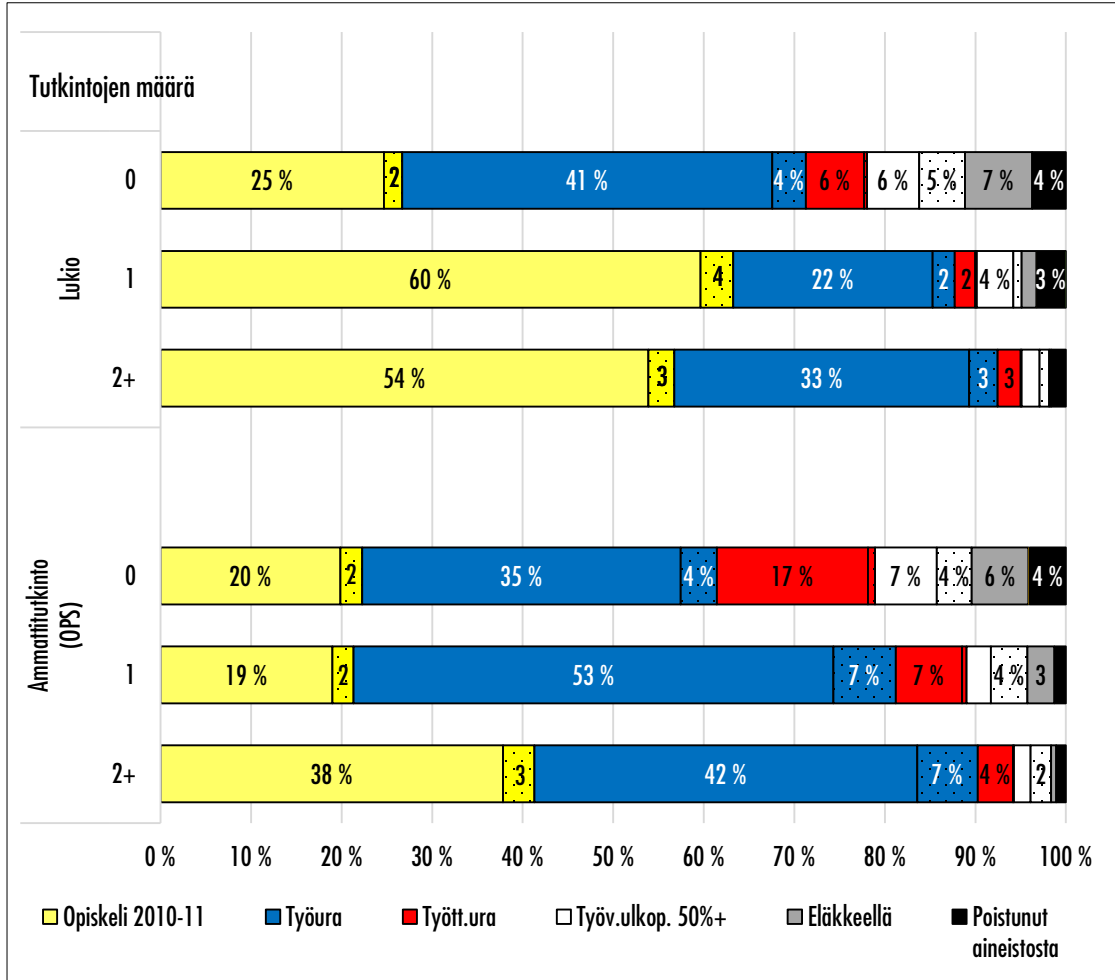
voiman ulkopuolella olo ja työttömyys vuorottelevat. Tämä ryhmä on kuitenkin pieni, vain muutamia prosentteja kaikista keskeyttäneistä.

Opintoalan vaihto kesken 2001 aloitetun ensimmäisen tutkinnon opiskelun ei merkittävästi vaikuttanut hyvän työuran tai työttömyyden riskiin. Myöskään välivuosien pitäminen ei ollut vahva työuran tai työttömyyden ennustaja, ellei välivuosia ollut useita.

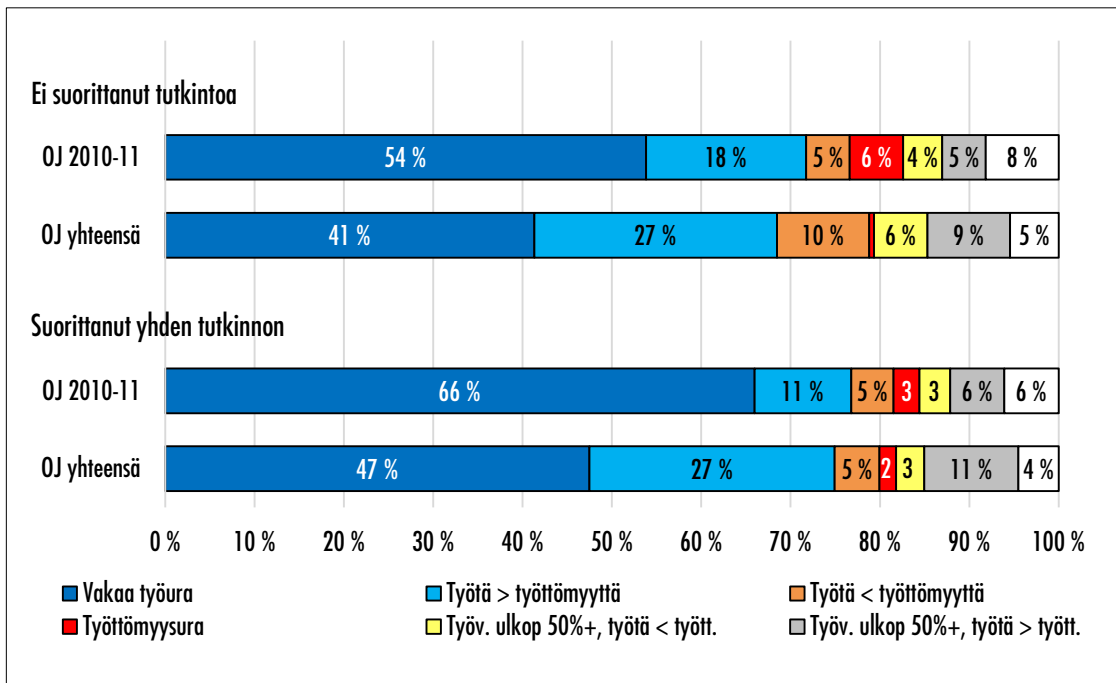
Ylioppilastutkinnon suorittaneista noin 90 prosenttia ja muun toisen asteen tutkinnon suorittaneista noin 45 prosenttia jatkoi opintoja tämän ensimmäisenä suoritettua tutkinnon jälkeen seuranta-aikana. Välivuosien tai työssäolon määrä ensimmäisen tutkinnon opiskeluaikana tai opintoalan vaihtaminen kesken 2001 aloitettujen ensimmäisten opintojen eivät merkittävästi vaikuttaneet jatko-opintojen aloittamiseen.

Liitetaulukkoita ja kuvia

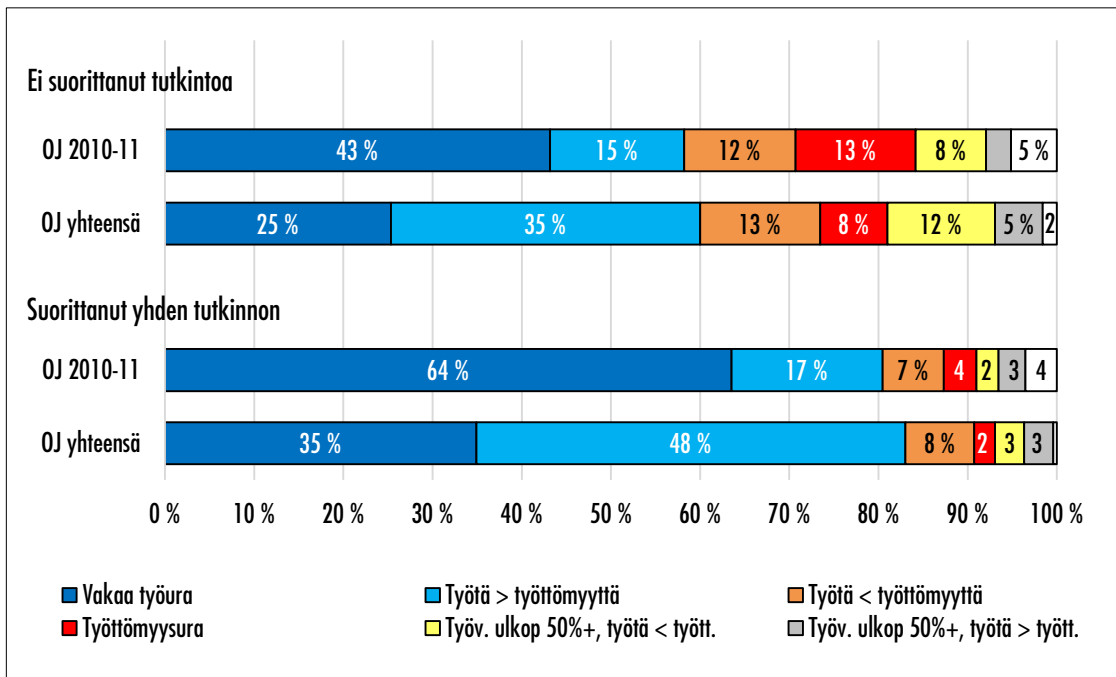
Liitekuvio 1. Lukion/ammattitutkinnon (OPS) vuonna 2001 aloittaneet: Toiminta vuosina 2010–2011 seuranta-aikana suoritettujen tutkintojen määrän mukaan siten, että pienten lasten vanhempien osuus on erotettu rasterilla.

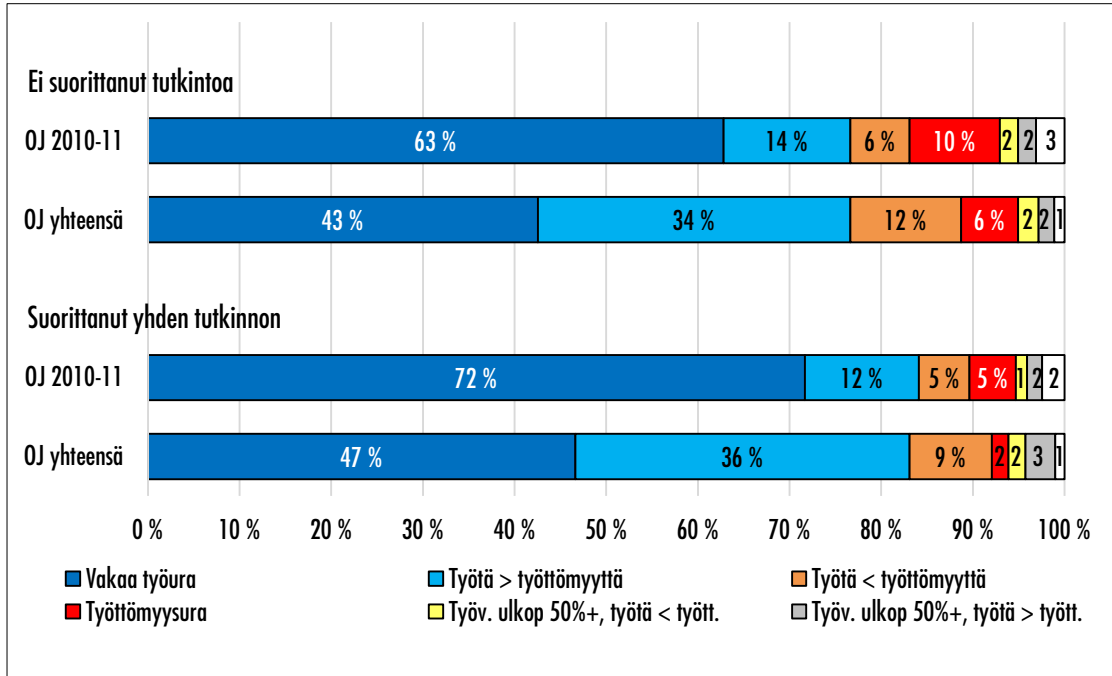
Liitekuvio 2. Lukion 2001 aloittaneet, jotka eivät jatkaneet opintojaan seurannan lopussa eivätkä olleet siirtyneet eläkkeelle tai poistuneet aineistosta: Työmarkkinaura vuosina 2010–2011 ja yhteensä ajanjaksona opintojen päättämisestä vuoden 2011 loppuun asti, seuranta-aikana suoritettujen tutkintojen määrän mukaan.

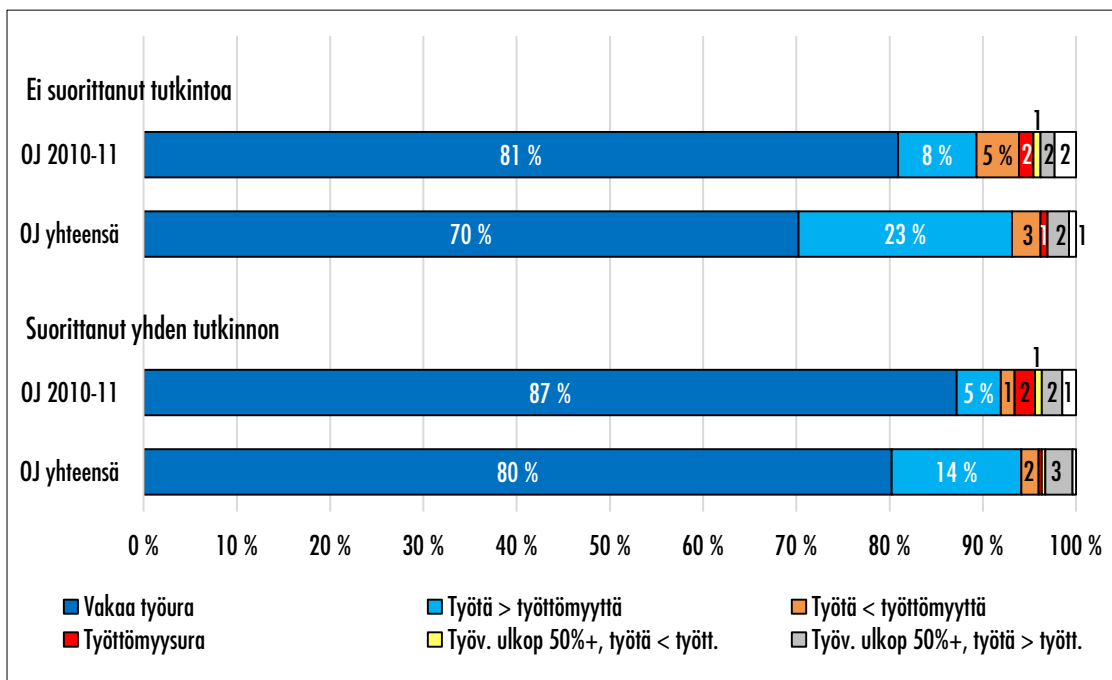
Liitekuvio 3. Ammattitutkinnon (OPS) 2001 aloittaneet, jotka eivät jatkaneet opintojaan seurannan lopussa eivätkä olleet siirtyneet eläkkeelle tai poistuneet aineistosta: Työmarkkinaura vuosina 2010–2011 ja yhteensä ajanjaksona opintojen päättämisestä vuoden 2011 loppuun asti, seuranta-aikana suoritettujen tutkintojen määrän mukaan.

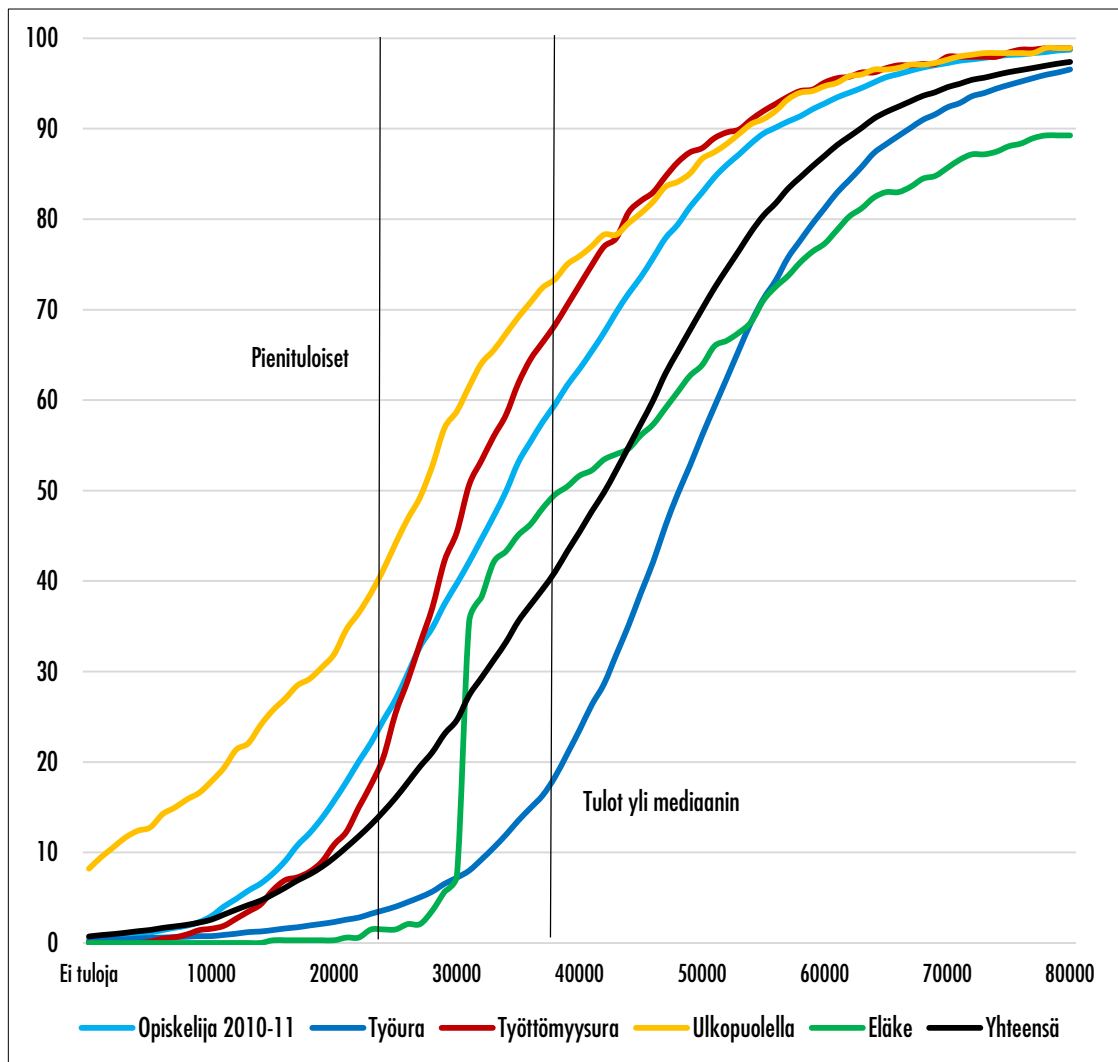
Liitekuvio 4. Näyttötutkintoon valmistavat opinnot vuonna 2001 aloittaneet, jotka eivät jatkaneet opintojaan seurannan lopussa eivätkä olleet siirtyneet eläkkeelle tai poistuneet aineistosta: Työmarkkinaura vuosina 2010–2011 ja yhteensä ajanjaksona opintojen päättämisestä vuoden 2011 loppuun asti, seuranta-aikana suoritettujen tutkintojen määrän mukaan.

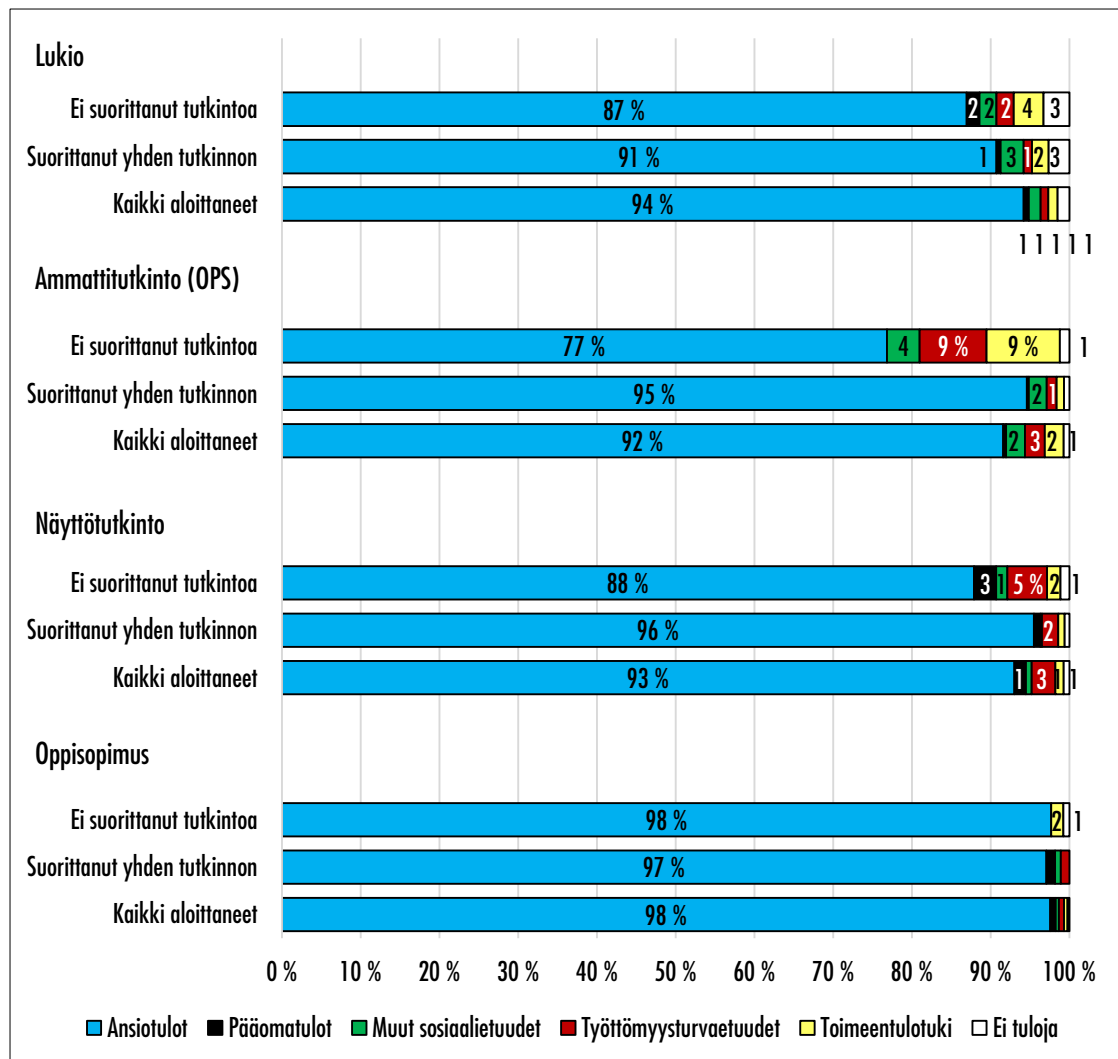
Liitekuvio 5. Oppisopimuskoulutuksen vuonna 2001 aloittaneet, jotka eivät jatkaneet opintojaan seurannan lopussa eivätkä olleet siirtyneet eläkkeelle tai poistuneet aineistosta: Työmarkkinaura vuosina 2010–2011 ja yhteensä ajanjaksona opintojen päättämisestä vuoden 2011 loppuun asti, seuranta-aikana suoritettujen tutkintojen määrän mukaan.

Liitekuvio 6. Kumulatiiviset käyrät. Vuonna 2001 toisen asteen opinnot aloittaneiden nettotulot työmarkkinauran tyyppin mukaan (aineistosta poistuneet eivät mukana)

Liitekuvio 7. Suurin tulonlähde tutkinnon suorittamisen ja aloitettujen opintojen tyypin mukaan. Ehdolla, että ei opiskelija, eläkeläinen eikä poistunut aineistosta seurannan lopussa.

Liitetaulukko 1. Uramuutosluokitus

Työmarkkinaura viimeistä opiskeluvuotta seuraavien kahden vuoden aikana	Työmarkkinaura vuosina 2010–2011	Työmarkkinaura ja sen mahdollinen muutos opintojen päättymisestä vuoden 2011 loppuun
työura	työura, jos työn osuus seuranta-ajasta enintään 29 prosenttiyksikköä alempi kuin viimeistä opiskeluvuotta seuraavien 2 v:n aikana	hyvä
työttömyysura / työvoiman ulkopuolella	työura	paraneva
työura	työttömyysura/työura, jos työn osuus seuranta-ajasta vähintään 30 prosenttiyksikköä alempi kuin viimeistä opiskeluvuotta seuraavien 2 v:n aikana	heikkenevä
työttömyysura / työvoiman ulkopuolella	työttömyysura	huono
työura	työvoiman ulkopuolella / eläkkeellä / poistunut aineistosta	työuralta ulos
työttömyysura	työvoiman ulkopuolella / eläkkeellä / poistunut aineistosta	työttömyysuralta ulos
työvoiman ulkopuolella	työvoiman ulkopuolella / eläkkeellä / poistunut aineistosta	ulkona

Liitetaulukko 2. Logistinen regressioanalyysi. Vuonna 2001 opiskelun aloittaneet, joiden ikä vuonna 2011 oli alle 63 vuotta. Riippuvana muuttujana ”hyvä työura” vuosina 2010–2011 vs. muut Regressioanalyysin (Taulukko 6) merkitsevien muuttujien jakaumat (N=8830).

Muuttuja	N	%
Sukupuoli		
Mies	4083	46,2
Nainen	4747	53,8
Ikä vuonna 2011		
Alle 30 v.	6103	69,1
31–40	1283	14,5
41–50	842	9,5
50+	602	6,8
Viimeksi suoritettun tutkinnon taso		
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	984	11,1
2. aste	5798	65,7
Alempi korkea-aste	1640	18,6
Ylempi korkea-aste	408	4,6
Viimeksi suoritettun tutkinnon ala		
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	984	11,1
Yleissivistävä koulutus	1083	12,3
Kasvatustieteellinen ja opettajankoulutus	107	1,2
Humanistinen ja taidealan koulutus	553	6,3
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	1240	14,0
Luonnontieteellinen koulutus	272	3,1
Maa- ja metsätalouden koulutus	297	3,4
Terveys- ja sosiaali-alan koulutus	1230	13,9
Palvelu-alan koulutus	1145	13,0
Tekniikan koulutus	1919	21,7
Perhetilanne vuonna 2011		
Poistunut/tuntematon	289	3,3
Asuu itsenäisesti	2514	28,5
Asuu vanhempiensa taloudessa	569	6,4
Pari ja lapsia	2491	28,2
Yksinhuoltaja	432	4,9
Lapseton pari	2535	28,7
Työssäolokuukausien osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen		
0 %	986	11,2
1–24 %	2538	28,7
25–49 %	2099	23,8
50–74 %	1474	16,7
75 %+	1733	19,6
Työttömyyskuukausien osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen		
0 %	4551	51,5
1–24 %	3086	34,9
25–49 %	652	7,4
50–74 %	278	3,1
75 %+	263	3,0

Muuttuja	N	%
Välivuosien määrä opiskelussa ennen 1. tutkintoa tai keskeyttämistä		
0	7424	84,1
1	454	5,1
2–3	457	5,2
4–5	263	3,0
6+	232	2,6
Opiskeluvuosien määrä 2001–2011		
1–3	2989	33,9
4–5	1772	20,1
6–7	1580	17,9
8+	2489	28,2
Vanhempien sosioekonominen asema		
Muu/tuntematon	1784	20,2
Työntekijä	1696	19,2
Alempi toimihenkilö	2338	26,5
Yrittäjä/ylempi toimihenkilö	3012	34,1
Vanhempien koulutustaso		
Perusaste	1842	20,9
Keskiaste	3697	41,9
Korkea-aste	3291	37,3
Suoritettujen tutkintojen lukumäärä		
Ei suoritettua tutkintoa	1648	18,7
Yksi tutkinto	4119	46,6
Vähintään kaksi tutkintoa	3063	34,7
Onko muuttanut asuinkuntaa vuosina 2009–2011		
Ei muuttanut	7103	80,4
Muuttanut asuinkuntaa vuonna 2010 tai 2011	907	10,3
Asuinmaakunta vuonna 2009 eri kuin vuonna 2011	820	9,3
Asuinkunnan työttömyysaste vuonna 2011		
Alle 8 %	2748	31,1
8–11 %	3562	40,3
11 %+	2520	28,5
Onko vanhempi vuonna 2011		
Kyllä	836	9,5
Ei	7994	90,5
Yhteensä	8830	100 %

Liitetaulukko 3. Logistinen regressioanalyysi. Opiskelun 2001 aloittaneet. Riippuvana muuttujana työttömyyden yhteiskesto viimeisen opiskeluvuoden jälkeisiltä vuosilta: alle 15 % vs. 15 %+ . Ehdolla alle 63 v., ei opiskelija 2010–2011, ei eläkkeellä eikä aineistosta poistunut. Regressioanalyysin (Taulukko 7) merkitsevien muuttujien jakaumat (N=5273).

Muuttuja	N	%
Tutkinnon suorittaminen / työssäolo osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen		
Keskeytti / ei työssäoloa	331	6,3
Keskeytti / vähän työssäoloa	312	5,9
Keskeytti / väliryhmä	151	2,9
Keskeytti / paljon työssäoloa	371	7,0
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / ei työssäoloa	746	14,1
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / vähän työssäoloa	1619	30,7
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / väliryhmä	776	14,7
Suoritti yhden tutkinnon tai enemmän / paljon työssäoloa	967	18,3
Viimeksi suoritettun tutkinnon taso		
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	664	12,6
2. aste	3629	68,8
Alempi korkea-aste	870	16,5
Ylempi korkea-aste	110	2,1
Viimeksi suoritettun tutkinnon ala		
Ei perusasteen jälkeistä tutkintoa	664	12,6
Yleissivistävä koulutus	325	6,2
Kasvatustieteellinen ja opettajakoulutus	48	,9
Humanistinen ja taidealan koulutus	235	4,5
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	771	14,6
Luonnontieteellinen koulutus	140	2,7
Maa- ja metsätalouseläminen koulutus	207	3,9
Terveys- ja sosiaalialan koulutus	837	15,9
Palvelualojen koulutus	795	15,1
Tekniikan koulutus	1251	23,7
Perhe tilanne vuonna 2011		
Poistunut/tuntematon	68	1,3
Asuu itsenäisesti	1352	25,6
Asuu vanhempiensa taloudessa	290	5,5
Pari ja lapsia	1833	34,8
Yksinhuoltaja	284	5,4
Lapseton pari	1446	27,4
Työttömyyden osuus vuodesta 2001 viimeiseen opiskeluvuoteen		
0 %	3051	57,9
1–24 %	1444	27,4
25–49 %	367	7,0
50–74 %	194	3,7
75 %+	217	4,1

Muuttuja	N	%
Välivuosien määrä opiskelussa ennen 1. tutkintoa tai keskeyttämistä		
0	4591	87,1
1	298	5,7
2–3	259	4,9
4–5	107	2,0
6+	18	,3
Vanhempien sosioekonominen asema		
Muu/tuntematon	1310	24,8
Työntekijä	1111	21,1
Alempi toimihenkilö	1360	25,8
Yrittäjä / ylempi toimihenkilö	1492	28,3
Onko muuttanut asuinkuntaa vuosina 2009–2011		
Ei muuttanut	4375	83,0
Muuttanut asuinkuntaa vuonna 2010 tai 2011	540	10,2
Asuinmaakunta vuonna 2009 eri kuin vuonna 2011	358	6,8
Asuinkunnan työttömyysaste vuonna 2011		
Alle 8 %	1614	30,6
8–11 %	2061	39,1
11 %+	1598	30,3
Yhteensä	5273	100 %

Liitetaulukko 4. Logistinen regressioanalyysi. Vuonna 2001 opiskelun aloittaneet ensimmäisenä tutkintona ammatillisen toisen asteen tutkinnon suorittaneet. Riippuvana muuttujana jatko-opintojen aloittaminen seuranta-aikana. Regressioanalyysin (Taulukko 9) merkitsevien muuttujien jakaumat (N=4291).

Muuttuja	N	%
Ikä 1. tutkinnon suoritusvuonna		
Alle 21 v	1652	38,5
21–30	1565	36,5
31–40	554	12,9
41+	520	12,1
Ennen vuonna 2001 aloitettuja opintoja mahdollisesti suoritettun tutkinnon taso		
Perusaste	2632	61,3
Yo-tutkinto	445	10,4
Muu 2. asteen tutkinto	970	22,6
Korkea-aste	244	5,7
Ensimmäisenä suoritettun tutkinnon ala		
Humanistinen ja taidealan koulutus	258	6,0
Kaupallinen ja yhteiskuntatieteellinen koulutus	652	15,2
Luonnontieteellinen koulutus	247	5,8
Maa- ja metsätalousalan koulutus	246	5,7
Terveys- ja sosiaalialan koulutus	667	15,5
Palvelualojen koulutus	890	20,7
Tekniikan koulutus	1331	31,0
Perhe tilanne 1. tutkinnon suoritusvuotta seuraavana vuonna		
Tunteamaton	46	1,1
Asuu vanhempiensa taloudessa	911	21,2
Lapsen pari	1092	25,4
Lapsiperhe (nuorimman lapsen ikä 0–3 v.)	397	9,3
Lapsiperhe (nuorimman lapsen ikä 4–7 v.)	257	6,0
Lapsiperhe (muut)	459	10,7
Asuu itsenäisesti	1129	26,3
Välivuosien määrä opiskelussa ennen 1. tutkintoa tai keskeyttämistä		
0	3662	85,3
1	247	5,8
2–3	216	5,0
4+	166	3,9
Vanhempien koulutustaso		
Perusaste	1116	26,0
Keskiaste	2054	47,9
Korkea-aste	1121	26,1
Yhteensä	4291	100 %

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-6072-5
ISSN-L 1798-8918
ISSN 1798-8926